DE
MENSCH,
ZOO ALS HIJ VOORKOMT
OP DEN BEKENDEN
AARDBOL.

DE
MENSCH,
ZOO ALS HIJ VOORKOMT OP DEN BEKENDEN
AARDBOL,

BESCHREEVEN DOOR

MARTINUS STUART,

AFGEBEELD DOOR

JAQUES KUYPER.

TWEEDE DEEL.

TE Z. BOEMEL BIJ
J. NOMAN.
MDCCCXVIII

AAN DEN

LEZER.

Ontvang het tweede Deel van dezen Kunst- en Letterarbeid aan het verhevenst voorwerp der zichtbaare Schepping met zoo goede gunst, als wij hetzelve met goed vertrouwen onder uwe oogen brengen. Het vooroordeel tegen onze onderneming van de

zijde haarer uitgeſtrektheid en onvolvoerbaarheid, alleen gegrond op misverſtand wegens ons eigenlijke doel, is verwonnen door onze duidlijke onderſcheiding tusſchen dit Werk en een bloot Costuumboek *der Volkeren ten behoeve van hun, die den aard van hetzelve uit den Tijtel alleen naar eigen begrip opmaakten, zonder deszelfs ontwikkeling in de Inleiding te hebben gelezen en zonder iet meer, dan het oog op de afbeeldingen te hebben geſlagen. U, waarde Lezer! zou het vernederen, deze, met den vinger aangeduide, onderſcheiding uit een algemeen uitgegeven Bericht alhier ten uwen behoeve herhaald te zien: maar U*

moet

moet het genoegen geven, van ons te vernemen en met de daad te zien, dat het vertier ruim genoeg geweest is voor dit werk, om het den Uitgever met dezelfde kostbaarheid te doen voordzetten. Van onzen arbeid zult gij zelve oordeelen; en van ons bericht willen wij dit alleen overnemen, dat wij in het Eerſte Deel gevonden hebben deze aangelegene Drukfeilen:

Op bladz.	59	reg. 12	ſtaat *Madagascar*	, moet zijn	*Malacca.*
Op ——	96	—— 17	ſtaat *laagpootige*	, moet zijn	*langpootige.*
Op ——	113	—— 6	ſtaat *katten*	, moet zijn	*rotten.*
Op ——	152	—— 9	ſtaat *mano*	, moet zijn	*man.*

En nu ſlaan wij terſtond de hand aan het vervolg van onze zoo aangenaame als werk-

 zaame

zaame taak met dezelfde IJVERIGE EN AAN-HOUDENDE POOGING, *welke het Vignet van den Tijtel voorſtelt.*

AMSTERDAM,
den 21ſten van
Slachtmaand
1803.

MARTINUS STUART
en
JAQUES KUIJPER.

IN-

INHOUD

VAN DIT

DEEL.

Pelew

ZUIDZEE EILANDERS.

II. Deel.

VRIENDEN-EILANDEN.

Onder dezen loflijken naam, met welken COOK de onderlinge vreedzaamheid van derzelver bewooners zoo wel, als hunne algemeene goedhartigheid jegens vreemdelingen, heeft vereerd (1), is een gansche *Archipel* begreepen, die zich in de Stille zee, nabij den keerkring van den Steenbok van 13° tot 21° Zuider Breedte, en van 169° tot 178° Westlijke Lengte van den middagscirkel van *Greenwich* uitstrekt. Deszelfs Bewooners weten meer dan honderd en vijftig eilanden onderscheidenlijk op te noemen, met welken zij gemeenschap hebben. COOK heeft 'er een en zestig van aangeweezen op zijne

(1) COOKS *Reizen*. D. VI. bl. 142. FORSTER bij COOK D. V. bl. 393.

zijne kaart (1). Na hem zijn 'er nog verscheidene anderen opgegeven door de Reizigers. Ook meent men de *Prins Willems Eilanden* en de *Heemkerk's Banken* van TASMAN, benevens de *Eilanden der Zeeluiden* van BOUGAINVILLE binnen denzelfden *Archipel*, uit hoofde van onderlinge kennis en verstandhouding, te moeten betrekken (2).

Tongotaboo, *Eooa* en *Anamocka*, de drie voornaamsten dezer Eilanden (3), werden het eerst in 1643 ontdekt door onzen Landgenoot ABEL JANSSEN TASMAN en door hem *Amsterdam*, *Middelburg* en *Rotterdam* genoemd. SCHOUTEN en LE MAIRE hadden echter vóór hem reeds eenige ontdekkingen in dezen *Archipel* gedaan, gelijk COOK 'er in WALLIS zijnen voorganger vond, en zelf door MAURELLE, LA

(1) COOK, D. IX. bl. 299—303.

(2) WILSON, *Zendelings Reize* D. I. bl. 110, 111 en 142, 147.

(3) LA PEROUSE hield *Vavao* belangrijker dan *Tongotaboo*, maar zeilde het laatstgenoemde slechts voorbij, en oordeelde zelf zich daarom min bevoegd tot dergelijke rangschikking dan COOK. — *Voyage* T. III. pag. 293, 305.

LA PEROUSE, EDWARDS en anderen werd opgevolgd (1).

De ligging der meesten dezer Eilanden, waar van zommigen onbewoond zijn en ſlechts nu en dan bezogt worden door de andere Eilanders om het hout, het welk zij dragen, is in het oog der Zeeluiden allerſchoonst, daar zij zich ſlechts even boven de oppervlakte der zee vertoonen, als zoo veele boſchaadjen, wier helder groen en welig loof het eenzelvige gezicht van lucht en water op het verrukkendst afbreken (2).

De lucht is 'er zuiver en gezond, maar veranderlijk en ſcherper in den winter, dan men zou verwachten. Over het geheel echter heeft zij de gelukkigſte gematigdheid voor den groei der planten, die elkander zoo ſpoedig opvolgen, dat eene aanhoudende lente ſchijnt te heerſchen op deze gelukkige Eilanden (3).

Der-

(1) WILSON D. I. bl. 111—142.

(2) COOK D. IX. bl. 108 D. V. bl. 100. LA BILLARDIERE, *Voyage à la recherche de* LA PEROUSE T. II. p. 91, 92.

(3) COOK D. IX. bl. 159, 246, 247. WILSON D. III. bl. 17. LA BILLARDIERE T. II. p. 174.

Derzelver grond is meestal koraalklippig, met eene genoegzaame laag losſe aarde overdekt (1), en draagt overal blijk van weleer onder water te hebben geſtaan (2). Dezelve is alzoo overal zeer vruchtbaar (3), maar draagt niet overal zwaar geboomte (4). Het eiland *Tofooa* onderſcheidt zich van de overigen door eenen brandenden berg (5). Op veelen mangelt het aan zoet water, waarin *Hapae* het gelukkigſte is (6).

Broodvrucht, Kokosnooten, Platanen, Bananen, Pompelmoezen, Yams, Zuikerriet, zekere ſoort van Vijg en Perſik zijn 'er de voornaamſte gewasſen, welken de vruchtbaarheid van den grond vaardig is te vermeerderen met de vruchten van allerleije zaaden, dien men denzelven wil aanvertrouwen (7).

Varkens en Rotten zijn daartegen de eenige huis-

(1) COOK D. IX. bl. 248.
(2) LA BILLARDIERE T. II. p. 174.
(3) WILSON D. III. bl. 17.
(4) LA PEROUSE *Voyage* T. III. p. 299.
(5) COOK D. IX. bl. 248.
(6) COOK D. V. bl. 378. D. V. bl. 116.
(7) COOK D. V. bl. 103, 380. D. IX. bl 179, 249—252.

huisdieren. Bij dezen hebben de inwooners van het Eiland *Fejee* onlangs hunne Honden gevoegd, op welken veel hooger prys door de Eilanders is gesteld, dan op het slachtvee, door COOK agtergelaten (1). Men ontmoet 'er kleene Hagedissen, maar geen wild hoegenaamd (2).

Hoenders, Duiven, Papegaaijen, Uilen Ysvogels, zekere soort van Lijsters, Rallen, Koeten, Reigers, Zwaluwen, Keerkringvogels, Wulpen, Plevieren, Eenden en zoo wel zeer groote als gewoone Vledermuizen bevolken de bosschen en het oppervlak der wateren (3).

Omtrend vijftig soorten van bloedlooze dieren leveren 'er maar zeer weinige kwaadaardige op, terwijl men 'er zeer schoone Nachtvlinders en Kapellen aantreft. De platstaartige Zeeslang van drie voeten

(1) COOK D. V. bl. 76, 105, 388. D. VI. bl. 144. D. IX. bl. 242, 252. WILSON D. III. bl. 15.

(2) COOK D. V. bl. 106.

(3) COOK D. V. bl. 76, 105, 106, 383. D. IX. bl. 252—254.

ten lengte, met witte en zwarte kringen geteekend, is 'er gemeenzaam, maar onſchadelijk (1).

Rijker in ſoorten, dan in menigte, van Visch is de zee rondom deze eilanden, wier veelvuldige riffen en banken daartegen ſchuilplaats verleenen aan de rijkſte verſcheidenheid van Schulpvisſchen (2).

De beſchrijving der redenlijke bewooners van de voornaamſten dezer eilanden (3) is, van wege derzelver aard en zeden, de aangenaamſte taak, en verdient ook om het uiterlijke voorkomen hunnes ligchaams alle opmerking.

Hunne lengte van vijf voeten en drie duimen tot vijf voeten en tien duimen overtreft zelden het middenmaatige: maar hunne geſtalte is doorgaands ryzig en hun gang zeer ſchoon, gelijk hun ganſche, ſterkgeſpierde en

(1) COOK D. V. bl. 398. D. IX. bl. 254.

(2) COOK D. IX. bl. 254, 255.

(3) Volgends LA PEROUSE is het grootſte aantal derzelven onbewoond en van wege de kaalheid der rotzen onbewoonbaar. — *Voyage* T. III. p. 303.

en alzins evenredige, lichaam zekere eigene deftigheid in houding heeft (1).

De kleur van deze Eilanders wordt kastanjebruin, iet donkerer dan koperbruin, en ook wel olijfkleurig genoemd, schoon de grond dezer kleuren geenzins dezelfde is. Verbrand van de zon heeten zij bij BILLARDIERE, die de lichtere huid der Vrouwen aan derzelver huislijke leeven onder het schaduwrijk geboomte toeschrijft (2).

Op de eilanden *Hapae* en *Anamocka* zijn drie geheel witte menschen gevonden, blijkbaar echter tot de zoogenoemde *Blaffards* of *Albino's* behoorende, wier kleur het gevolg eener

(1) COOK D. V. bl. 373. D. IX. bl. 319, 325. LA PEROUSE T. III. p. 303. LA BILLARD. T. II. p. 176, 177. FORSTER *Anmerkungen auf zeinem Reize um die Welt.* s. 209.

(2) COOK D. V. bl. 110, 374. D. IX. bl. 320, 321. LA BILLARD. T. II. p. 142—177. De juiste benoeming der kleur en haare volkomene uitdrukking in verwen mag wel het moeilijkste deel geacht worden onzer Menschbeschrijving, wijl bij de Reizigers zelve hier alles doorgaands onnaauwkeurig en onovereenstemmend wordt bevonden, en het zoogenoemde *coloriet* de moeilijkste proef der schilderkunst blijft. Deze aanmerking pleite dan eens voor altijd om een toegevend oordeel.

eener ziekelijke gesteldheid geacht en onder de donkerste kleurlingen zelve gevondenwordt(1).

De gelaatstrekken der Vrienden-eilanders zijn doorgaands zacht. Hun neus is gekromd, hunne lippen zijn dun (2), en in de oogen van LA BILLARDIERE had het gantsche aangezicht eenen *Europeeschen* omtrek (3), terwijl hij zekere plathoofdigheid aan de gewoonte toeschreef, om vlak agter over met het hoofd op een stuk houts te slapen (4).

Hun haair is meestal sluik, dik en sterk, schoon eenige weinigen het gekroesd of gekruld hebben, en schijnt algemeen zwart te zijn. (5). Zij hebben fraaije oogen en in het algemeen goede tanden, zelfs tot in zeer gevorderden ouderdom (6).

De Vrouwen mogen meer bevallig, dan wel schoon heeten. Tegen het misstandige haarer groote voeten en dikke beenen staat echter de dunheid haarer vingers en de

(1) COOK D. IX. bl. 321. LA BILLARD. T. II. 142. — Zie de *Inleiding* D. I. bl. 42 aant.

(2) COOK D. V. bl. 373.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 95.

(4) LA BILLARD. T. II. p. 159

(5) COOK D. IX. bl. 329, 330.

(6) COOK D. V. bl. 111.

de welgemaaktheid haarer handen over (1).

Men vindt ſchier geene mismaakte menſchen op deze eilanden: veeleer mogen welſchapenheid van ligchaam en gezondheid van geſtel onder derzelver algemeene voorrechten gereekend worden. Een zeer afſchuwelijke, maar niet ongeneeslijke, huid-uitſlag, die het aangezicht vooral misformt, is daartegen een vrij algemeene kwaal, die, volgends BILLARDIERE, daaraan misſchien te wijten is, dat zij geen zoet water hebben, om zich af te ſpoelen, na in zee te hebben gezwommen. Ongemak aan de oogen en de zoogenaamde ringworm behooren mede tot de landeigene gebreken. Maar tegen deze kwaalen zijn de gezondheid der luchtſtreek, de eenvouwdigheid van voedzel en de zindelijkheid des ligchaams zoo gelukkige hulpmiddelen, dat zelfs het *Venusſmet*, hetwelk meermaalen onder hun gebragt werd, ſpoedig uitraasde en reeds voorbij gegaan ſchijnt (2).

„ Zij bezitten, — dus ſpreekt WILSON van

(1) COOK D. V. bl. 110, 374. D. IX. bl. 319.

(2) COOK D. V. bl. 117, 377. D. VI. bl. 143. D. IX. bl. 322. LA BILLARD. T. II. 177.

van hun charakter, — uitmuntende hoedanigheden, zoo dat, indien zij eenmaal door het *Euangelium* verlicht worden, zij het beminlijkste volk van den ganschen aardbodem zullen wezen (1)." Eene lofspraak, zeer grootsch voorwaar, maar geenzins overdreven, ingeval slechts de zeden dezer menschen niet vroeger bedorven worden door den omgang met min loflijke *Europeërs*. — Jegens elkanderen zijn zij eerlijk in allen handel, gezellig in verkeering, zorgvuldig om geen overlast te doen, en zoo mededeelzaam van aard, dat elk, die een stuk eten heeft, het onder allen, die tegenwoordig zijn, verdeelt, zich zelven het kleenste gedeelte toelegt en zoms wel geheel voorbijgaat. (2). Jegens Vreemdelingen zijn zij vertrouwlijk, gul, vriendlijk, bescheiden, handelzuchtig, zelve eerlijk en vol vertrouwen op de eerlijkheid van anderen, terwijl hunne gedienstigheid ver genoeg gaat, om zelfs, waar de gelegenheid dit schijnt te vereischen, vreemdelingen op hunnen rug te dragen (3).

Om-

(1) WILSON D. III. bl. 6.

(2) COOK D. IX. bl. 209, 351. WILSON D. III. bl. 6.

(3) COOK D. V. bl. 71, 73, 370, 371, 373.

Omtrend hunne Vrouwen heerscht wel zekere verheffing, maar die bij deze Eilanders geenzins tot verachting en mishandeling der zwakke kunne overslaat, waaraan zich elders de onbeschaafdheid der Volkeren kenmerkt. Zij eten en drinken met hunne Vrouwen, maar houden hunne eigene bekers. Ook zijn zij naarijverig op derzelver liefde en worden zoms door minnenijd tot daaden van geweld gedreeven. De Vrouwen wachten zich echter zorgvuldig genoeg, om de huwelijkstrouw ongeschonden te bewaaren, en verklaaren dit voor een heiligen plicht (1). De Kinders genieten alle ouderlijke toegevelijkheid, en zijn nevens de Moeders den mannen dierbaar genoeg, om hun te kunnen wederhouden, wanneer zij zich genegen gevoelen tot eene reis naar *Europa* (2). Met hunne bijzondere Vrienden hebben zij eene gemeenschap, welke niet duldt,

373. 82. D. IX. bl. 326. LA BILLARD. T. II. p. 141, 148.

(1) COOK D. V. bl. 74. D. IX. bl. 100. LA BILLARD. T. II. p. 171, 139.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 172, 173. WILSON D. III. bl. 7.

duldt, dat de een iet lekkers toebereide, zonder dat de ander daar van een deel krijge. Naamverwisſeling is ook hier, gelijk bij de *Otaheiters*, het kenmerk der naauwſte vriendſchap (1).

Zij zijn zeer naarſtig, onvermoeid en ſchrander in hun gansch bedrijf (2): maar toonden zich zomtijds zoo onverſchrokken onder het geſchut (3), en dan weder zoo vreesachtig, wanneer men hun ſlechts water op het lijf wierp, dat hun moed niet wel uit deze gevallen was op te maaken (4).

Hun hart is zeer ligt aangedaan: maar hunne aandoeningen gaan ſpoedig over, hetwelk alzins met de gewaarwording van kinders overeenkomt, en ſlechts de zinlijkheid van deze goedhartige kinders der Natuur bewijst (5).

De Vrouwen zijn zoo ingetoogen van zeden, als minzaam van voorkomen. Onkuischheid heeft eeniglijk onder de gemeenſte vrouw-

(1) Wilson D. III. bl. 6. Cook D. V. bl. 81. Zie D. I. bl. 126.

(2) Cook D. V. bl. 372. D. IX. bl. 327.

(3) Cook D. VI. bl. 134.

(4) La billard. T. II. p. 119.

(5) La billard. T. II. p. 171. Cook D. V. bl. 373.

vrouwluiden plaats, ſchoon de handelzucht der mannen zomtijds de eer der vrouwen veil biedt, en de Opperhoofden het aanbod hunner vrouwen onder de uitſtekendſte blijken hunner goede gunst aan vreemdelingen ſtellen (1).

Dieverij alleen is het, die met groote letters op de lijst hunner volksondeugden ſtaat, maar zich, opmerklijk genoeg, met de ſtrengſte eerlijkheid in eigenlijken handel vereenigt (2).

Hun aard, eindlijk, is wel niet wreed, maar toch alles behalven fijngevoelig, hetwelk LA BILLARDIERE zoo wel opmaakte uit den toon, op welken men hem de ſchipbreuk van een *Europeesch* vaartuig op deze kusten verhaalde, als uit het ſlaan en ſtooten, waarmede

(1) COOK D. V. bl. 379, 111. 377. D. IX. bl. 373. LA BILLARD. T. II. p. 101. WILSON D. III. bl. 7. De laatſte Schrijver zegt van zijne landsluiden, dat derzelver ongebonden gedrag de Vrienden-eilanders in het begrip heeft gebragt, dat deze gunst den vreemdelingen onmisbaar is.

(2) COOK D. IX. bl. 101, 199, 327—329, D. V. bl. 111. LA BILLARD. T. II. p. 102, 104, 107, 109, 140, 149, 155.

mede de Opperhoofden ſteeds hunne bevelen vergezelden (1).

Hunne wooningen mogen meer afdakken, naar onze hooibergen gelijkende, dan wel huizen, genoemd worden. Gevlochten matten maaken derzelver muuren uit, die echter deze wooningen niet geheel inſluiten, maar meestal ſlechts naar die zijde worden uitgezet, van waar men den meesten regen verwacht. Deze verblijven ſtaan in het midden van nette beplantingen, door heiningen afgeſchut, en worden, op *Tongotaboo* vooral, dorpsgewijze bij elkanderen gevonden, alwaar zij ook min gebrekig en zelfs van deurſluitingen voorzien zijn. (2).

Het gebrekige der laagſten en geringſten derzelven wordt nogthands uitſluitend vergoed door de reinheid en netheid, die in allen heerſchen. Van buiten door zuivere grasperken tusſchen ſchoon geboomte omringd, zijn zij van binnen met keurlijk matwerk

(1) La billard. T. II. p. 175.

(2) Cook D. V. bl. 83, 104. D. IX. bl. 174, 342. La billardiere T. II. p. 100, 101.

werk op den vloer bedekt, hetwelk zindlijker wordt gehouden dan eenig vloertapijt in ons bezoekvertrek. (1).

Hoe zeer deze Eilanders ook de opene lucht beminnen, zorgen zij echter, des nachts onder dak te zijn, wanneer matten, als matrasſen op den grond gelegd, hun ten bed, kleederen of ſtukken doeks ten dekzel, en kleene houten bankjens tot hoofdkusſens ſtrekken. De heer en vrouw van het huis liggen in eenen afgezonderden en afgeſchooten hoek: de overige huisgenooten verſpreiden zich op den grond. De ongetrouwde mannen en vrouwen ſcheiden zich daarbij zorgvuldig. Meervermogenden hebben zelfs afzonderlijke hutten tot ſlaapplaatzen der bedienden; terwijl hier in over al de grootſte kieschheid en zedigheid worden in acht genomen (2).

De laagte der meeste afdakken bij den grond maakt de huizen in het midden alleen geſchikt voor den opgerichten ſtand der bewooners, doch derzelver gewoonte, om op den grond te zitten, de mans met de bee-

(1) Cook D. IX. bl. 95. D. V. bl. 372.
(2) Cook D. IX. bl. 123, 198, 343, 375.

nen kruislings of op de hurken, de vrouwen zijdelings, maakt hun dit gebrek min lastig. De voornaamen alleen gebruiken houten ſtoelen of bankjens, om te zitten (1).

De aanleg van breede en effene wegen tusſchen de geregelde beplantingen geeft aan veelen dezer eilanden zeker *Europeesch* aanzien (2); terwijl het putgraven, ter vervulling van het gebrek aan versch water (3), en het dijkaanleggen op *Tongotaboo*, ſchoon men de bedoeling daarvan niet kon bemerken, opmerklijke blijken zijn van ſchranderheid en geduld (4).

De vaartuigen dezer Eilanders munten uit door kunſtigen aanleg, keurig ſnijdwerk en bijzondere ſnelheid te water, het zij ze door riemen of zeilen gedreeven worden (5). Zij gebruiken enkelde en ook dubbelde *Canoos*, door dwarsbalken omtrend zes of zeven voeten aan malkanderen verbonden, waar over een planken vloer ligt, op welken eene tent gebouwd

(1) Cook D. IX. bl. 363. Pl. LXXXIV** La Billard. T. II. p. 199. 113.
(2) Cook D. V. bl. 85, 382.
(3) Cook D. V. bl. 119.
(4) Cook D. IX. bl. 185.
(5) Cook D. V. bl. 106.

bouwd is, die deze vaartuigen zelfs voor langere zeereizen geschikt maakt. Een driehoekige mat strekt ten zeil, terwijl het touwwerk even als bij ons is aangelegd (1). Op verren togt in zee geleidt hun, bij onbetrokkene lucht, de zon bij dag, het gesternte bij nacht. Wanneer de lucht bewolkt is, letten zij op de streeken, waar uit de winden en golven tegen hun vaartuig slaan, en brengt hun alzoo het omlopen van den wind, hetwelk echter binnen de grenzen van den passaat op andere tijden zeldzaam is, ligt in verwarring (2).

Zommige boombladen geven bekers tot huisraad: anderen laten zich tot kaarslicht ontsteken in duisternis (3). Steenen dienen tot bijlen, haaijetanden tot booren, het ruwe vel van zekeren visch tot raspen, en schulpen tot messen. (4). Vlakke borden en houten spadels maaken het keukengereedschap uit (5), welks eenvouwdigheid af-

(1) Cook D. V. bl. 107. D. VI. bl. 138.
(2) Cook D. IX. bl. 313.
(3) Cook D. V. bl. 74, 104. D. IX. bl. 183, 343.
(3) Cook D. IX. bl. 344. D. V 109.
(5) Cook D. V. bl. 371.

afsteekt bij het kunstige en vijandig vervaardigde wapentuig van speer, knods, pijl en boog. (1).

De tooi en kleeding der Vrienden-eilanders zijn opmerkelijk genoeg, zelfs voor de stofbereiding en den smaak der meest beschaafde *Europeërs*.

Mannen en Vrouwen kleeden zich op dezelfde wijze. Beiden slingeren zich een of meer stukken doeks om den middel, hetwelk eenen rok uitlevert, die in ruime plooijen tot op de voeten hangt. Het laagst gemeen kan zich zulk eene ruime stof niet aanschaffen, noch ook deze sleepende kleeding bij den arbeid dragen: hetzelve vergenoegt zich met eene mat, om de lendenen geslagen, of ook wel met eenige bladeren of een enkelde schaamdoek, tusschen de beenen doorgehaald (2). De kleederen zijn altijd van een zelve maakzel: het onderscheid in vermogen der perzoonen kenmerkt zich enkeld in de fijnheid der stoffen (3), en het feestlijke van het gewaad in

(1) Cook D. V. bl. 376, 114.

(2) Cook D. V. bl. 111, 371, 375 D. IX. bl. 331, 332.

(3) La billard. T. II. p. 117.

in de verdubbeling van dezelfde kleederen (1).

De eigenlijke tooi heeft echter bij deze Volkeren reeds zoo groote vordering gemaakt, dat men op haairpoeder van onderscheidene kleur is bedacht geworden. Veelen poederen zich met schulp- of koraal-kalk, hetwelk de punten van het haair als verzengt: anderen hebben zeker blaauwzel in hunne lokken, die bij zommigen de oranjekleur der Curcumade dragen (2). De kam zelfs is bij hun van een werktuig ten nuttigen gebruike in een hoofdcierſel der pronkerij verkeerd (3), hetwelk immers tegen den goeden smaak niet strijdig geacht kan worden, daar ook onze Vrouwen met dit walglijke werktuig pronken.

Gewoon, om naakt te gaan tot aan den middel (4), beschermen zij evenwel het hoofd met mutzen voor de zon. (5).

Mannen en Vrouwen dragen zoo wel dezelfde vercierſelen als kleederen. Beiden voeren zij een enkeld oorcieraad, hetwelk door-

(1) Cook D. IX. bl. 332.
(2) Forster bij cook D. V. bl. 389.
(3) Forster bij cook D. V. bl. 375.
(4) Cook D. V. bl. 171.
(5) Cook D. IX. bl. 332.

doorgaands in eenig ſtuk been beſtaat, hetgeen tweemaalen, even als men eene ſpeld ſteekt, door de oorlel wordt geboord. Beiden dragen zij ook halskettingen van welriekende bloemen, of anders van kleene ſchulpjens, vogelbeenderen, haaije-tanden en andere dingen te zamen geſteld. Armringen en vingerringen van paarlemoerſchulp of ſchildpad zijn mede aan beide geſlachten gemeen (1), bij wien daarom koraalkeetenen, door de *Europeërs* aangebragt, ten hoogſten worden geſchat (2).

Beide de geſlachten deelen alzoo ook in de beprikking van de huid, maar in zeer onderſcheidene maate. Bij den Man is geen lid, het gevoeligſte zelf niet, uitgezonderd van dat pijnlijke opſchik, hetwelk de buik en dijen boven al blaauw maakt. Bij de Vrouwen is de *tatoweering* minder. Onder de Mans is de Koning 'er geheel vrij van (3), wiens

(1) Cook D. V. bl. 375. D. IX. bl. 333, 334.

(2) Forster bij cook D. V. bl. 377. De *Otaheiters* verkoozen ſteeds doorſchijnende koraalen: de Vrienden-eilanders vonden in de doffe en donkerkleurige meer behaagen.

(3) Cook D. V. 111, 112, 374. D. IX. bl. 153, 331, 333. La billard. T. II. p. 177.

wiens praal boven zijne Onderdaanen in eenen vederen hairband beſtaat van Keerkring-vogelen en Papegaaijen-veders, wier ſchitterende kleur en grootheid dit koninglijke hulzel prachtig genoeg maaken (1).

De Mans zijn niet ſlechts zorgvuldig, om de kin kaal te houden, maar hebben zelfs hunne baardſcheerers, die dit werk, door middel van een paar ſchulpen, ſchoon en zacht genoeg, maar voor den *Europeër* duldloos langzaam, verrichten (2).

Bij de uiterſte reinheid op het ligchaam, welke hun zeer dikwijls in bijzonder aangelegde vijverbaden drijft (3), en door hunnen bijzonderen ſmaak voor reukwerk (4), worden zij echter zoo verre gedreeven door hunne zucht tot kunstcierſel, dat zij zich de onaangenaame lucht der Kokoks-olie getroosten, om de zachtheid en glinstering der huid te verkrijgen, welke deze Olie-inwrijving voordbrengt (5), en zich zoms met poe-

(1) COOK D. IX. bl. 153.

(2) COOK D. V. bl. 372. D. IX. bl. 144. LA BILLARD. T. II. pag. 118, 121.

(3) COOK D. IX. bl. 334.

(4) LA BILLARD. T. II. pag. 151.

(5) LA BILLARD. T. II. pag. 143. COOK D. IX. bl. 334.

poeder van Curcumade over het ganſche bovengedeelte des ligchaams even zorgvuldig blanketten, als elders rood en wit voor de onöogelijke ſchoonen in gebruik zijn (1).

Het voedzel dezer Eilanders is meestal uit het Plantenrijk ontleend, want Varkens, Hoenders en Schildpadden ſchijnen ſlechts lekkernijen te zijn voor de Opperhoofden. Visch en allerhande ſoort van Schulpvisch wordt raauw door hun gebruikt. Het gemeen bedient zich ook van Rotten, Vleermuizen en Hagedisſen (2).

De Kookkunst echter heeft bij hun zekere hoogte bereikt, welke den *Europeërs* zelven niet ongevallig zou geweest zijn, indien de Eilanders ſlechts even rein geweest waren op hunne ſpijs als op hun ligchaam (3).

Zij munten vooral uit in de bereiding hunner Varkens. Derzelver mannetjens weten zij te ſnijden, om ze vetter te doen worden (4). Na ze door eenige ſlagen op den kop geſlagt, met twee ſtukken geſpleeten bamboes

(1) Cook. D. IX. bl. 334.

(2) Cook. D. IX. bl. 348. La billard. T. II. pag. 105, 125, 148.

(3) Cook. D. IX. bl. 349.

(4) La billard. T. II. pag. 150.

boes behendig afgeſchrapt en van de ingewanden ontledigd te hebben, vullen zij ze op met gloeijende ſteenen, plaatzen ze alzoo in den heet gemaakten oven in den grond, brengen ze dus welgebraden en geheel ter tafel, en ſnijden ze voor met de uiterſte vaardigheid in het treffen der ledemaaten, ſchoon een geſpleeten bamboes al weder tot mes moet dienen (1).

Behalven water tot den dorst, gebruiken zij den *Java*-drank, die ook hier van het uitgekaauwde ſap der *Java*-wortels met water aangelengd, vervaardigd en in bekers van bladeren voorgediend wordt (2). Deze drank ſchijnt echter aan de Vrouwen nimmer te worden aangebooden (3).

In den agtermiddag en midden in den nacht hebben hunne dagelijkſche maaltijden plaats. Tot de laatſten ſtaan zij uit den ſlaap op, waartoe zij zich, na dit genot, weder nederleggen. Hunne werkzaamheid vangt weder aan met den dageraad, maar zij ſlapen dikwijls over dag,

(1) COOK. D. IX. bl. 232, 234.

(2) COOK. D. V. bl. 72. LABILLARD. T. II. pag. 103.

(3) LABILLARD. T. II. pag. 137.

dag, en begeven zich met den donker reeds ter rust (1).

Het ontbreekt dezen Eilanders niet aan ledigen tijd (2), ſchoon zij bij de Visſcherij den Landbouw voegen, en zich bijzonder op den Scheepsbouw en Stofbereiding toeleggen en zeer veel tijds aan al hun ſnijdwerk moeten beſteeden. Niet ſlechts de geregelde aanleg hunner Plantagiën, maar ook de zorgvuldige ſchoonhouding van den grond en deszelfs bemesting met rottend onkruid, toonen hunne bijzondere oplettendheid op den Landbouw, waaraan hunne meer gevorderde beſchaaving voorzeker mag worden toegeſchreeven. Doek- en mat-werk ſpannen echter de kroon van hunnen kunst-ijver, en wel bijzonder bij de Vrouwen, daar zich de Mans meer bezig houden met zwaarer handwerk. De bast van den Papier-moerbeziënboom levert ook hier de ſtof tot doek. Het zelve wordt tot eene aanmerklijke fijnte van draad en verbaazende grootheid van ſtuk bewerkt, maar verrukt den *Europeër* bovenal door werk en ſchildering, waarin het zelve niet be-

(1) Cook. D. IX. bl. 350.
(2) Wilson. D. III. bl. 16.

behoeft te wijken voor de ſchoonstgekleurde *Engelſche* Chitzen. Bruin of glanzig zwart is de gemeenſte kleur voor het doek zelve, waaraan meestal een breede rand ten cieraad wordt gelaten (1).

De korfjens en het matwerk dezer Eilanders doen geene mindere eer aan het vernuft, den ſmaak en handigheid der Vrouwen, dan het ſnel bouwen en wel verbinden der huizen, het kunſtig zamenſtellen en het veelvuldig vercieren der *Canoos* aan de bekwaamheid en vlijt der Mannen, wier huislijk leeven noch zoo werkzaam is, dat het hun lastig valt, noch zoo ledig, dat zij 'er vadzig door worden (2).

De afbeelding, door ons van deze Eilanders gegeven, ſtelt den Man voor, eenen ſpijker ontvangen hebbende van zijne Vrouw, welke hij, naar de gewoonte dier Eilanders, ten blijke van dankbaare aanneming, boven zijn hoofd houdt (3); en hebbende voor haar

(1) COOK. D. V. bl. 112, 375. D. IX. bl. 187, 338. LA BILLARD. T. II. pag. 115.

(2) COOK. D. V. bl. 112, 113. D. IX. bl. 211, 348, 336.

(3) COOK. D. V. bl. 115, 369. LA BILLARD. T. II. pag. 96.

haar eene halskeeten in de andere hand, om welke zijne Gade hem met eenen minzaamen wenk vrijt. Dit vrijende en liefkoozende, iet van het kinderlijk vleijende hebbende, is het doorgaande charakter der Vrouwen, van waar het hoofd haar zelfs een weinig ter zijde geboogen ſtaat (1). De Man is het wel geſlaagd afbeeldſel van OTAGO, den Bevelhebber van het Eiland *Tongotaboo* (2); de Vrouw is niet min gelukkig overgenomen naar de Vrouw van *Eaoo* (3), beiden bij COOK, terwijl haare beprikking op de armen en beider geheele kleeding zorgvuldig geteekend zijn naar de naauwkeurige afbeeldingen bij LA BILLARDIERE (4), en overigens het ganſche tooneel, waarop dit te vreden en liefkoozende paar voorkomt, volkomen overeenſtemt met de beſchrijvingen en ſtukswijze afbeeldingen der Reizigers (5).

De ruispijp of *Doriſche* fluit op den voorgrond

(1) LA BILLARD. T. II. pag. 162.

(2) Bij COOK. Pl. XXX. *

(3) Bij COOK. Pl. XXXVII. **

(4) Bij LA BILLARDIERE. Pl. 30.

(5) Bij LA BILLARDIERE. Pl. 26, 27, 31. Bij COOK. Pl. XXXVI. * en XXXVII. *

J. Kuyper, del. L. Portman, sculp.

VRIENDEN—EILANDERS.

grond, tegen een kunstig gewerkt mandjen ſtaande, waar agter zich het gedeelte van eene knods vertoont, moet ons opmerkzaam maaken op de Toonkunst dezer Eilanders. Dezelve is hun bijzonder eigen (1); maar heeft bij hun ſlechts weinige toonen ten gebruike, welken zij echter verſcheiden genoeg weten te maaken, door zamenſtelling niet zoo zeer, als wel door eenvouwdige zangwijzen met onderſcheidene ſtemmen of in partijen te zingen, even als de *Sandwichers* (2). Op COOKS Reize ſchreef men eene dier zangwijzen op, welke ſlechs van *a* tot *e* liep, en doorgaands met een *accoord* geſlooten werd. Zij had deze leiding (3):

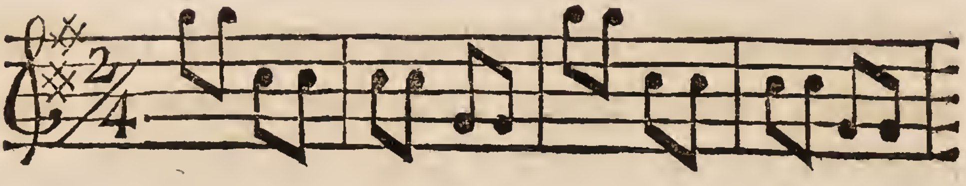
LA BILLARDIERE hoorde eene andere, welke eene geheele *octaaf* afliep en aldus voorkwam:

Apou-

(1) COOK. D. IX. bl. 132. D. V. bl. 74, 370, 386.

(2) Zie D. I. bl. 200.

(3) FORSTER bij COOK. D. V. bl. 370.

Apou lelley, apou lelley, apou lelley, apou lelley.
Schoone avond, schoone avond, enz.

Dit eenzelvige lied werd langer dan een half uur herhaald, en verveelde echter niet, zoo door de zamenstemming der onderscheidene partijen, als door de gelukkige keuze der *dissonanten*, en bovenal door de bevallige wijze, waarop, geduurende hetzelve, de maat werd aangegeven (1).

De Speeltuigen zijn, behalven de afgebeelde Ruispijp, ook de Dwarsfluit, de Trommel en de Bamboes. De Dwarsfluit, uit één gelid van bamboes gemaakt, is ter wederszijde geslooten, en heeft behalven het blaasgat, slechts vier speelgaten. Zij wordt niet met den mond maar met het rechter neusgat geblazen, terwijl de duim van de linker hand het linker neusgat sluit, en de midden vinger het eerste speelgat stopt (2).

De Trommel is een rond, gansch uitgehold en aan beide zijden geslooten, stuk houts, waar-

(1) LA BILLARDIERE. T. II. pag. 125, 126, 131, 135.
(2) COOK. D. IX. bl. 346, 347.

waarop met trommelſtokken van eenen voet lang, met verheffing en verandering van toon en maat, geſlagen wordt (1). De Bamboes is opmerklijker. Vier of vijf Mannen hebben elk eene Bamboes van vijf tot zes voeten lang, met welke zij geregeld op den grond ſtooten. Dit geeft een verſchil van toonen naar evenredigheid der lengte en dikte der bamboezen, die door eenen ander, met ſnelle trommelſlagen op eene ter nederliggende en geſpleeten bamboes, worden beandwoord (2).

Nog opmerklijker maaken de berichten der Reizigers den dans dezer Eilanders, die wel min in ſprongen en bewegingen, dan wel in wendingen en houdingen beſtaat, maar *Balletten* uitlevert, die in zommige opzichten de *Europeeſche* ſchijnen te overtreffen. Deze *Balletten* vereenigen zang en dans en tooneelbedrijf. Niet ſlechts worden zij aangevangen met gezangen, naar wier maat de dans geſchiedt, maar telkens vervangen met korte ſpreuken, dien de danzers elkanderen toe-

(1) Cook. D. IX. bl. 190, 193. D. V. bl. 114.

(2) Cook. D. IX. bl. 125.

toevoeren. Elk derzelven heeft doorgaands eene ligte knods, als eene roeiſpaan, in de hand, met welke de vlugſte beweging wordt gemaakt, en allen ſchaaren zij zich in twee reijen, die tegen elkander inwerken en wederzijds volmaakt gelijk de bewegingen en wendingen naarbootzen, die door de voordanzers worden aangegeven. Danzeresſen vervangen zomtijds deze danzers; zomtijds zijn beiden in den zelfden dans te gelijk werkzaam, terwijl alles altijd zeker bedrijf ſchijnt te vertoonen. De aanvang is meestal langzaam in de maat, maar dezelve verſnelt hoe langs zoo meer, en wordt beandwoord door wendingen, bewegingen en hoofdſchuddingen, die den aanſchouwer ligt duizelig maaken, maar wier zonderlingheid nooit grooter is, dan de ongedwongenheid en cierlijkheid waarmede zij in danzen van meer dan honderd perzoonen worden uitgevoerd. Zulke danzen worden meest des nachts gegeven, en duuren doorgaands een kwartier uurs, maar worden dikwijls twaalf maal agter elkanderen afgewisſeld. Ook de Vorsten nemen in dezelven deel, en ſlaan zomtijds den trommel, terwijl de aanſchouwers door hand-

handgeklap de goede uitvoering toejuichen (1).

Onder hunne vermaaken behoort ook het kampgevecht, hetwelk zomtijds niet meer is, dan een ſnel gezwaai met knodſen, behendiger en vlugger, dan de gewoone zwadronſlag geſchiedt, en zoo juist afgemeten tevens, dat de een des anderen knods niet raakt, ſchoon zij digt onder elkanders bereik komen en veel kracht bij hunne ſnelheid voegen (2). Dikwijls gaat dit ijdel gezwaai over in een ernſtiger kampgevecht, waarin Vrouwen zoo wel, als Mans, deelen (3), en hetwelk gedeeltelijk in worſtelen, gedeeltelijk in vuistgevecht beſtaat. Beide deze wijzen van kampgevecht hebben niet weinig van de oude *Olijmpiſche* mededinging: de overwinning wordt ſlechts met veel minderen praal gevierd. Op beiden zijn deze Eilanders zoo wel afgerecht, dat de *Engelſche* matroozen, zoo dikwijls zij hunne krachten of vaardigheid tegen hun beproefden, de nederlaag kreegen, be-

(1) Cook D. IX. bl. 126, 132, 197, 222. La Billard. T. II. p. 154, 155.

(2) Cook D. IX. bl. 194.

(3) Cook D. IX. bl. 119, 120.

behalven alleen wanneer aan hun de overwinning uit zekere beleefdheid werd gelaten. De bedaardheid van geest, het beleid en de koelbloedigheid, waarmede deze kampgevechten, in welken dikwijls zwaare ſlagen vallen, worden aangevangen en voordgezet, zijn bijzonder opmerklijk (1).

Ook hier geeft de bal, die door alle eeuwen der waereld en in alle leeftijden van den mensch ten ſpeeltuig ſtrekt, een ligchaamoefenend vermaak, waarin de behendigheid dezer Eilanders almede uitmunt. FORSTER zag een meisjen met vijf kleene kalabasſen ſpeelen, dien zij de eene na de andere in de hoogte wierp en agtervolgends opving, zonder te misſen geduurende een kwartier-uurs(2). Het naarbootzen van elkanders manieren is almede hier een ſpel, op welks ſnelheid LA BILLARDIERE naauwlijks het oog kon houden (3).

Laag vallende bij deze kunstverrichtingen mogen de begrippen ſchijnen, dien zich deze Eilanders van de Godheid en haare vereering vor-

(1) COOK D. IX. bl. 205.
(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 393.
(3) LA BILLARDIÈRE T. II. p. 147.

vormen: de opmerking van hunne onbeschaafdheid en onverlichtheid behoort het oordeel toegevender te maaken voor al het verkeerde, en zooveel te meer prijs ſtellende op het meer redenlijke. Elk eiland, elke landſtreek, elk huisgezin van aanzien ſchijnt eenen bijzonderen Beſchermgod te hebben. Van dezelven vindt men geene afbeeldingen, maar de Opperhoofden ſchijnen zich als deze Beſchermgoden te vertoonen bij de jaarlijkſche feesten, of *Natches*, van wier waarneming men het leeven en de gezondheid der Opperhoofden zelve afhangelijk acht, gelijk ook de welvaart van het land en bijzonder van den landbouw. Zulk een feest hebben zij, wanneer zich de *Yams* beginnen te zetten, en een ander na den oogst. De Winden ſchijnen hun onder het beheer eener vrouwelijke Godheid te ſtaan, die, na den ſtorm, bevredigd wordt door offers van Varkens, *Yams* en *Yava*, welken op de demoedigſte wijze gebragt worden in een daartoe geheiligd huis, waar een ander haar vertegenwoordigt, om deze offers aan te nemen, wordende daartoe telkens een vertegenwoordiger gekoozen (1). —— 'Er ſchijnt

(1) WILSON D. III. bl. 9—12.

ſchijnt bij hun geene Priesterſchap te beſtaan, want elk brengt en doodt zijne eigene offers (1). — De veelvuldige aardbeevingen, welken zij gevoelen, meenen zij dat veroorzaakt worden, doordien de Aarde op de ſchouders rust eener Godheid, die zomtijds dezen last wil afwerpen, waarom zij altijd bij zulke gelegenheden geweldig ſchreeuwen en zomtijds met ſtokken op den grond ſlaan. De Lucht en Regen hebben bij hun mede bijzondere Goden, gelijk ook verſcheidene andere betrekkingen en werkingen der Natuur, terwijl zij tevens gelooven, dat 'er voor elders een groot aantal vreemde Goden beſtaat, van welken zij gaarne dien der *Europeërs* voor den Groot-

(1) Wilson D. III. bl. 11. — Forster ſpreekt van eenen Priester, die de geſchenken aannam en voor zich behield, en die, van een lui en dartel leeven zijnde, hem deze aanmerking in de pen gaf: „ het wordt 'er, naar allen ſchijn, ook hier op toegelegd, om den Godsdienst tot een dekmantel van een lui en lekker leeven te gebruiken, en ook deze Natie, gelijk zoo veele anderen, aan eenen luijen, wellustigen Paap cijnsbaar te maaken." Het veel naauwkeuriger bericht van wilson, uit den mond der Zendelingen opgemaakt, is hier veel geloofwaardiger, en geeft aan forster al het onheuſche zijner aanmerking terug.

Grootſten houden. Overigens heeft nog ieder zijn eigen Geleigeest, aan wiens goede luim het geluk, aan wiens kwaade luim het ongeluk en de dood verbonden zijn. Men telt denzelven echter weinig, ten zij hij vertoornd ſchijnt, wanneer men zich van zekere ſoorten van voedzel onthoudt, het aangezicht teistert, ja zelfs de pinken afſnijdt, om hem te bevredigen. De verzoeningmiddelen gaan zomtijds, doch zeer zeldzaam, tot menſchenoffers over, het geen alleen ſchijnt plaats te hebben, wanneer een Opperhoofd ziek is, wiens Vrouwen dan wel eens verworgd worden tot een drietal of viertal toe, om deszelfs kwaaden Geest of Doodsengel te bevredigen (1).

Ook bij deze Eilanders heeft het *Taboo* denzelfden zin en kracht als bij de *Societeits*-eilanders en elders in de Zuidzee, hetwelk eene ſchoone, maar getrouwde, vrouw duidlijk verſtaanbaar maakte voor LA BILLARDIERE, door alle vereeniging met haar *Taboo* te verklaaren (2).

Onder

(1) WILSON D. III. bl. 12, 13. COOK D. IX. bl. 278, 360, 256.

(2) LABILLARD. T. II. p. 139, 151. COOK D. IX. bl. 180, 367.

Onder alle Vrienden-eilanden voerde, toen WILSON dezelven in 1797 verliet, *Tongotaboo* zekere opperheerschappij, zijnde alle de overigen aan hetzelve voor zekere jaarlijksche schatting cijnsbaar (1). Op *Tongotaboo* zelf heeft de regeering zeer veel gelijks met het oude leenstelsel van *Europa*. Het geheele eiland is in gewesten verdeeld, waarvan elk zijn Opperhoofd heeft ter rechtsoefening, doch die allen in zekere onderwerping staan aan den Koning. De naam van *Heeren der aarde*, en ook van *Zoonen des Hemels*, is de weidsche titel, dien deze Opperhoofden bij het Volk dragen, terwijl de Koning zelf den naam van den Beschermgod des Eilands voert (2).

De aanmaatiging der Opperhoofden over het Volk is schaamteloos, en de oefening van hun gezag geweldig (3). Eigendom en leeven hangen van hunne willekeur af, waarvan zij slechts in sommige gevallen reekenschap ver-

(1) WILSON D. III. bl. 3, 4.

(2) WILSON D. III. bl. 3, 4. COOK D. IX. bl. 360.

(3) COOK D. V. bl. 91, 392. D. IX. bl. 99. LA BILLARDIERE T. II. p. 99.

verplicht zijn aan den Koning (1). Hun uiterlijk gewaad onderſcheidt hun echter weinig van het overige Volk; welke ſchijn van gelijkheid hunne overheerſching in de oogen van *Europeërs* zoo veel ondragelijker vertoont (2).

De throonopvolging gaat op Zusters en Broeders over, alvoorens de Kinders aan het bewind komen. Zoo lang echter de regeering aan eene Vrouw is vervallen, wordt dezelve waargenomen door eenen van de naaste Bloedverwanten haarer Moeder, terwijl de overige leden van het Koninglijke huis in den ganſchen luister, zonder eenige daadlijke oefening der regeering, deelen (3). De Koning duldt nooit iemand agter of boven zich geplaatst (4), en zijne houding is doorgaands die der ſtaatigſte deftigheid (5).

Zijne uiterlijke hulde draagt ook alle blijken van de allerdiepſte onderwerping. Bij zijne ontmoeting op den weg, gaat elk neder-

(1) Wilson D. III. bl. 4.

(2) Forster bij cook D. V. bl. 273.

(3) La billard. T. II. p. 165. Cook D. IX. bl. 370.

(4) Cook D. IX. bl. 201, 150.

(5) Cook D. V. bl. 94, 391.

derzitten, tot dat hij voorbij is. Niemand mag zich boven zijn hoofd bevinden, allen moeten zich onderwerpen tot onder zijne voeten, hetwelk daadlijk geschiedt wanneer hij zit, en elk bij deszelfs nadering 's Konings voet aan zijn hoofd brengt, en daarna heenen gaat. De Koning zelf schijnt deze hulde te moeten toelaten aan eenen ieder, en tracht dezelve zoms door eenen versnelden tred te ontlopen, om niet verplicht te zijn telkens stil te staan, en ten zelfden einde den voet agter uit op te ligten. De handen, die 's Vorsten voet hebben aangeraakt, en het verblijf, hetwelk de Koning zelf op weg bezogt heeft, zijn *Taboo*, dat is *verboden*: het huis voor altijd voor den eigenaar, waarom de Koning schier overal zijne eigene huizen heeft; de handen slechts zoo lang, tot dat zij met water of het sap eener Plant zijn afgewasschen (1). Aan niemand van het Vorstlijke huis is het geoorlofd te eten of te drinken in 's Vorsten tegenwoordigheid (2); waarvoor dezen, even als de overige Opperhoofden, zich zelven zoo veel te grooter hulde van hunne

(1) COOK D. IX. bl. 364—366.
(2) COOK D. XI. bl. 170.

hunne onderhoorigen laten welgevallen, gelijk het nederzitten, wanneer zij voorbijgaan, op den weg (1).

Het Volk zelf ſchijnt nog onderſcheiden in twee ſtanden, van Eigenaars naamlijk en van Werkluiden of ſlaaven, die echter eene behandeling genieten, welke hun meer aan de *Europeeſche* dienstboden gelijk maakt (2).

De meeste Opperhoofden der overige eilanden houden hun verblijf op *Tongotaboo*, van waar het door de inwooners wel eens het *land der Opperhoofden* wordt genoemd, terwijl de overige eilanden met den naam van *landen der Knechten* worden onderſcheiden (3).

'Er heerscht alom eene wakkere Regeering, welke de veiligheid van perzoonen en goederen zeer wel kan verzekeren (4); zelfs geloofde COOK niet, dat eene der beſchaafdſte Natiën dit Volk zou te boven gaan in ondergeſchiktheid en geregeldheid naar de bevelen der

(1) COOK, D. IX. bl. 221, 229, 99, 152, 162, 163.

(2) COOK D. V. bl. 118.

(3) COOK D. IX. bl. 360, 361.

(4) COOK D. IX. bl. 121, 218.

der Opperhoofden, wier aanſpraaken met de diepſte ſtilte door de vergaderde menigte worden aangehoord, en wier uitgeſprokene wetten met de zorgvuldigſte naauwkeurigheid worden gehoorzaamd (1).

Men verlaat zich echter niet zoo geheel op deze onderwerping en gehoorzaamheid, dat men zonder zorge zou zijn, om de ontduiking der wetten te voorkomen, of derzelver overtreding te ſtraffen. Tollenaars zijn overal op de marktplaatzen waakzaam, dat 's Lands gerechtigheid worde voldaan: en aan het hoofd der Rechtspleeging zoo wel, als der Verweering in geval van oorlog, is een bijzonder Ambtenaar geſteld, wiens gezag in het rechterlijke zelfs den Koning ter verandwoording roepen en hem, van misdaad overtuigd, door de Opperhoofden of door het Volk, zelfs met den dood, doen ſtraffen kan. Het gezag van dezen Opperrechter ſtrekt zich ook over alle de onderhoorige Eilanden uit, en is meestal genoegzaam, om door de ſnelheid en ſtrengheid der maatregelen, dien hij in perzoon uitvoert, allen opſtand in deszelfs kindsheid te ſmoo-

(1) COOK D. IX. bl. 364.

ſmooren (1). De Koning zelf heeft een bijzonder proefgericht voor de misdaad van dieverij. Zijne handen in eenen bak met water gewasſchen en weder afgedroogd hebbende, vordert hij van de verdachte perzoonen, dat zij zijne rechtehand op hun hoofd brengen, hetwelk zij zich verzekerd houden, dat den genen, die ſchuldig is, onder dezelve dood zal doen nedervallen (2). Het overſpel wordt ſtreng geſtraft, wanneer de Vrouw van een Opperhoofd trouwloos is geweest; veel ſtrenger echter tegen den overſpeler dan tegen haar. De onkuischheid zelve van eene aanzienlijke dogter wordt 'er zwaar getuchtigd (3). De doodſtraf eindlijk wordt met ſchriklijke wreedheid voltrokken (4).

Het gerust bezit der Opperheerſchappij op *Tongotaboo* gaf den Reizigers geene gelegenheid, om de wijze van krijg voeren en vechten bij de Vrienden-eilanders waar te nemen. Op-

(1) COOK D. IX. bl. 368. LA BILLARD. T. II. p. 116.

(2) COOK D. IX. bl. 241.

(3) COOK D. IX. bl. 288. WILSON D. III. bl. 7.

(4) LA BILLARD. T. II. p. 116, 117.

Opmerklijk waren hun ſlechts zekere kleene witte vredevlagjens, met welken zij door de inwooners werden verwelkomd (1), en de wijze, op welke hunne boogen werden geſpannen, door dezelven niet agter uit te trekken, gelijk men gewoonlijk doet, maar door het kromme van den boog geheel agter over te haalen in eene tegengeſtelde richting. (2).

Het vrij langduurig en geheel vreedzaam verblijf onder deze menſchen gaf hun zoo veel te meer gelegenheid ter opmerking hunner Plegtigheden en meer bijzondere Gebruiken. De Huwelijksplegtigheden zijn eenvouwdig. De Moeder van den Vrijer brengt deszelfs wensch ter vereeniging over aan den Vader van de Beminde. Haar in het nieuw te kleeden, met eenige dienstboden, een aantal gebraden Varkens, *Yams* en *Yaya*-wortels aan den Minnaar te zenden, die haar in zijn huis opwacht, is 's Vaders volle toeſtemming: echter behoudt de bruid de vrijheid, naar het vaderlijke huis te rug te keeren, zonder welke terugkeering het huwelijk geſlooten is (3). Het gemeen heeft ſlechts ééne Vrouw: de

(1) COOK D. V. bl. 79, 104.
(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 377.
(3) WILSON D. III. bl. 8, 9.

de Opperhoofden hebben het voorrecht der Veelwijverij (1). „ Zijn de Vrouwen in *Frankrijk* niet *Taboo?*" vroeg de dogter van een Opperhoofd, het dartel en onverſchillig aanzoek der matroozen bij haar en haare zusters opmerkende: maar de eer, welke deze vraag aan haare zeden deed, verloor niet weinig in de oogen der *Franſchen* door haar ſchaterend gelach over het verbod der Veelwijverij, zelfs voor den grootſten Vorst, hetwelk haar een gering denkbeeld van der Vorſten magt inboezemde (2). De magt der Mannen is zoo groot, dat zij hunne Vrouwen om de minſte reden van misnoegen kunnen wegjagen: maar van hier zijn ook huislijke oneenigheden bij hun ſchier onbekend (3).

Reinheid en netheid heerſchen in de kraamkamers: ſchoon Moeder en Kind glinſteren van de Curcuma, met welke zij beſtreeken zijn. De geboorte is 'er altijd, ook in een kinderrijk gezin, eene ſtof tot uitgelatene blijdſchap (4). In-

(1) Wilson D. III. bl. 8, 290. Cook D. IX. bl. 352.
(2) La billard. T. II. p. 151
(3) Wilson D. III. bl. 8, 9.
(4) Wilson D. III. bl. 26.

In geval van wonden hebben deze Eilanders kennis aan de bereiding van enkelvouwdige geneesmiddelen (1): maar in ziekten van eenig aanbelang is hunne eerste toevlucht, het afkappen van eene pink, ten einde met dit offer het gantsche lichaam van den dood vrij te kopen (2). Bij gebrek dier beide vingers uit vroegere ziekten, volgt de andere vinger (3); welk bijgeloovig middel eene vrij algemeene verminking veroorzaakt (4).

Hunne rouwbezoeken aan sterfhuizen zijn slechts geregelde drinkgelagen: hunne rouwbedrijven echter bij het verlies van waarde aanhoorigen bestaan in geweldige wreedheden tegen zich zelve. Zommigen branden zich op den wang en armen; anderen slaan zich met steenen op den mond; de haajentand scheurt veeler aangezicht op; terwijl 'er zijn, die zich met de speer in de dijen, onder de okzelen en dwars door de wangen steken. Deze schriklijke rouwbedrijven eindlijk worden door

(1) Cook D. VI. bl. 134.

(2) Cook D. IX. bl. 355. La billard. T. II. p. 152.

(3) La billard. T. II. p. 176.

(4) Cook D. IX. bl. 355.

door de grootste buitenspoorigheden van vreugde vervangen (1). De lijken worden in matten gewonden en begraven. De Opperhoofden hebben tot hun graf bijzondere grafplaatzen, *Fiatooka's* genoemd, en in hutten bestaande, op steenen voetstukken gezet en met geboomte omringd (2).

Niet slechts tot in het graf, waar alle maatschaplijke ongelijkheid eindigt, maar zelfs tot in een ander leeven duurt, naar hun begrip, het verschil der standen voord. Hun geloof naamlijk in de Onsterflijkheid der ziel komt hierop neder, dat de afgescheiden geest in eene groote zeilende *Canoo* naar een afgelegen land gevoerd wordt, hetwelk veel gelijks heeft met het paradijs van MAHOMET: maar dit geloof is alleen het geloof der Opperhoofden; de overige schijnen niet te denken over hun lot na den dood. Zekere verhuizing of opeting door eenen Vogel, die over hunne graven loopt, is alles, wat zich

(1) WILSON D. III. bl. 13. COOK D. IX. bl. 200, 225, 235, 354.

(2) COOK D. IX. bl. 354. LA BILLARD. T. II. p. 133, 150.

zich zommigen hunner daarvan voorſtellen (1).

Onder de bijzonderheden, bij deze Eilanders opgemerkt, behoort de groete met de neuzen tegen elkander ten blijke der vriendſchaplijke ontmoeting, welke zulk eene vertrouwlijkheid gedoogt (2): maar nog meer, de in ſlaap-klopping van den Koning, die alleen het voorrecht geniet, van door twee Vrouwen met de vuisten ſnel op het lijf en de beenen, als op eenen trommel, geſlagen te worden, tot dat hij in ſlaap valt, wanneer dit getrommel verſlaauwt, maar niet ophoudt tot den tijd zijner ontwaaking, en zich telkens verheft, wanneer zich ſlechts eenige ſchijn van een te vroegtijdig ontwaaken vertoont (3).

Tegen dit voorrecht, hetwelk anderen een geweldige overlast moet ſchijnen, is de Koning vrij van alle kunstbeprikking, en tevens van alle rouwverminking (4). Ook

(1) Wilson D. III. bl. 13, 14. Cook D. IX. bl. 358.

(2) Cook D. V. bl. 114, 368.

(3) Cook D. IX. bl. 276, 267, 268.

(4) Cook D. IX. bl. 331.

Ook hier is zekere befnijdenis uit zindelijkheid, gelijk gezegd wordt, in gebruik (1), even als wij haar bij de *Otaheiters* (2) en de *Sandwichers* ontmoeteden (3).

De *Prins Willems Eilanden* en *Heemkerks Banken*, bij de inwooners van *Tongotaboo* onder den naam van *Feje* bekend en thands meestal aan hun onderworpen, hebben, fchoon zoo nabij de *Vrienden-eilanden* gelegen, eene bevolking, die zich onderfcheidt door grover ligchaamgeftel, donkerer kleur, wolachtiger haair en eene grootere woestheid, welke zelfs tot het verflinden van verwonnene vijanden gaat. De *Vrienden-eilanders*, die met hun den meesten krijg hebben te voeren, erkennen hunne meerderheid in wapenen en wapenhandel, ja zelfs in handwerken, zoo dat de meerdere gemeenfchap der *Fejanen* met hun de beste uitzichten op derzelver gelukkige befchaaving geeft (4).

De *Eilanden der Zeeluiden* zijn wel in gemeenfchap, maar in geene onderhoorigheid

(1) Cook D. IX. bl. 331.
(2) Zie D. I. bl. 127.
(3) Zie D. I. bl. 193.
(4) Wilson D. I. bl. 142—147.

heid der *Vrienden eilanden*, en ook derzelver bewooners onderſcheiden zich door meerdere kloekheid en ſterkte, maar tevens door eene woestheid in houding, die te *Tongotaboo* onbekend is (1).

Meer zouden de *Vrienden-eilanders* in beſchaaving en zeden gelijken naar de afgelegene *Societeit-eilanders*, indien zij dezelven niet zoo ver in zedenlijke waarde overtroffen, dat deze vergelijking voor hun eene onverdiende vernedering zou kunnen geacht worden. Bij hun toch kent men de *Arreoys* (2), noch den kindermoord, de algemeene ontucht, noch den onnatuurlijken wellust: maar men vereert 'er den ouderdom, men eerbiedigt 'er de huwelijkstrouw (3); en de mindere vruchtbaarheid van den grond brengt 'er grootere arbeidzaamheid voord, die alle de gevaaren der ledigheid weert en alle de kundigheden der naarstigheid kweekt (4); en mogen de *Societeit-eilanders* overigens het aangenaamſte volk der Stille Zee heeten; den *Vrienden-eilan-*

(1) WILSON D. I. bl. 148, 149.
(2) Zie D. I. bl. 148, 149.
(3) WILSON D. III. bl. 7.
(4) WILSON D. I. bl. 109.

eilanders komt de wezenlijker roem toe van het verſtandigſte van allen te zijn (1). Zulk een oordeel velde WILSON, op het bericht der Zendelingen afgaande, en hetzelve ſtemde volkomen in met COOK en FORSTER, die deze Eilanders het eerst hadden doen kennen, en met LA BILLARDIERE, die een zoo groot gedeelte zijner reisbeſchrijving aan hunne bijzonderheden heeft beſteed; en, ons op dit hun oordeel verlatende, hetwelk door zoo veele bijzonderheden en ontmoetingen in hunne reisbeſchrijvingen geſtaafd wordt, laten wij het nu aan GRASSET-SAINT-SAUVEUR over, om de allerhaatlijkſte ſchets, welke hij van deze Eilanders heeft opgehangen, door eenig even voldoend gezag waar te maaken (2).

NIEUW-

(1) WILSON D. III. bl. 289.

(2) ST. SAUVEUR *Tableau des Peuples*, Part. V. p. 50, 51.

NIEUW-CALEDONIE.

COOK en LA BILLARDIERE maakten het eerst de *Nieuw-Caledoniers* bekend. Vroegere Zeereizigers ſchijnen het eiland, door deze menſchen bewoond, niet ontdekt te hebben, en de allergunſtigſte berichten, dien COOK 'er van heeft gegeven, veroorzaakten den bijzonderen last voor LA PEROUSE, om hetzelve te bezoeken (1). LA BILLARDIERE zogt 'er hem te vergeefsch, maar vond 'er zeden, in zijne oogen zoo ſtrijdig met den lof, door COOK aan dezelven gegeven, dat beider ſchijnſtrijdige berichten ten keurigen proeve verſtrekken voor het hemels-

(1) LA PEROUSE *Voyage* T. I. p. 12, 27, 112.

melsbreed verſchil, 't welk 'er bij waarheidlievende Reizigers in de beoordeeling der volkeren kan plaats hebben, en voor den dienst, dien eigen oordeel den opmerkzaamen Lezer dikwijls bij het grootst verſchil zelfs kan bewijzen, om de waarheid naderbij te komen.

De ontdekking van dit Eiland geſchiedde in Herfstmaand van het jaar 1774 (1). Het was COOK niet mogelijk, deszelfs eigen naam te vernemen van de inwooners, misſchien wel, om dat het hun voor éénen naam te groot was, zijnde het in onderſcheidene landſtreeken verdeeld, die allen eenen bijzonderen eigen naam droegen (2). Hij vond zich alzoo verplicht, aan hetzelve eenen naam te geven, en noemde het *Nieuw-Caledonie*, zonder de reden dezer benaming te melden. Daar echter het Noorderdeel van *Schotland* bij de Ouden *Caledonia* genoemd werd (3), en die naam reeds eenmaal in de nieuwe waereld was overgebragt, maar ook daar weder verlooren gegaan, ſchijnt hij denzelven alhier te hebben willen herſtellen (4).

De

(1) COOK, *Reize*, D. VII. bl. 3.

(2) COOK. D. VII. bl. 33.

(3) Vide HOFFMANNI *Lexicon in Voce*.

(4) Dezelfde naam was reeds eenmaal door de

Schot-

De ligging van dit Eiland bepaalt COOK op 20° 17′ 39″ Zuiderbreedte en 164° 42′ 21″ Oostlijke lengte van *Greenwich's* middaglijn, welke bepaaling nagenoeg bevestigd is door LA BILLARDIERE, die dezelve ſtelt op 20° 17′ 29″ Zuider Breedte en 162° 16′ 28″ Oostelijke lengte van den *Parijſchen* middaglijn (1). Het kwam aan COOK voor als het grootſte Eiland in de Stille Zee, indien men *Nieuw-Zeeland* uitzonderde. De breedte des lands beandwoordt echter niet aan deszelfs uitgeſtrektheid in de lengte (2).

Het land is vol bergen en dalen van verſchillende hoogte en diepte, en doorſneeden van veelvuldige ſlingerende beeken, hetwelk, op zekeren afſtand gezien, nu en dan een ſchilderachtig tooneel oplevert, geſtoffeerd tevens met wijd en zijd gelegene

Schotten gegeven aan de landëngte tusſchen *Noord-* en *Zuid-America*, in 1698: maar in 1700 ontruimden zij deze engte alweder voor de *Spanjaards*, die haar *Nieuw Spanje* noemden. — Zie MORERY *dictionn.*

(1) COOK. D. VII. bl. 11. LA BILLARD. T. II. pag. 247.

(2) COOK. D. VII. bl. 61.

ne gehuchten (1). Van naderbij beschouwd, vindt men den kruin van het gebergte kaal, deszelfs zijden dor en slechts de vlakten vruchtbaar. (2). Het gebergte bestaat meest uit Kwarts, Glimmer, Speksteen, groene Schorl, Granaatsteen en IJzererts, zonder dat men 'er eenig voordbrengzel van *Vulcanischen* aard ontdekt (3).

De luchtgesteldnis werd in Grasmaand door LA BILLARDIERE waargenomen op 25° aan de wal en 21° voor de kust naar de *Thermometer* van REAUMUR, nagenoeg met 88° en 77° van FAHRENHEIT overeenkomende (4).

Onder deze, wel niet verzengde, maar toch heete, luchtstreek, die het meest door zuidooste winden wordt bekoeld, en op dezen rotzigen, maar met water doorsneeden, grond groeijen wel veelerleije kruiden weelig genoeg, maar kan het geboomte geene genoegzaame wortels schieten of deszelfs vruchten behouden.

Yams

(1) COOK D. VII. bl. 16, 62, 13.

(2) COOK D. VII. bl. 13.

(3) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 355. COOK D. VII. bl. 31. LA BILLARD. T. II. pag. 198.

(4) LA BILLARD. T. II. pag. 248.

Yams en Kokosnooten worden 'er maar ſchaars gevonden, gelijk ook de Broodboom. Platanen en Zuiker-riet zijn 'er almede niet overvloedig. Gras en Kruiden, nutteloos voor een Volk, 't welk geen Vee bezit, is 'er zo veel te rijkelijker (1).

Veele onbekende Vogelen zoo wel, als Planten en Kruiden, vindt 'er de Natuurverzamelaar, ſchoon ook het Gevogelte 'er anders niet zeer talrijk is. Kraaijen, Tortelduiven en Kwartels meenden 'er de Reizigers te herkennen: alle de overigen waren hun vreemd (2).

Van geen Gedierte hoegenaamd vindt men gewag gemaakt: doch dit volſlagen gebrek vergoedt de zee met Visch. Deze ſchijnt zoo veel te overvloediger, doch onder denzelven heeft men ook eenen venijnigen Visch gevonden, naar een Zonne-Visch gelijkende. Schildpadden zijn 'er talrijk (3).

De Menſchen, die dit Eiland bewoonen, kwamen aan LA BILLARDIERE, die alles op

(1) COOK. D. VII. bl. 19, 21, 31, 33.

(2) COOK D. VII. bl. 33. FORSTER bij COOK D. VII. bl. 355.

(3) COOK D. VII. bl. 15, 19.

op hetzelve met een ongunſtig oog beſchouwde, middenmaatig, aan COOK, die te zeer vooringenomen was met zijne ontdekking, zeer kloek van lengte voor. Zommigen waren 'er zes voeten en vier duimen lang (1).

Hunne Geſtalte is welgemaakt en welgeſpierd. De ſchraalheid van den grond is het kennelijkst aan de bergbewooners, wien het gebrek zelfs mager maakt (2).

De Kleur dezer menſchen wordt als zwartachtig bruin opgegeven. Onder dezelven werd een *Albino* gevonden (3).

Dikke lippen, platte neuzen en volle wangen, met zeker zwartzel opzettelijk verhoogd van kleur, geven bij het wolachtige hunner hoofden een negerachtig voorkomen aan hun gelaat. Hun haair echter is geen wol (4). Het gelaat zelve heeft, naar de af-

(1) COOK D. VII. bl. 24. LA BILLARD. T. II. pag. 245.

(2) COOK D. VII. bl. 24. LA BILLARD. T. II. p. 210.

(3) COOK D. VII. bl. 17, 24. LA BILLARD. T. II. pag. 186, 245.

(4) COOK D. VII. bl. 24. LA BILLARD. T. II. p. 186, 245.

afbeelding van den man bij COOK en LA BILLARDIERE beoordeeld, veel meer van de *Maleitſche* middenſoort, dan van het *Æthiopiſche* uiterſte. Baard- en hoofdhaair zijn ſchier even zwaar gekroesd, en meestal zwart van kleur (1).

De Vrouwen dragen het haair kort: de Mans binden het op den kruin bijeen, of laten ter wederszijde ſlechts eene lok groeijen, of maaken zich door tusſchenvoeging van bladeren en vezelen lange trenzen, die hun tot over de ſchouders hangen. De baard wordt door hun kort, maar geenzins kaal, gedragen. Tegen de overlast van ongedierte dragen zij altijd eene kam of krabber in het haair ter zijde van het hoofd, het welk bij hun alles behalven een onnut ſieraad is (2).

Het hoofd is bij de mannen zomtijds gedekt met eenen zwarten ronden hoed of liever met eenen ſtijven rand zonder dekzel, welke dragt bij hun in bijzonder aanzien en den voornaamen alleen eigen is, zijnde dan ook meestal met kleine roode veeren of ook wel

(1) COOK D. VII. bl. 24

(2) COOK D. VII. bl. 25. LA BILLARD T. II. p. 186.

wel met een langen bos haanenvederen vercierd (1).

Bij Mans en Vrouwen wordt de oorlel opengefneeden en deze fpleet zoo geweldig uitgerekt, dat zij 'er verfcheidene ringen van Schildpad in kunnen dragen, van welken men 'er bij eenen agttien telde in één oor, en waardoor anderen een geheel te zamen gerold blad Zuikerriet dragen (2). Bij zommigen hing zulk eene oorlel aan twee riemen, hetwelk waarfchijnlijk aan een gevecht te wijten was, waar voor dit vreemde cieraad allerongefchiktst moet wezen (3). Gezwellen agter de ooren zijn niet ongemeen bij deze Eilanders, maar zij pronken ook met dit ongemak (4).

Om den hals en armen boven den elleboog dragen zij banden of ringen van fchulpen en fteenen (5), welke het eenige bekleedzel tevens uitmaakten van het ganfche ligchaam, het

(1) COOK D. VII. bl. 26. FORSTER bij COOK D. VII. bl. 354. LA BILLARD. T. II. pag. 201.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 254.

(3) LA BILLARDIERE. T. II. pag. 187.

(4) LA BILLARD. T. II. pag. 187.

(5) COOK D. VII. bl. 27.

het welk ten voeten uit geheel naakt is, uitgezonderd de ſchaamdeelen. De Mans dragen ſlechts eenen lap van grof doek of het blad eener grove Plant om de roede, en haalen hetzelve door den gordel om hun middel, waaraan zij doorgaands eene beurs met ſteenen voor hunnen ſlinger hechten (1). Eene algemeene aanmerklijke zwelling van het geheele ſchaamdeel ſchijnt het gevolg van deze dragt te zijn (2). Bij de Vrouwen is de ganſche kleedij ſlechts eene franje van de vezelen van den Plataanboom, aan een koord gehecht en meer dan eens geſlagen om den middel, zoo dat deze ſchaamgordel wel zes of agt duimen dik wordt, maar nimmer langer is, dan deszelfs eigenlijk gebruik noodzaaklijk vereischt (3).

De beſnijdenis is bij deze Eilanders in geen algemeen gebruik. Bij éénen echter van de zes perſoonen, die aan de nieuwsgierigheid van LA BILLARDIERE wel wilden vol-

(1) COOK D. VII. bl. 26. LA BILLARD. T. II. p. 186.

(2) COOK D. VII. bl. 26. LA BILLARD. T. II. p. 246.

(3) COOK D. VII. bl. 26. LA BILLARD. T. II. p. 187.

voldoen, vond hij 'er een wien de voorhuid van boven in de lengte was gespleeten (1).

Algemeener is de beprikking en insnijding van de huid over het geheele ligchaam, schoon dit bij hun minder dan elders in het oog valt, uit hoofde der donkerheid van hunne kleur en voornaamlijk, om dat zij geen zwartzel bij deze kunstbewerking schijnen te gebruiken (2).

Gezwollene en zweerende beenen schijnen een vrij algemeene kwaal der mannen uit te maaken (3), waartegen LA BILLARDIERE onder deze Eilanders niet één beslisschend verschijnzel van eenige *Venussmet* heeft ontdekt, schoon hij de reeds aangeduide zwelling der teeldeelen bij de Mans zeer wel had opgemerkt (4).

De wooningen dezer Eilanders kunnen niet duidlijker worden beschreeven, dan een derzelven door ons is overgenomen naar de afbeelding van

(1) LA BILLARD. T. II. pag. 197.

(2) COOK D. VII. bl. 27. LA BILLARD. T. II. pag. 245.

(3) COOK D. VII. bl. 25.

(4) LA BILLARD. T. II. p. 246.

bij LA BILLARDIERE (1). Allen echter zijn zij niet omringd met paalwerk, maar wel rond van gedaante, eenigzins naar eenen bijënkorf gelijkende, ook even digt en warm, zijnde de ingang door eene kleene met gevlochten bladeren geslootene deur, groot genoeg, om eenen Man, schier in tweeën geboogen, te laten doorkruipen (2). De wanden zijn vier en een halven voet hoog. Het ronde dak, 't welk veel hooger is, loopt van boven in een punt toe, uit het welk eene houten en kunstig gesneeden spits steekt. Het geheele gebouw is van binnen wel verbonden, en van boven met grof gras, rondom met gevlochten bladeren, tot eene aanmerklijke dikte gedekt. De vloer is belegd met het zelfde grove gras, en net gevlochte matten strekken voords ter zitting en ligging der bewooners, die 'er veilig genoeg in zijn voor alle de onaangenaamheden der lucht, maar den overlast der muskieten door het bestendig stooken van vuuren verdrijven, wier rook ter deure uitmoet, en zulk eene benaauwde warmte in deze hutten ver-

(1) LA BILLARD. Pl. XXXVIII. fig. 28.

(2) LA BILLARD. T. II. pag. 189. COOK D. VII. bl. 28.

veroorzaakt (1), dat de hitte, maar de frischheid tevens, der buitenlucht hun koud genoeg voorkomt, om meermaalen vuuren aan te leggen en 'er zich bij te verwarmen (2).

Het vuur, waarop zij de pot kooken, die letterlijk hun eenige huisraad is, ligt altijd buiten 's huis aan. Drie of vijf in verband ſtaande puntige ſteenen ſtrekken hun voor eene of twee zulke aarden potten ten fornuis (3). De bereiding der ſpijs is het werk der Vrouwen (4). Wortelen van onderſcheiden aard en de ſchors van eenige boomen, meer gebraaden dan gekookt, maaken het gewoone voedzel uit, het welk zij van den grond ontleenen. Visch is daarbij hun voornaame toeſpijs (5). Spinnen, van eene bijzondere ſoort, welke zeer ſterke draaden ſpinnen, maaken, gebraaden in de pot en daarna op gloeijende ſteenen geroost, de lekkernij der

(1) La billard. T. II. pag. 189, 190. Cook D. VII. bl. 29, 30.

(2) Cook D. VII. bl. 29, 30.

(3) Cook D. VII. bl. 30

(4) La billard. T. VII. p. 218.

(5) Cook D. VII. bl. 30. La billard. T. II. p. 195.

der *Nieuw-Caledoniers* uit (1), wier gebrek aan voedzel op verderen afſtand van zee dikwijls zoo groot is, dat de honger hun zomtijds den broozen ſpekſteen doet ten lijve ſlaan (2), en wier ſmaak echter afkeerig ſcheen van gezouten ſpek, het welk hun aangebooden werd (3), misſchien alleen, om dat hunne tong de ongewoone prikkeling van het zout niet kon verdragen, zijnde ſteeds gewoon aan de lafzoete ſmaak van zekeren gebraden boombast, welken zij ſchier onophoudlijk kaauwen (4). Zoo weigerden zij ook de kaas, terwijl zij de ſcheepsbeſchuit, ſchoon meest verwormd, gaarne aannamen (5).

Hun eenigſte drank is water (6), 't welk zij verkiezen boven den hun aangebooden wijn

(1) LA BILLARDIERE heeft de Spin beſchreeven en afgebeeld, welke zij eten. Hij noemt haar *Aranea edulis*, of eetbaare Spin, ſchoon hij erkent, dat men ook zommige *Europeërs* ſmaak heeft zien vinden in Spinnen, vooral in Kelderſpinnen, die op hunne tong het zoete van eene noot hadden — T. II. pag. 240, 241.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 205, 206.

(3) LA BILLARDIERE T. II. p. 223.

(4) COOK D. VII. bl. 31.

(5) LA BILLARD. T. II. p. 196.

(6) COOK D. VII. bl. 31.

wijn en ſterken drank, en 't welk zij op de zonderlingſte wijze gebruiken, zich, in eene voor over geboogene houding, met de hand het water zoo vaardig in den mond werpende; dat zij ſpoedig den dorst lesſchen, en zich daarbij aan de roering van het water weinig bekreunen (1).

De ſchraalheid van den grond dringt deze Eilanders tot den zorgvuldigſten landbouw, ſchoon deszelfs volſlagene dorheid hun op zommige plaatzen tot wanhoopige werkeloosheid brengt. Overal, waar de grond ſlechts eenige dankbaarheid betoont, laten zij geen plekjen onbearbeid. Zij verdeelen denzelven in geregelde Plantagiën en leiden 'er beekjens ter bevochtiging door. Mannen, Vrouwen en Kinders werken in dezelven. Hunne kennis echter van den landbouw heeft zich nog niet uitgeſtrekt tot het denkbeeld van eenige bemesting. Zij ontginnen den grond, door het gras in brand te ſteken, en laten hem eenige jaaren braak liggen, hetwelk bij alle de Natiën in deze Zee gebruiklijk ſchijnt (2).

Te-

(1) LA BILLARDIERE T. II. p. 196.

(2) COOK D. VII. bl. 14, 15, 22, 23. LA BILLARD. T. II. p. 197.

Tegen het afbrokkelen der Bergen, wier voet en zijde zij bebouwen, metzelen zij, van afstand tot afstand boven elkanderen, kleene muuren (1).

In de oogen van LA BILLARDIERE waren deze Eilanders geene groote Zeelui-den. De dubbelde *Canoo* echter, die hij zelf heeft afgebeeld, geeft grooter denkbeeld van hunne Scheepsbouwkunde, dan men algemeen op deze Eilanden aantreft: schoon dezelve in geene verdere vergelijking, dan door den blooten aanleg, kan gebragt worden met de, gansch opgetimmerde en welgetuigde, dubbelde *Canoo* der *Vrienden-eilanders* (2). Op eenigen afstand van de kust behoeven zij hunne Vaartuigen niet, daar zij gemaklijk genoeg naar boord der schepen zwemmen, schoon beladen met de goederen, dien zij de *Europeërs* willen aanbieden (3).

Niet minder gemaklijk klimmen deze Eilanders in de boomen, of liever lopen zij tegen den Kokosboom op, wiens stam zij met de hand vasthouden, terwijl hunne voe-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 197.

(2) LA BILLARD T. II. p. 183—185. Pl. XLIV. fig. 1. COOK D. VII. bl. 34—36.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 188.

voeten even vaardige ſchreden doen, als gingen zij over waterpas (1).

De bijzonderheid der taal der *Nieuw-Caledoniërs*, die, twee of drie woorden uitgenomen, geene overeenkomst heeft met eene der andere taalen, die op de Eilanden der Zuidzee geſproken worden (2), ſtelde voorzeker de beide Reizigers buiten ſtaat, om iet te vernemen wegens hunne godsdienstige denkbeelden, ſtaatkundige inrichtingen of burgerlijke rechtspleeging. COOK, die 'er ſlechts agt dagen vertoefde, zwijgt hier van geheel. LA BILLARDIERE, die 'er zich drie weeken ophield, gewaagt met een enkel woord van Opperhoofden der onderſcheidene Landſtreeken, wier gezag zich ver genoeg uitſtrekte, om den overigen de geſchenken te ontnemen, dien zijn ſcheepsvolk hun had gegeven (3); en geeft met een ander geen geringen lof aan hunne ondergeſchiktheid en beſcheidenheid, wanneer hij zegt, dat zij zich door twee ſtreepen, in het zand getrok-

(1) LA BILLARDIERE T. II. p. 199, 227.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 354, 355.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 247.

trokken, lieten wederhouden, om bij eene beſchuituitdeeling door te dringen, ſchoon zij met de hand op het platte hunner buik weezen, om hunne ſpijsbehoefte aan te toonen (1).

Bij eenige huizen heeft men grafheuvels gevonden, gelijk dit de inwooners te verſtaan gaven, door het hoofd op zijde in de hand te leggen, en daarna de oogen te ſluiten. Die grafheuvels zelve waren meestal door een ligt ſtaketzel omheind, en droegen de wapenen der geſneuvelde Krijgsluiden (2).

De Toonkunst vermaakt ook deze, nog zoo ruwe, menſchen: maar zij heeft ſlechts één ſpeeltuig, hetwelk een Fluitjen moet heeten, wijl het geblaazen wordt, ſchoon het anders meer naar een Klokjen gelijkt, en als zoodanig eenen ſchellen toon geeft (3). LA BILLARDIERE hoorde het gezang van drie Vrouwen, die wel in de maat bleeven, maar wier onaangenaame ſtem en valſche toonen hem

zoo

(1) LA BILLARD. T. II. p. 205.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 190. COOK D. VII. bl. 34., en FORSTER bij COOK D. VII. bl. 357.

(3) FORSTER bij COOK. D. VII. bl. 354.

zoo zeer hinderden, als zij haare landgenooten vermaakten (1).

Tot nog toe zweegen wij van den aard dezer menschen, om dat hier eerst de tegenstrijdige beoordeeling der beide Reizigers aanvangt, zijnde COOK niet hartlijker met hun ingenomen, dan LA BILLARDIERE afkeerig van hunnen aard. De laatste naamlijk heeft menscheneters gevonden in dat zelfde Volk, hetwelk de eerste als de beminnelijkste Natie heeft voorgedragen; en, overwinnen wij zelve nu slechts voor eenen oogenblik het afgrijzen, hetwelk bij ons natuurlijk tegen *Cannibaalen* opkomt, dan zal het ons eerst mogelijk worden, ook bij deze strijdigheid van gevoelens, overeenstemming van zaaken te vinden. Het menscheneten der *Nieuw-Caledoniërs* geldt alleen hunne verslagene vijanden, en behoeft noch de verschooning van hun spijsgebrek, noch de vergelijking onzer eigene wreedheden in den oorlog, ondanks onze gewaande teêrgevoeligheid, wanneer zich duizenden voor soldij verhuuren, om andere duizenden, zonder eigen onderlingen twist of perzoonlijke vijandschap, van kant

(1) LA BILLARD. T. II. p. 208.

kant te maaken; daar dit menſcheneten ſlechts den laagſten trap der beſchaafdheid van den mensch aanwijst, wien de wraak drijft, om zijnen vijand niet ſlechts te dooden, maar te vernielen, ja te verſlinden, en die met deze ſchriklijke woestheid overigens eenen beminlijken aard kan vereenigen (1).

Dit althands heeft hier blijkbaar genoeg plaats, volgends de berichten van den afkeervollen *Franſchen* zoo wel, als van den geheel vooringenomen *Engelſchen*, Reiziger. Dat zij minachting voeden jegens de zwakke kunne, is der beſchaafdheid niet aanſtootlijker, dan overeenkomſtig met dien zelfden ſtaat van onbeſchaafdheid, welken het verſlinden hunner vijanden aanduidt. De Vrouwen houden zich doorgaands op eenen afſtand van hunne Mans, en vreezen hun te belgen, zelfs door haare oogen en gebaarden, terwijl hunne Mans zich naauwlijks verwaardigen, haar aan te zien, en werkloos blijven bij den overlast van haaren arbeid (2). De Vrouwen beandwoorden deze ongevoelig-

(1) J. J. VIREY, *Hist. Nat. du Genre Humain*, T. II. p. 43—54. Zie ook D. I. bl. 209, 210.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 354.

ligheid echter met geene de minste liefdeloosheid of ontrouw, maar munten uit in kuischheid van zeden (1). Geene derzelven liet zich overhaalen, om aan boord van LA BILLARDIERE te komen: gaarne zagen zij, dat de Mans de geschenken aannamen, welken haar werden gebooden (2). De eerbaarheid dezer Vrouwen heeft nogthands geen stroef of onvriendlijk voorkomen: veeleer waagde zich dezelve eenigzins aan zekere *coquetterie*, wanneer zij de Vreemdelingen niet zelden agter heggen en heesters lokten, maar dan snel wegliepen en hun van verre uitlachten (3). Het grootste blijk van oneerbaarheid, hetwelk aan LA BILLARDIERE voorkwam, was het gedrag van twee meisjens, waar van de oudste omtrent agttien jaaren was, en die beiden aan eenige matroozen het gezigt vergunden van het geen anders haare kleeding dekte, en waar voor zij zich door ieder vooraf eenen Spijker of iet dergelijks deeden betaalen. In zijne oogen was dit een blijk van diep zedenbederf: in onze is dit zijn oordeel een bewijs

(1) COOK D. VII. bl. 37.
(2) LA BILLARD. T. II. p. 185.
(3) COOK D. VII. bl. 37.

bewijs van zijne partijdigheid en eene daadlijke bevestiging van het loflijk charakter der Vrouwen op dit Eiland, onder welken de verleiding slechts bij twee Meisjens in zoo verre slaagde, dat zij éénmaal geheel ontblooteden, hetwelk de schaamte, die hier overigens met het naakte zoo gemeenzaam is, maar schraal bedekte.

In charakter noemt COOK de *Nieuw-Caledoniërs* niet slechts gelijk aan de *Vrienden-eilanders*, maar zelfs hun te boven gaande in vriendlijkheid en beleefdheid, en daarin voorzeker overtreffende, dat hij bij hun geen de minste neiging tot dieverij bespeurde (1). LA BILLARDIERE zelf brengt een staal bij van hunne gedienstigheid, daar zij hem en de zijnen zorgvuldig onder den arm hielden, om hun voor vallen te hoeden bij het beklimmen van moeilijke rotzen (2). Maar van hunne eerlijkheid wil hij niet hooren, en brengt ook één beslisschend voorbeeld bij van weloverlegd bedrog (3).

Naar de veelvuldigheid, netheid en vinding hunner wapenen oordeelde COOK te recht, dat

(1) COOK D. VII. bl. 27, 24.
(2) LA BILLARD. T. II. p. 221.
(3) LA BILLARD. T. II. p. 191—193.

dat zij meermaalen oorlog moesten voeren(1): eene reize door het grootste gedeelte des Eilands overtuigde LA BILLARDIERE volkomen, dat de bewooners der onderscheidene Landstreeken in partijschap en openbaaren krijg leeven, die, toen hij hetzelve bezogt, hem overal beenderen en brokken van menschen deed vinden in de wooningen, en eene verhitting of wel verlekkering opmerken bij deze Eilanders, die hun zoms deed watertanden op het gezicht van eenen ontblooten arm of dij van zijne schepelingen (2). Van dit alles zag COOK niets, om dat 'er toen misschien onderlinge Vrede plaats had, en nu was hem *Nieuw-Caledonie* een Eiland, door de Onschuld bewoond. Dit alles zag zijn opvolger, en hem werd het een oord, door de Onmenschlijkheid zelve betrokken. ST. SAUVEUR, de reizen van den eersten alleen kennende, schildert 'er Engelen in een paradijs (2). Wij, op beiden lettende, meenen alles, wat wij van dit Eiland, deszelfs Grond, de Menschen, die 'er op voorko-

(1) COOK D. VII. bl. 27.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 192, 193, 195, 197, 207, 216, 229, 232.

(3) ST. SAUVEUR Part. V. p. 53—55.

komen, derzelver Wooningen (1), Dragt en Zeden gevonden hebben, in nevensgaande afbeelding te vertoonen. De Vrouw zoekt bescherming bij haaren Man tegen de vervolging van eenen Vijand, tegen wien hij eene lange Werpspies richt. Eene Knods, in de gedaante van een morgenster, is in zijne slinker vuist. Aan zijnen voet ligt eene Knods en een Masker, hetwelk anders door hem voor het gelaat wordt gehouden, om zich te beveiligen. In hetzelve heeft de mond eene opening, waar door men ziet, in plaats van door de oogen (2). De Boog is bij hem onbekend. De Werpspies wordt bij hem, op de afgebeelde wijze, zoo juist als krachtig bestuurd (3). Man en Vrouw zijn beiden zeer gelukkig overgenomen van LA BILLARDIERE (4). De Vrouw draagt een halssnoer van gevlochten haair, eenen armband van Schulpen, eenen anderen van Steentjens (5). De Man heeft aan den gordel de beurs met Stee-

(1) LA BILLARD. T. II. Pl. XXXVIII. fig. 28.
(2) LA BILLARD. T. II. p. 239. Pl. XXXVII. fig. 1.
(3) LA BILLARD. T. II. p. 246 Pl. XXXV.
(4) LA BILLARD. T. II. Pl. XXXV & XXVI.
(5) LA BILLARD. T. II. Pl. XXVII. fig. 5, 6.

J. Kuyper, del. L. Portman, sculp.

NIEUW CALEDONIERS.

Steenen voor den flinger (1), die ter zijde aan zijnen Hoed is vastgemaakt (2). Liefst vechten zij op eenen afstand. De woestheid en vernieling der overwinnaars tegen de verwonnenen (3) billijkt den angst der Vrouwe over het wel treffen der werpspies van haaren Man.

(1) LA BILLARD. T. II. Pl. XXXVIII. fig. 16.
(2) COOK D. VII. Pl. LXIV. * fig. 1.
(3) LA BILLARD. T. II. p. 203, 229, 232.

MAR-

MARQUISEN-EILANDEN.

ALVARO MENDANA DE NEYRA ontdekte in den jaare 1595 vier Eilanden, door hem *St. Christina*, *St. Dominica*, *St. Pedro* en *St. Magdalena* genoemd, en tevens gezamenlijk onder den naam van *Las Marquezas de Mendoza* begreepen, ter eere van MENDOZA, *Marquis* van *Caneta*, toen Onderkoning van *Peru*. Zinds ſchijnen deze Eilanden door geene *Europeërs* bezogt te zijn tot in Grasmaand 1774, wanneer COOK 'er zich heenen begaf met oogmerk, om derzelver lengte te bepaalen, en een vijfde Eiland, tot dezelfde groep behoorende, ontdekte, hetwelk hij *Hoods eiland* noemde. Na hem deeden andere Reizigers deze Eilanden aan. LE MARCHAND en HERGEST vonden

den in 1789 en 1793 nog andere Eilanden, dien zij onder denzelven algemeenen naam begreepen. Toen WILSON 'er de Zendelingen bragt in 1797, telde men 'er reeds agt bewoonde Eilanden, bij de inwooners zelve *Ohittahoo*, *Ohevahoa*, *Onateya*, *Tebooa*, *Rooapooa*, *Nooaheva*, *Rooahooga* geheeten, zijnde voor *St. Magdalena* de eigen naam, naar het ſchijnt, niet bekend geworden (1).

De geheele groep dezer Eilanden ſtrekt zich uit van 8°30″ tot 10°30′ Zuider Breedte en van 138°45′ tot 140°10′ Westlijke Lengte van den *Greenwichſen* middaglijn (2). Derzelver grond is bergachtig en niet zeer vruchtbaar (3). De Valleijen echter zijn vol Houtgewas, hetwelk zoo wel als de Planten en Vruchten groote overeenkomst heeft met de voordbrengzelen van de *Societeit-* en *Vrienden-eilanden* (4). De broodvrucht is alhier volkomener, dan elders: maar het voedzel uit het Plantenrijk, het geen deze vrucht el-

(1) WILSON, *Zendelings Reize* D. I. bl. 152—173. COOK's *Reize* D. V. bl. 236.

(2) WILSON D. I. bl. 149.

(3) COOK D. VI. bl. 3. WILSON D. I. bl. 150.

(4) COOK D. VI. bl. 3, 5.

elders vervangt, is alhier zoo ſchaars, dat men, wanneer dezelve uit den tijd is, veel gebreks lijdt (1).

Varkens ſchijnen de eenige viervoetige Dieren, en Hoenders de eenige tamme Vogelen dezer Eilanden te zijn, ſchoon derzelver bosſchen vol zijn van kleen Gevogelte van liefelijken zang en ſchoone vederen (2).

De ſchaarsheid aan voedzel moge de volkrijkheid dezer Eilanden weinig bevorderd hebben, wier bebouwbaare vlakten alleen bewoond worden (3), derzelver Luchtſtreek en Grond hebben echter aan de Eilanders geene ſchoonheden onthouden, die genoegzaam in het oog der Reizigers gevallen zijn, om hunne geſtalten meestal als voorbeelden van evenredigheid te verklaaren (4).

De lengte der Mans is van vijf voet en tien

(1) WILSON D. I. bl. 151. D. II. bl. 109.

(2) COOK D. VI. bl. 5, 11.

(3) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 272. Hij bereekent het aantal menſchen op de vijf Eilanden, door COOK bezogt, op 100,000. FORSTER's *Bemerkungen auf ſeiner Reize* ſ. 198, 200.

(4) COOK D. VI. bl. 6. FORSTER bij COOK D. V. bl. 439. WILSON D. I. bl. 150. D. II. bl. 103.

tien duimen tot zes voeten (1). Hunne gestalte wekt verwondering. FORSTER wilde de meesten hunner eene plaats geven naast de beroemde *modellen* der oudheid (2). In fraaiheid van form en regelmaatigheid van trekken gaan zij, volgends COOK, misschien alle Natiën te boven (3). Als uit denzelfden mond spreeken de Zendelingen, wanneer zij van de Vrouwen zeggen, dat zij den Beeldhouwer en Schilder voor *modellen* kunnen verstrekken, als zijnde daar toe zoo geschikt, als men immer vinden kan (4).

Noch vet noch mager kan de *Marquis-eilander* genoemd worden (5), wiens gansche omtrek daardoor zuiver en bevallig tevens is. Zijne kleur is geelachtig, naar het bruine overhellende, maar min bruin dan op de *Societeits-eilanden* (6). De Vrouwen, kleener van gestalte, dan de Mans, zijn niet zoo bruin,

(1) COOK D. VI. bl. 6.
(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.
(3) COOK D. VI. bl. 6.
(4) WILSON D. II. bl. 103.
(5) COOK. D. VI. bl. 7.
(6) WILSON D. II. bl. 103, 139. FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.

bruin, als de Mans wel door hunne veelvuldige huidbeprikking ſchijnen (1).

Het gelaat van beiden is open en aangenaam. De wangen bloozen zachtkens. De oogen zijn groot en zwart, maar meer minzaam, dan leevendig. Het haair is meestal zwart, zwaar en gekruld; bij eenigen zandkleurig, gelijk het FORSTER (2) noemt, ja zelfs tot in het ligt blonde lopende, maar nooit in het roode vallende, volgends COOK (3). De tanden alleen ſcheenen dezen opmerkzaamen Reiziger niet zoo ſchoon, als hij die elders vond (4).

Men ziet op deze Eilanden geene mismaakte of gebrekige menſchen. Allen zijn zij even ſterk en vlug. Hunne ziekten zijn ook zoo weinig, dat de Zendeling, die dit bericht geeft, geen het minſte verſchijnzel van ongeſteldheid bij hun ontdekt heeft, ook niet van die noodlottige ziekte, welke zoo groote verwoes-

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439. COOK D. VI. bl. 6.

(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.

(3) COOK D. VI. bl. 6.

(4) COOK D. VI. bl. 7.

woesting op de *Societeits-eilanden* heeft aangericht (1).

De kleeding dezer Eilanders is over het algemeen niet ongelijk aan die der *Otaheiters*, maar zij bezitten 'er zoo veelen niet, noch ook is derzelver ſtof zoo goed (2). Meestal draagt de Man niets meer, dan het ſchaamdoek, of de *Maroo*, om den middel, 't welk voor de betaamlijkheid voldoende en in deze luchtſtreek over genoegzaam is (3). De Vrouw kleedt zich met een ſtuk doeks, om de lendenen geſlagen als een rok, die over de helft der beenen nederhangt en met een losſen mantel over de ſchouderen, die tot op de voeten daalt (4).

De afbeelding, door ons van deze Eilanders gegeven, vertoont ons Man en Vrouw in dat voorkomen, met al dien tooi en in dat ganſche charakter tevens, waarin zij zich den Reizigers voordoed. Bij het bergachtige

(1) WILSON D. II. bl. 137, 138.

(2) COOK D. VI. bl. 7

(3) COOK D. VI. bl. 7. WILSON D. I. bl. 150. D. II. bl. 138.

(4) COOK. D. VI. bl. 8. WILSON D. II. bl. 139.

tige verſchiet, hetwelk deze Eilanden onderſcheidt, zit de Man, die gelukkig overgenomen is naar de welgetroffene afbeelding van HONOO, een Opperhoofd van *Ohittahoo* (1), op eene zoodenbank, ſpeelende met een Kind op de knie, terwijl zijne Vrouw zich met het vlechten eener mat onledig houdt. Deze houding van beiden is wel gekoozen naar eigen goedvinden, maar in zorgvuldige overeenkomst met het geen de Zendelingen verzekeren, dat de Mans, zeer traag en werkeloos van aard, menigmaal door hun gevonden zijn, met hunne Kinders op de knie ſpeelende, terwijl de Vrouwen 'er dienstbaarer en onderworpener dan te *Otaheite* zijn, en in het maaken van kleederen en matten haare voornaame bezigheid vinden (2). Voor de Vrouw moest het andere afbeeldſel bij COOK dienen, hetwelk echter zoo weinig beandwoordde aan den eenſtemmigen lof der ſchoonheid van derzelver gelaat zoo wel, als ganſche geſtalte, dat de teekenpen zich veroorloofd

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 440. Pl. XLIV. *

(2) WILSON D. II. bl. 136, 137.

J. Kuyper, delin. L. Portman, sculpsit.

MARQUISEN-EILANDERS.

loofd heeft, haar, bij de naauwkeurigfte oplettendheid op de gelijkheid der trekken, eenige verfraaijing toe te voegen (1).

Het hoofd van den Man is getooid met eenen breeden haairband van Kokosvezelen, ter wederzijde met Schulp-cieraad verfraaid, en met de vederen van Fregatvogelen gepluimd (2). Zijne ooren fchuilen agter twee ftukken houts van eironde gedaante, omtrend drie duimen lang en met kalk-wit gefchilderd (3). De baard is bij hem dun, door de veelvuldige beprikking van het aangezicht. Meest allen dragen zij dien lang, zommigen verdeeld in twee bundels onder de kin, anderen gevlochten, anderen los, flechts enkelden houden hem vrij kort (4). Om den hals, of liever op zijne borst, hangt eene foort van ringkraag van kleene ftukjens ligt hout als kurk, met gom aan een geplakt, op welken ringkraag fnoertjens van roode boontjens liggen, ter lengte van twee of drie duimen.

(1) Cook D. VI. Pl. XLV.*

(2) Forster bij Cook D. V. bl. 439. Cook D. VI. bl. 8. Pl. XLVI.* fig. 1.

(3) Forster bij cook D. V. bl. 439.

(4) Forster bij cook D. V. bl. 439. Cook D. VI. bl. 7.

men (1). Deze dragt, zoo wel als de gepluimde haairband, is echter de opſchik voornaamlijk der Opper-hoofden, die zich niet zoo zeer door kleeding, als wel door de menigte van vercierſels, van de overigen onderſcheiden (2). Zij die zulk een fraaijen ringkraag niet voeren, dragen toch altijd een koord om den hals, waaraan eene groote en gladgemaakte ſchulp hangt (3). Behalven dit vercierzel is de dragt van gevlochtene haairbanden om de armen, de enkels en den middel zeer in zwang, het welk echter meer ter gedachtnis van verloorene vrienden of van behaalde overwinningen, dan wel ten blooten praal, ſchijnt te dienen, en die door ons niet toegevoegd zijn aan den Man, om dat men opgemerkt heeft, dat men nooit alle vercierzels te gelijk draagt, en de afbeelding der Vrouwe de haairbanden om den hals en arm kon vertoonen (4).

De Man is voords keurig beprikt van het hoofd

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439. COOK D. VI. bl. 8. pl. XLVI. * fig. 3.

(2) WILSON D. I. bl. 150.

(3) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.

(4) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439, 440. COOK D. VI. bl. 8, 9.

hoofd tot de voeten, het welk in algemeen gebruik is en met zoo groote naauwkeurigheid verricht wordt, dat alle de lijnen en figuuren van de eene zijde des gelaats en ligchaams juist overeenkomen met die der andere zijde (1). De Vrouw daartegen komt hier geheel *ongetatoueerd* voor, wijl flechts weinigen onder haar aldus geteekend zijn, en die weinigen nog maar enkelde kunsttrekken op de armen, lippen en oogleden dragen (2).

Het witte van den mantel en het roode van de rok der Vrouwe komt een weinig fmullig voor, want zindelijkheid op het ligchaam is alhier geenszins haare deugd, het welk de Zendelingen gaarne in deze Eilanders verfchoonden, uit hoofde van derzelver mindere gelegenheid, dan elders, om zich te baden (3).

Deze onreinheid op het ligchaam moet de kleur der Ouders en jonge Kinders aanmerklijk doen verfchillen, wier blankheid zomtijds

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439. COOK D. VI. bl. 6. WILSON D. II. bl. 138.

(2) WILSON D. II. bl. 138.

(3) WILSON D. II. bl. 150.

tijds groot moet zijn, wijl het haair niet zelden zoo blond voorkomt, dat het noodig was te zeggen, dat men het nimmer geheel rood ontmoetede (1).

De Wooningen dezer Eilanders ſtaan in de valleijen en op het hangen der bergen bij hunne plantagiën. Zij zijn wel op dezelfde wijze gebouwd als op de *Societeits-eilanden*, maar veel gemeener en ſlechter, met bladeren van den broodboom bedekt. Meestal ſtaan zij een weinig verheven op eenen geplaveiden grond en hebben rondom beſtraatte plaatzen, op welken de Inwooners gewoon zijn te zitten en zich te vermaaken (2). Hun huisraad beſtaat in eene groote vloermat, verſcheidene groote Kalabasſen, en eenig Vischtuig: terwijl de ligchaamsvercierzels, die niet aan het lijf zijn, aan den wand hangen (3).

Behalven deze Wooningen hebben zij nog zekere Sterkten op de toppen hunner hoogſte bergen, gelijk 'er het verſchiet een op de

(1) COOK D. VI. bl. 7.

(2) COOK D. VI. bl. 9 WILSON D. II. bl. 107, 108.

(3) WILSON D. II. bl. 108, 109.

de print vertoont, en ook zeker Hekwerk langs den kruin van anderen, gelijk 'er tevens een van afgebeeld is, waaragter de Begraafplaatzen der Eilanders ſchijnen te zijn. Het gebruik van het eene en andere is echter den Reizigers niet duidlijk genoeg gebleeken (1).

Hunne *Kanoos* zijn zamengeſteld van den bast eenes zachten booms, en zijn van zestien tot twintig voeten lang, ſchoon zij ſlechts vijftien duimen breedte hebben, waarvan de recht vooruitſtekende boeg met eenig ſnijwerk is vercierd. Zij worden met riemen gedreeven, maar voeren ook een driekant zeil van matten gemaakt (2), doch kunnen het bij eene ſtijve koelte niet wel in zee houden (3).

Met opzicht tot derzelver Voedzel en Leevenswijze zijn deze Eilanders daar in aan de meeste onbeſchaafde Volkeren gelijk, dat zij geene geregelde maaltijden houden, maar eten, wanneer zij daartoe lust gevoelen, zoo dat

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 441. COOK D. VI. bl. 10.

(2) COOK D. VI. bl. 10, 11.

(3) WILSON D. II. bl. 140.

dat zij zomtijds, wanneer zij een varken hebben geſlacht, wel vijf of zesmaalen op éénen dag tot het zelve wederkeeren. Hoenders en Visch maaken, bij het Varkensvleesch, hun eenige voedzel in het dierenrijk uit. Hunne gewoone ſpijs is gerooste Broodvrucht, *Mahie*, Podding uit eenige groenten gemaakt, *Ahee*-nooten en zeker deeg, uit eenen wortel bereid, veel naar de *Yams* gelijkende (1).

De Mans bereiden voor zich zelven hunne ſpijs en ſtaan aan de Vrouwen het gebruik van Varkensvleesch niet toe (2). Beider ſpijsbereiding en opdisſching is echter zoo walglijk als onrein, daar Menſchen en Varkens zich zomtijds uit denzelfden bak of trog verzadigen, en 'er naauwlijks aan het uitſpoelen van gebruikt vaatwerk of aan het afwasſchen van onzuivere handen gedacht wordt (3).

De Landbouw dezer Eilanders doet geene grootere eer aan hunne netheid of naarſtigheid. Elk heeft wel zijnen eigen beplanten en bebouw-

(1) Wilson D. II. bl. 135, 136.
(2) Wilson D. II. bl. 136.
(3) Cook. D. VI. bl. 9, 10.

bouwden grond rondom zijn huis, meestal zelfs door een steenen muur, omtrend zes voeten hoog, omheind: maar zommige boomgaarden zijn zoo zeer bezet met onkruid, dat men aan dezelven meer de verdeeling van eigendom, dan de bebouwing van grond, kan ontdekken (1).

Het geheele charakter dezer Eilanders heeft veel aanminnigs, maar ook veel afkeerigs, even als hunne gansche schoonheid bij de onreinheid van hun leest.

Hunne verkeering onderling schijnt snapachtig en luidruchtig vrolijk (2). Jegens Vreemdelingen betoonen zij zich schuw en met knods en piek gewapend, echter alleen uit vrees en ter verweering, zijnde zij anders handelgezind en zeer gedienstig (3). Jegens hunne Vrouwen zijn zij zeer hard, voor dezelven schier allen eigenlijken arbeid overlatende, en zelve zich den ganschen dag in de zon koesterende of elkanderen vertellingen doende (4). De Kinders daartegen ge-

(1) Wilson D. II. bl. 114

(2) Wilson D. II. bl. 105.

(3) Cook D. V. bl. 230, 236, 238.

(4) Wilson D. II. bl. 136, 106. D. I. bl. 150.

genieten al de tederheid hunner liefde (1). Ook ſtellen zij hunne Vrienden op eenen zoo hoogen prijs, dat zij hun zomtijds hunne eigene Vrouwen afſtaan (2). Hunne diefachtigheid en oneerlijkheid in den handel (3) verlaagen hun charakter meer, dan hunne oogſchijnlijke menschlievendheid en vreedzaamheid (4) hetzelve kunne verhoogen. Hoogstopmerklijk is het echter bij zoo veele blijken hunner onbeſchaafdheid, dat de wraakzucht hun niet zeer eigen ſchijnt te zijn (5), gelijk ook hunne wapenen zelve en hunne onbedrevenheid in het wel treffen met den ſlinger, hun niet zeer als oorlogzuchtig kenmerken (6). Zij eerbiedigen voords den ouderdom en zijn van andere gruwelen der *Otaheiters* vrij (7). De eerbaarheid der Vrouwen echter is ook bij hun zoo gering, dat het ſcheepsvolk nimmer, volgends WILSON, elders grootere aanvechtingen vond te wederſtaan, en de Zendelingen zelve

(1) WILSON D. II. bl. 137.

(2) WILSON D. II. bl. 128.

(3) COOK. D. V. bl. 232—237. WILSON D. II. bl. 116, 126.

(4) COOK D. VI. bl. 10.

(5) FORSTER bij COOK D. V. bl. 441.

(6) COOK D. VI. bl. 10

(7) WILSON D. I. bl. 151.

zelve haare dartelheid ontvluchteden. Slechts met eenige boombladeren om den middel, zwommen zij aan boord en schaamden zich weinig, schoon eene hongerige Geit haar deze schort ontnam. Gaarne langden zij gedienstige handen aan de wal bij de matroozen tot het herstellen van het wand, en bekreunden zich niet, of zij met de teerpuds, welke zij ook al aandroegen, zich deerlijk bezoedelden (1).

De Godsdienstige plegtigheden dezer Eilanders gelijken naar die der *Societeit-eilanders*. Zij hebben eene menigte van Godheden; doch geen derzelve schijnt iet meer te wezen dan de overigen. Varkens zijn hunne eenige offers (2).

Zij hebben geene geregelde Regeering, ook geene vastgestelde Wetten of bepaalde Straffen (3). Uit de benaaming van Broeders, welke zij aan de schepelingen van COOK gaven, besluit FORSTER, dat zij gewoon zijn hunne eigene Maatschappij als één groot gezin

(1) WILSON D. II. bl. 102, 118, 129.
(2) WILSON D. II. bl. 134, 135.
(3) WILSON D. II. bl. 135.

zin te beſchouwen, van hetwelk de oudſte Opperhoofd of Koning is (1). Maar wie gevoelt het gewaagde dier gevolgtrekking niet?

Den Opperhoofden alleen ſchijnt een drietal Vrouwen ten huwelijk vrij te ſtaan; bij de overigen de eenheid der huwelijksverbindenis gebruiklijk te zijn (2). Twijfelachtig is het, of de Vrouwen tot gemeenzaam dischgenot worden toegelaten (3): het naderen der graven is haar ten minsten ſtellig verboden (4).

Ook hier heeft het *Taboo* van elders plaats (5). Zeer opmerklijk werkt hetzelve tusſchen Vader en Zoon, zijnde den Zoon het aanraaken van zijnes Vaders kleeding niet geoorlofd, en het vooruitgaan op den weg een plicht; terwijl de Vader niets mag gebruiken, het geen over het hoofd van zijnen Zoon is gegaan (6). Voor den aanvang der manbaarheid heeft zekere opſcheuring van de voor-

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 441.
(2) WILSON D. II. bl. 137.
(3) COOK D. VI. bl. 10.
(4) WILSON D. II. bl. 114.
(5) WILSON D. II. bl. 124.
(6) WILSON D. II. bl. 137.

voorhuid plaats, even als bij de *Societeit-eilanders* (1), met wien de *Marquisen-eilanders* in taal zelve zoo zeer overeenkomen, dat een *Otaheiter* gemaklijk met hun gesprekken voert (2), gelijk ook de Aardrijkskunde der *Otaheiters* zich daadlijk tot hun uitstrekt (3).

(1) WILSON D. II. bl. 137. Zie D. I. bl. 127.

(2) COOK D. VI. bl. 6. De *Marquisen-eilanders* gebruiken den letter *R* niet in hunne taal, die veelvuldig in de *Otaheitsche* is, en de verwisseling van dezen letter met eenen anderen maakt doorgaands het eenige verschil in beiden uit. FORSTER *Bemerkungen auf seinem Reize* s. 451, 452.

(3) Zie D. I. bl. 155.

NIEUWE

NIEUWE HEBRIDEN.

Deze naam, van de Wester-eilanden van *Schotland* ontleend, wordt thans bij de Zeereizigers gevoerd door een twintigtal kleenere en grootere, bewoonde en onbewoonde, Eilanden in de Stille Zuid-zee (1), gedeeltelijk door QUIROS ontdekt en *Australia del Espiritu Santo* geheeten, naderhand door BOUGAINVILLE de *Groote Cycladen* genoemd (2).

Derzelver ligging is van 15°30′ tot 20° Zuider Breedte, en van 166°45′ tot 170°40′ Lengte beoosten *Greenwich* (3). De voornaam-

(1) COOK D. VI. Kaart XX*.
(2) COOK D. VI. bl. 150.
(3) COOK D. VI. Kaart XX*.

naamſten zijn *Tanna*, *Erromango*, *Sandwich-eiland*, *Mallicolo*, het eigenlijke *Terra del Espiritu Santo* van QUIROS, *Apee*, *Ambryn* en de *Pinkſter-*, *Aurora-* en *Lazarus-eilanden*.

De warmte dezer Eilanden is niet evenrédig aan derzelver ligging onder de verzengde luchtſtreek. De ſchaal van FAHRENHEIT teekende 'er, in Hooijmaand, welke echter de Wintermaand is aan gene zijde van den Evenachtslijn, van 76° tot 78°, hetwelk eene zeer gematigde warmte voor die luchtſtreek wordt genoemd (1).

De grond dezer Eilanden is *Vulcanisch*. *Tanna* heeft zelfs eenen vuurſpuwenden berg met alle zijne verſchrikkingen, en eene *Solfaterra*, boven welke de *Thermometer*, tot op eene hoogte van vijf ellen, eene aanmerklijke rijzing aannam, en in wier grond, ter diepte ſlechts van haare eigene lengte, deze kunstſchaal der warmte in een halven *minuut* van 78° tot 170° rees, terwijl deze geringe roering in den grond reeds de Inboorlingen deed vreezen voor het uitbarsten van eene vuurvlam — Er zijn ook heete bronnen. In eene

(1) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 373.

eene derzelven teekende de *Thermometer* $202\frac{1}{2}^{0}$ (1).

De groeizaamheid van zulk eenen grond is op dit Eiland alzins zichtbaar, daar het land zoo zeer met Boomen, Heesters en Planten is bedekt, dat de Broodvrucht en Kokosboom, die hier door de Natuur geplant ſchijnen, 'er, als het ware, door verſtikt worden. Platanen, *Yams*, Zuikerriet, wilde Vijgen, zekere ſoort van Perſiken en eene ſoort van Aardappelen ſtrekken 'er in overvloed tot voedzel; terwijl 'er eene grootere verſcheidenheid van Gewasſen voorkomt, dan elders op eenig ander Eiland. Zelfs meent men 'er, onder veele *Oostïndiſche* Gewasſen, den Muscaatboom van de *Philippynſche* Eilanden te vinden, op wiens Nooten zich alhier de Duiven vergasten (2).

Varkens en Hoenders zijn daar tegen op alle de *Nieuwe Hebriden* de eenige huisdieren, waarvan de eersten echter nog overvloedi-

(1) COOK D. VI. bl. 199, 205, 206, 209, 221. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 391, 393, 398, 401.

(2) COOK D. VI. bl. 209, 217, 228, 229. FORSTER bij COOK. D. VI. bl. 398—400.

diger schijnen dan de laatsten (1). Onder eenig kleen en vreemd Gevogelte valt het aantal groote Papegaaijen in het oog, zwart, rood en geel van veêren (2).

De zee, die deze Eilanden omringt, is zoo veel te Vischrijker, schoon niet nabij de Kusten (3). Zelfs zijn de Schulpen op de bewoonde Eilanden niet toereikende voor den opschik der bewooners, die ze daartoe van de andere Eilanden haalen (4).

In het oog van COOK scheenen de onderscheidene bewooners niet te behooren tot één of eenerlei Volk. De *Mallicoleesen* waren hem en FORSTER de leelijkste en slegtst gemaakte menschen, dien zij immer zagen (5). Bij de *Erromangers* hoorde hij eene andere taal, en zag hij een gansch ander menschenras (6). Op *Tanna* meende hij zelfs tweeërlei

(1) COOK D. VI. bl. 204, 229. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 396.

(2) COOK D. VI. bl. 229. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 400.

(3) COOK D. VI. bl. 198, 229. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 405.

(4) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 405.

(5) COOK D. VI. bl. 264.

(6) COOK D. VI. bl. 186. FORSTER *Bemerkungen auf seiner Reize* s. 217.

lei Volk te vinden, hetwelk tweeërleije taal ſprak en van elkander in voorkomen verſchilde. De *Tanneezen* waren zelfs onbekend met de *Erromangers*, en echter vond hij goed, ze allen onder den naam der *Nieuwe Hebriders* te betrekken, waartoe ook de overeenkomst van veele andere bijzonderheden niet min verplichtende ſcheen, dan elders op de *Societeits-* en *Vrienden-eilanden*, ja dan zelfs in zoo veele *Europeeſche* landen, alwaar het voorkomen der menſchen dikwijls in de onderſcheidene gewesten van hetzelfde land nog meer verſchilt, dan dat van deze, afzonderlijk woonende, Eilanders. En ſchoon de overeenkomst in taal van Volkeren, die ver van elkanderen woonen, als een bewijs kan aangenomen worden voor derzelver gelijke afkomst, is echter het verſchil van taal geenzins een beſlisſchend bewijs voor het tegendeel (1).

De gezamenlijke bevolking der *Nieuwe Hebriden* wordt door FORSTER op tweemaal honderd duizend menſchen bereekend (2). Onder alle dezen ſchijnen de bewooners van *Tanna*

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII bl. 175.
(2) FORSTER *Bemerkungen* ſ. 200.

Tanna de bijzonderste opmerking te verdienen, en tot hun is het dan ook, dat zich onze beschrijving en afbeelding voornaamlijk bepaalen.

Deze Menschen zijn middelmaatig van lengte en tenger van gestalte, eer in het kleene dan in het lange vallende (1). Hunne kleur is zeer donker, maar niet zwart. Hun gelaat is niet onaangenaam. Hetzelve heeft meest goede wezenstrekken, en teekent zoo wel, als hunne gansche houding, leevendigheid en vlugheid (2). Hun haair is zwart of bruin. Het groeit vrij lang en is krullende van aard. De baard is zwaar, dik en kort gekruld (3).

De Vrouwen waren wel geene schoonheden in de oogen van COOK, maar, naar zijn oordeel, fraai genoeg voor de Mannen. FORSTER daartegen, die de Mans voor doorgaands groote, sterke, wel gemaakte, maar geene zwaarlijvige menschen hield, wier gelaatstrekken manlijk en vol van koenheid waren, vond alle de aangezichten der Vrouwen leelijk, en zag 'er slechts twee, die een blij en

(1) COOK D. VI. bl. 232

(2) COOK D. VI. bl. 232, 233.

(3) COOK D. VI. bl. 231. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 406.

en lagchend gelaat wisten aan te nemen. Zoo kwam hem ook bij zommigen het haair wolachtig voor (1): terwijl COOK uitdruklijk van beide Kunnen verzekerd, dat zij niets kenſchetzend van den *Neger* aan zich hebben (2).

Buiten ſtaat, om tusſchen deze twee gelijktijdige, even opmerkzaame en waarheid minnende ooggetuigen iets als zeker aan te nemen, komt ons de teekenpen te ſtade, welke eenen Man en Vrouw van *Tanna* heeft afgebeeld (3), en dien wij alhier in derzelver geheele kleeding en meest kenmerkende houding en werkzaamheid hebben overgenomen.

De ganſche kleeding van den Man beſtaat in eenen gordel, om het lijf zo naauw te zamen getrokken, dat dezelve eene *Inſect*-gelijke gedaante geeft aan hunne buik, gelijk COOK het noemt, en aan welken gordel zij een ſtuk doeks of blad vastmaaken, hetwelk hun ten ſchort of ſchaamband ſtrekt (4). Hun opſchik vindt de meeste bezigheid aan het hoofd-

(1) FORSTER *Bemerkungen auf ſeiner Reize* ſ. 205, 206.

(2) COOK D. VI. bl. 233.

(3) COOK D. VI. Plaat LVIII* en LIX*.

(4) COOK D. VI. bl. 234. Zie ook Plaat LVI*.

J. Kuyper, delin. *L. Portman, sculp.*

NIEUWE HEBRIDEN.

hoofdhaair, hetwelk in kleene lokken gescheiden en met den bast van eene dunne Plant, tot op eenen duim van de punten, omwoeld wordt. Dit Kapzel geeft aan het hoofd de gedaante van eenen bos dun nederhangend touw, en brengt niet weinig toe tot die havenloosheid, welke door schriklijke veelheid van Ongedierte zoo afschuwelijk is in de oogen van *Europeërs* (1).

Een rokjen van de vezelen van den Plataanboom, van Biezen of iet diergelijks, tot onder de knie reikende, is de gansche kleeding der Vrouwe, terwijl eene soort van mutsjen, slechts van een blad vervaardigd, haar ten dekzel strekt (2).

Beide de Kunnen hebben veele vercierselen van armringen, oorringen, halsketens en tovermiddelen gemeen. De Mannen kiezen echter meest de armringen, van Schulpen of Nootendoppen vervaardigd; de Vrouwen daar tegen de breede halsketens. De oorringen, liefst van Schildpad vervaardigd, zijn beiden wel het meest gemeen (3).

Een

(1) COOK D. VI. bl. 231. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 406.

(2) COOK D. VI. bl. 234, 231.

(3) COOK. D. VI. bl. 234.

Een geheel bijzonder cieraad der Mannen is, het geen zij door het middenſchot van den neus, als ware het een neusgrendel, dragen, beſtaande doorgaands in een witten Steen, of een ſtuk Bamboes, anderhalven duim lang, ter wederzijde onder de vleugels van den neus dwars uitſtekende (1).

Onder den opſchik der *Nieuwe Hebriden* behoort ook eene doorgaande beſmeering van het aangezicht met zekere potlood-kleur, welke hun zwarter doet ſchijnen, dan zij zijn, waarbij zij nog voegen de beſchildering van den hals, ſchouderen en borst zoo wel, als ook van het gelaat met roode of bruine plekken (2).

De Ruispijp (3), dien de Man zich voor den mond houdt, terwijl hij gemaklijk voordwandelt, kenmerkt den algemeenen ſmaak dezer Eilanders voor de Toonkunst. Die lediggang zelf, daar zijne Vrouw hem, zwaar beladen met haar Kind op den rug en pakkaadjen onder den arm, moeizaam volgt, toont de betrekking der beide Kunnen bij hun

(1) Cook D. VI. bl. 165. Pl. XL*. fig. 1. bl. 407.

(2) Cook. D. VI. bl. 233.

(3) Cook D. VI. Pl. LX* fig. 5.

hun aan (1). Terwijl de Knods (2), die hij in de hand, en de Boog (3), dien hij over den ſchouder draagt, zijne achterdochtigheid en krijgsvaardigheid te kennen geven (4).

Het ontbreekt dezen Eilanders zoo min aan oordeel, als aan ſmaak voor de Toonkunst. De vrolijkſte *Duitſche* en *Engelſche* zangwijzen behaagden hun zeer; allermeest de *Zweedſche* volksliedjens, welken zij gereedlijk op hunne beurt beantwoordden met een, wel zeer eenvouwdig, maar meer welluidend en veel toonrijker gezang, dan men bij de *Societeits-* of *Vrienden-eilanders* had gehoord. Zekere ernsthaftigheid kenmerkte dezen zang, ondanks hun meeste welgevallen aan de vrolijkſte zangwijzen der Vreemdelingen. Die ernsthaftigheid ſtond ook in verband met hunnen ganſchen aard, daar hunne eigene vrolijkheid zelden tot eenig hartlijk lagchen of opgeruimd ſchertzen kwam. Hunne Ruispijp liep een ganſche *octaaf* op, maar was niet volkomen zuiver (5).

Het

(1) COOK D. VI. bl. 253.

(2) COOK D. VI. Pl. LX*.

(3) COOK D. VI. Pl. LIX*. fig. 2.

(4) COOK D. VI. bl. 213, 227. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 396.

(5) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 397.

Het kunstvermogen en vernuft dezer menschen kenmerken zich ook in veele andere opzichten. Hunne huizen zijn wel niet meer dan riete daken, gelijk aan die van onze Boeren Wooningen, plat op den grond gezet, met Palmbladen gedekt, ter wederzijde open, of slechts met riet geslooten, en van dertig tot veertig voeten lang en veertien of zestien breed (1): maar dezelve zijn dorpsgewijze bij den anderen geplaatst (2), en staan allen te midden van Plantagiën, naauwkeurig langs den lijn aangelegd (3), en, op geregelde afstanden tusschen het Zuikerriet, van gegravene putten voorzien, in welken zij de Rotten, die voor hetzelve zeer schaadelijk zijn, opvangen (4).

De bekwaamheid der Vrouwen in de Kookkunst, daar zij *Yams* en *Pisangs* braaden en roosten, groene Vijgebladeren en andere Kruiden stooven, en Poddings bakken, van welke de korst uit *Pisangs-* en *Arum*-wortelen, het binnenste uit Kokos-pit en bladeren bestaat wordt almede niet te onrecht voor een

(1) Cook D. VI. bl. 214.
(2) Cook D. VI. bl. 217.
(3) Cook D. VI. bl. 105, 218.
(4) Cook D. VI. bl. 218.

een voorbode der meerdere beſchaaving deze Eilanders gehouden (1).

In de Visſcherij ſchijnen zij nog agterlijk, geene andere manier kennende, dan het harpoenen, waarin zij echter zeer bedreeven zijn (2). Hunne Vaartuigen zijn mede nog verre beneden den ſcheepsbouw van andere Eilanders. Dezelven zijn van onderſcheidene grootte, zommigen dertig voeten lang, twee voeten breed en drie diep. Allen zijn zij uit verſcheiden ſtukken houts zamengeſteld, die lomp met banden zijn aan een genaaid, wier naaden met dunne latten bedekt zijn. Zij zeilen met een driekant zeil, en voeren 'er zomtijds twee: allen hebben ze ook uitleggers (3). Hunne aardrijkskundige kennis ſtrekt zich bij deze ſcheepvaart niet verder uit, dan de gezichteinder, dien zij van hun Eiland hebben (4).

Hunne Wapenen integendeel en al, wat tot derzelver behandeling behoort, munten bijzonder uit. Zij beſtaan in Knodſen, Pijlen, Schichten, Boogen en Steenen. De Knods

(1) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 410.
(2) COOK D. VI. bl. 230.
(3) COOK D. VI. bl. 230.
(4) COOK D. VI. bl. 232.

Knods heeft wel vier of vijfderleije gedaante. Hunne Pijlen zijn omtrend van vier voeten. Hunne Schichten zijn negen of tien voeten lang, en flechts een halven duim dik; derzelver punten zijn van weerhaaken voorzien. Zij werpen hunne Schichten wel tweehonderd voeten ver: maar zij treffen flechts juist op derdehalve roede afftands. Altijd werpen zij met al hunne magt, en de Vogels noch Visfchen ontkomen binnen den bepaalden afftand hunne jagt (1). De Bijl heeft bij hun dezelfde gedaante als bij ons (2). Nimmer werden zij ontmoet zonder Knods en Boog, of Slinger. Hunne houding jegens onbekende Vreemdelingen was fteeds ftout en onbefchoft, en hunne uitdaaging beftond in zich, ten aanzien van den Vijand, op het agterfte te flaan: evenwel zijn zij fpoedig ter neder geflagen en tot onderwerping gezind (3). Bij de overwinning daar tegen zijn zij wreed en woest, zoo dat zij zelfs de overwonnenen verflinden, hetwelk bij hun, gelijk COOK aanmerkt, niet door gebrek aan dierlijk voedzel kan ont-

(1) COOK D. VI. bl. 236. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 407.

(2) COOK D. VI. bl. 235.

(3) COOK D. VI. bl. 237, 199, 197, 225.

ontſtaan, daar het hun niet mangelt aan Varkens en Hoenders, maar eeniglijk, — gelijk wij meermaalen opmerkten, — door FORSTER toegeſchreeven wordt aan de onbeteugelde wraakzucht der wildheid (1).

De vernedering der Vrouwen bij hun tot lastdieren, als het ware, is het hiermede overeenſtemmende blijk hunner nog geheel ruwe onbeſchaafdheid, waarbij zich hun eigen luie lediggang zoo kenmerkende onderſcheidt (2).

Het geheele denkbeeld van ruilhandel ſcheen hun nog niet gemeenzaam te zijn (3), en in den handel, dien men met hun dreef, betoonden zij de ſtrenge eerlijkheid van nieuwelingen (4). Dieverij vinden wij ook niet geſteld op de lijst hunner ondeugden, en van onnatuurlijken wellust werden zij onſchuldig verdacht, maar ook volkomen vrijgeſproken, om dat zij *Engelſche* Jongelingen voor Vrouwen aanzagen, zich geene bevolking, gelijk hun een *Europeesch* ſchip ſcheen, zonder

(1) COOK D. VI. bl. 204. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 393 en 396.

(2) COOK D. VI. bl. 233, 372, 232.

(3) COOK D. VI. bl. 197.

(4) COOK D. VI. bl. 162, 163.

der Vrouwen kunnende voorſtellen en met allen *Europeesch* onderſcheid van geſlachtkleeding onbekend zijnde (1).

De kuischheid der Vrouwen was op zijn hoogst den Reizigers ſlechts bedenkelijk. De gastvrijheid der Mans, die alle geſchenken hunner Vrienden met wedergeſchenken vergold, en daarbij gaarne eene praalende vertooning maakte, maar die tevens hunne beleefdheid en dienstvaardigheid in alle opzichten wilde bewijzen, bood eenmaal den *Engelſchen* hunne Dogters aan: maar de Vrouwen, dit bemerkende, vluchteden zeer verſchrikt weg, terwijl de Mans de Vreemdelingen bemoedigden, om ze naar te lopen (2).

De vreemdheid en armoede van hunne Taal, in welke zij met hetzelfde woord de meest verſchillende aandoeningen en driften te kennen geven, ſlechts door toon in uitſpraak en door handgebaar onderſcheiden (3), heeft allen onderzoek naar hunne godsdienstige en ſtaatkundige begrippen onmogelijk gemaakt. Men merkte echter bij hun zekere morgen- en avond-plegtigheden op, in eene ſoort

(1) Cook D. VI. bl. 213, 214.
(2) Forster bij cook D. VI. bl. 403.
(3) Forster bij cook D. VI. bl. 389.

ſoort van langzaam gezang beſtaande, hetwelk in een bosch werdt aangeheven. Ook meende men, dat de inwoners zekere heilige plaatzen hadden, waarvan zij de Vreemdelingen zorgvuldig verwijderden (1). Voords ſchijnen zij Opperhoofden te hebben, die echter weinig gezags over de menigte voeren. Over het algemeen boezemt 'er de ouderdom en beproefde dapperheid den meesten eerbied in (2).

Elk Dorp, elk Gezin is onafhanglijk, en vereenigt zich dan ſlechts met het nabuurige, wanneer gemeenſchaplijk belang dit vordert. Het onderſcheid van ſtanden ſchijnt 'er nog gansch onbekend (3).

Ook onder deze Eilanders is de Beſnijdenis in zwang (4). De Lijken hebben bij hun afzonderlijke Hutten, en ſchijnen, even als te *Otaheite*, zorgvuldig en zoo lang mogelijk bewaard te worden. Men vind ook bij deze Lijkhutten gevlochten zakken of manden hangen met versch gebradene *Yams* en bladeren. Men

(1) COOK D. VI. bl. 226, 227. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 412.

(2) COOK D. VI. bl. 238, 239.

(3) COOK D. VI. bl. 204.

(4) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 411.

Men bewaart 'er de gedachtenis der overleedenen, door zich met lokken van derzelver haair te cieren. (1).

De onderſcheiden tongval bij de *Nieuw-Hebriden-eilanders* niet ſlechts in het algemeen, maar bij die van *Tanna* in het bijzonder, bragt FORSTER op het denkbeeld, dat verſcheidene ſtammen van verſchillende Natiën deze Eilanden hebben bevolkt; en de aard dezer Eilanders zoo wel, als de natuurlijke geſchiedenis van derzelver grond, maakt het nader onderzoek van dezen groep, in zijne oogen, hoogstbelangrijk voor allen, die niet enkeld goudmijnen, gelijk wel eer, maar uitbreiding van Menſchenkunde en Natuurkennis zoeken, hetwelk het meer vereerende doel is der tegenwoordige Ontdekkers (2).

(1) COOK D. VI. bl. 215, 216.

(2) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 411, 407.

NIEUW-ZEELAND.

ABEL JANSEN TASMAN, onze Landgenoot, die door zijne ontdekkingen in de Stille Zuidzee den roem der *Hollandsche* Zeevaart zoo uitsteekend heeft vereeuwigd, vond het allereerst *Nieuw-Zeeland* op den 13 van Wintermaand 1642, maar werd door de Inboorlingen belet voet aan land te zetten. Hij gaf het den naam van *Staatenland*: naderhand voerde het dien van *Nieuw-Zeeland* op de Waereldkaart. Van zijnen tijd af tot het jaar 1770 toe bleef hetzelve onbekend, uitgezonderd dat gedeelte van de kust, hetwelk TASMAN van zijn schip gezien had (1). Men was twijffelachtig, of hetzelve

(1) COOK's *Reizen*, D. II. bl. 285, 286.

COOK

zelve een Eiland, dan wel een gedeelte was van het Zuidlijke vaste land (1). Thands is het beslischt, dat hetzelve uit twee groote Eilanden bestaat, van elkanderen gescheiden door eene Straat, welke TASMAN reeds was opgezeild, toen hem het geweld der inwooners deed terugkeeren (2).

Beide deeze Eilanden, tot nog toe onder den naam van *NieuwZeeland* begreepen, liggen tusschen de 34° en 48° Zuider Breedte, en tusschen de 181° en 194° Westlijke Lengte van den *Greenwichschen* middaglijn. Het Noordelijkste wordt door de Inboorelingen *Eaheinomauwe*, het Zuidlijkste *Tovy* of *Tavai Poenammoo* genaamd: het is echter twijfelachtig gebleeven, of de laatste naam wel het geheele Zuider-eiland en niet maar een gedeelte van hetzelve aanduidt. De ligging van beiden zijn thands naauwkeurig bepaald door ontelbaare waarnemingen van GREEN, en met

COOK zelf bevond echter in 1777, dat 'er omtrend 1767 een *Europeesch* schip moet geweest zijn, wiens Bevelhebber zelfs eenen Zoon, bij eene *Nieuw-Zeelandsche* Vrouw geteeld, had agtergelaten. D. VIII. bl. 215—218.

(1) MORERY *Diction. Histor.*

(2) COOK D. II. bl. 285, 286.

met alle derzelver Baaijen, Havens, kleene Eilandjens en ganfche ftrekking uitvoerig geteekend in de kaarten van COOK (1), die alzoo niet flechts de eer der bekendmaaking van de twee grootfte Eilanden der Zuidzee of wel des ganfchen Oceaans verworven heeft, maar tevens derzelver Bewooners zoo naauwkeurig heeft befchreeven, dat de lastbrief van het *Franfche* Bewind aan LA PEROUSE de berichten van dezen Reiziger volmaakt voldoende verklaarde in alles, wat men kon verlangen (2). LA BILLARDIERE zogt 'er dezen Reiziger te vergeefs in Lentemaand van 1793 (3). VANCOUVER heeft ze aangedaan in Slachtmaand van 1791 (4). Beiden echter voegen zeer weinig toe bij het geen COOK en zijne Reisgenooten FORSTER en ANDERSON gevonden hebben.

Schoon de uitgeftrektheid dezer Eilanden, veertien graaden van den Aardbol beflaande in

(1) COOK D. II. bl. 286. Zie Kaart VI.

(2) *Voyage de* LA PEROUSE T. I. p. 121.

(3) LA BILLARDIERE, *Voyage a la Recherche de* LA PEROUSE T. II. p. 80.

(4) G. VANCOUVER, *Voyage des Decouvertes.* T. I. pag. 93. *Paris* 1800.

in lengte, een aanmerklijk verſchil van Luchtgeſteldheid op derzelver onderſcheidene deelen doet verwachten, heerscht 'er in dezelven eene opmerklijke gelijkheid en gemaatigdheid. COOK beſloot uit de Gewasſen op het Noordelijkſte, dat de Winters 'er zachter moesten zijn dan in *Europa*, terwijl hij 'er den Zomer niet heeter voelde (2). ANDERSON getuigt van het Zuidelijkſte, dat hij in den Zomer den *Thermometer* niet hooger dan 66°, in den Winter niet laager dan 48° zag; hetwelk de boomen den ganſchen Winter door hun groen deed behouden, tot dat de oude bladeren door de jonge in de Lente werden afgeſtooten (2).

Het Weder werd 'er door den laatſten over het algemeen goed, maar winderig en regenachtig, bevonden. Zwaare regens ſchijnen 'er echter niet lang aan te houden, wijl men 'er geene ſpooren van breede ſtroomen vindt, die van het Gebergte zouden afſtorten (3). VANCOUVER trof 'er den hevigſten ſtorm aan,

(1) COOK D. II. bl. 289.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 223, 224.

(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 224.

aan, dien hij nog immer ontmoet had (1).

De Grond der beide Eilanden is bergachtig, hier en daar tot hooge bergen met ſtompe kruinen rijzende, wier grondſtukken uit Zandſteen beſtaan, door dunne aderen van grove Kwarts afgebroken, nu eens in vlakke, dan in ſchuinſche lagen, en met eene geelachtige aarde, niet ongelijk aan mergel, van éénen tot verſcheidene voeten dik bedekt (2). Het Noordelijkſte ſcheen aan COOK het vruchtbaarſte (3). Overal echter zijn deze bergen, — uitgezonderd eenige weinigen naar den zeekant, die met kleener Struiken bedekt zijn, — opgaande Bosſchen van hooge Boomen, met eene kracht groeijende, die boven alle verbeelding gaat, en het prachtigſte gezicht opleverende voor de eerbiedige beſchouwers van de groote en ſchoone werken der Natuur (4). Deze Bosſchen, zoo eerbiedwekkend op eenen afſtand, maaken bij derzelver intrede eenen nog geheel eigen indruk door hunne volſlagene woestheid, welke het waarſchijnlijk maakt, dat zij in hun-

(1) VANCOUVER T. I. p. 97.
(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 222.
(3) COOK D. II. bl. 288, 289.
(4) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 223.

hunnen oorſpronglijken natuurſtaat gebleeven zijn van derzelver eerſte wording op dezen grond. Op veele plaatzen zijn zij zoo zeer overgroeid door Boschtouw, dat het doorkomen ſchier onmogelijk is, terwijl van voet tot voet de grond betwist wordt door Doornen en Struiken, waarmede zij doorwasſen zijn. Zomtijds wordt de doortogt geheel afgeſneeden door half verrotte Boomen, dien de wind heeft omgeworpen of de ouderdom doen vallen, en die door langheid van tijd in eene vette houtaarde zijn overgegaan, waaruit reeds nieuwe geſlachten van jonge Boomen, Planten, Varens en Mosſen rijkelijk opſchieten. Dikwerf zelf bedekt een bedrieglijke bast het verrotte Hout van zulk een omgevallen ſtam, en die het waagde 'er op te treden, viel 'er gemeenlijk tot den middel in (1). De Grond zelf in deze Bosſchen beſtaat uit eene diepe zwarte aarde, gevormd van Gewasſen, die vergaan zijn, en zoo los, dat zij onder elken voetſtap wegzinkt (2).

In Delfſtoffen ſchijnt deze Grond niet rijk. Het Yzerzand, in eene der Baaijen gevonden, doet

(1) FORSTER bij COOK D. IV. bl. 278.
(2) COOK D. IV. bl. 141.

doet 'er Yzererts vermoeden (1). Belangrijker is 'er de groene Jaspis of Serpentijnſteen, die eigenlijk de Nierenſteen ſchijnt te zijn. Maar het Delfſtofkundige onderzoek geſchiedde 'er ſlechts gebrekig door de Reizigers (2).

Meer letteden dezen op het Geboomte, welks hoogte en dikte van ſtam, vereenigd met hardheid van hout, hun de beste masten en andere ſcheepsbouwſtoffen beloofden (3). Het Gebergte draagt voornaamlijk tweeërleije ſoort van Boomen: van de eene gebruikten de *Engelſchen* de bladeren, om 'er bier van te brouwen (4). Beiden waren zij al te zwaar van hout tot gewoon rondhout. Veel grooter is de verſcheidenheid in de vlakten, onder welken men ook Vruchtboomen vindt; terwijl aan de Kusten en op de nabuurige Eilandjens het beste hout groeit voor Scheepstimmerman, Huis-timmerman en Kabinet-werker. Men vindt zelfs veele ſpecerijachtige Boo-

(1) COOK D. II. bl. 298.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 236, 237, en G. FORSTER aldaar.

(3) COOK D. II. bl. 294, 295.

(4) *Dracydium Cupresſinum* door SOLANDER genoemd. COOK D. VIII. bl. 225.

Boomen en Heesters, meest van het Mijrthen-geslacht, maar met geene eetbaare vrucht (1).

Schoon de gansche grond dezer Eilanden schier met welig groen bedekt is, en de Natuurbeminnaars een groot aantal van, of geheel nieuwe, of ten minsten gansch vreemde, soorten van Planten gevonden hebben, schijnen 'er echter maar zeer weinigen tot voedzel geschikt te zijn. Opmerkelijk boven allen is hun de Vlas- of Hennip-plant geweest, wier fraai en zijdeachtig Vlas allen ander Vlas ver schijnt te overtreffen (2).

Yams, zoete Aardappelen en Kokosnooten beslaan 'er gansche Velden. Ook worden 'er Kalebasfen aangekweekt ten gebruik van derzelver schillen, en de Papier-moerbeziënboom ter doekbereiding, waartoe hij hier echter zeer geringe stof oplevert (3).

Opmerkelijk steekt hier wederom de armoede

(1) COOK D. IV. bl. 140, 141. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 225, 226. COOK D. II. bl. 295.

(2) COOK D. II. bl. 295—298. D. IV. bl. 142. Pl. XXX*. De *Phormium Tenax*. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 229.

(3) COOK D. II. bl. 296, 297.

moede in het Dierenrijk tegen den rijkdom der Planten af. Honden en Rotten zijn de eenige huisdieren, waarvan de laatſten ſchaars voorkomen, de eerſten ten voedzel gehouden worden (1). Men zag 'er echter eenmaal nog een ander viervoetig, maar onbekend gebleeven, Dier, het geen 'er door het even onbekend gebleeven ſchip, kort voor COOK's komst, ſcheen gebragt te zijn (2). Volgends het verhaal der Inboorelingen zijn 'er in de Bosſchen ook Slangen en Hagedisſen van ontzaglijke grootte, de laatſten vooral van zulk eene grootte en leefwijze, dat derzelver beſchrijving aan Krokodillen doet denken, en derzelver verblijf den inval verwekt, of men hier ook die Dierenſoort zou wedergevonden hebben, wier kaaken men bij *Maastricht* en elders in den grond ontmoet heeft (3).

Het Gevogelte is zoo veel talrijker in ſoort en menigvuldiger. Ook heeft hetzelve in de bekende ſoorten zeer veele, geheel vreemde, verſcheidenheden, en vermeerdert het

(1) COOK D. II. bl. 289.

(2) COOK D. IV. bl. 145. D. VIII. bl. 248.

(3) COOK D. VIII. bl. 219, en de Geleerde *Nederduitſche Vertaaler* aldaar.

het tevens derzelver lijst met eenige nieuwe. Moeilijk valt het den Jager, het Gevogelte te agtervolgen in het digtbewasſen hout: maar, ſlechts ſtil zittende, kan hij op éénen dag voor zes of agt anderen genoeg ſchieten. Eén Vogel werd door COOK's bootsvolk de *Spotvogel* genoemd, om dát hij, ſchoon de eenigſte ſchier die zingt, echter de Bosſchen met zulk een afwisſelend gezang vervult, dat men, in zijne nabijheid, door veele andere ſoorten van gevederde Zangers omringd ſchijnt (1).

De veelvuldige Baaijen en Havens der Kust zijn rijk van veelerleijen en zeer ſmaaklijken Visch. Elke Kreek krioelt 'er van, en ſchoon zeer veelen den *Europeërs* bekend en gemeenzaam waren, vond hun vernuft veelvuldige gelegenheid, om nieuwe naamen voor geheel vreemde ſoorten uit te denken. Dikwijls zag men geheele ſtreeken in Zee voor de Kust zwart van Visch, even als wanneer een ligt koeltjen het effen vlak des waters in kleene

(1) COOK D. II. bl. 290, 291. D. IV. bl. 102, 143. FORSTER bij COOK D. IV. bl. 277, 279. ANDERSON bij COOK D. IX. bl. 230, 232. — De naam van *Mocking-bird* of *Spotvogel* wordt reeds elders door eenen anderen Vogel gevoerd. — De *Vertaaler* aldaar.

kleene kabbeling brengt; en doorgaands was de angel alleen toereikende, om alle manschap aan boord rijkelijk te vergasten (1). De klippen der Kusten zelve zijn overvloedig voorzien van uitmuntende Schulpvisschen (2): terwijl men Walvisschen, Robben, Zeeleeuwen en Zeehonden of Zeebeeren in de diepte nabij de Kust dezer Eilanden gezien en ook bij de inwooners vercierselen en werktuigen heeft gevonden, van tanden en beenderen dezer Dieren vervaardigd, schoon men geene werktuigen onder hen bespeurd heeft, waarmede zij dezelven meester worden (3).

Het heir der Bloedlooze Dieren, elders zoo talrijk en geducht, is hier integendeel zeer gering en onschaadelijk. De kleene zwarte Zandvlieg alleen is hier zoo lastig, als de Muskiet elders. Haare beet veroorzaakt zwelling, die on-

(1) Cook D. II. bl. 220, 292—295. D. IV. bl. 102. Forster bij cook D. IV. bl. 265, 268, 277. Anderson bij cook D. VIII. bl. 234. La billard. T. II. p. 85. Van couver T. I. p. 92.

(2) Anderson bij cook D. VIII. bl. 235, 236.

(3) Cook D. II. bl. 290. Forster bij cook D. IV. bl. 271, 272.

ondragelijk jeukt, en, door het krabben, zweeren als kinderpokken veroorzaakt. (1).

Hoogstbelangrijk is het voorkomen der redenlijke Bewooners van dezen, nog zoo geheel onopgeruimden, grond, onder eene, zoo gematigde, luchtſtreek, en te midden van genoegzaam voedzel uit het Plantenrijk en zoo overvloedigen leevensvoorraad uit de Zee en uit de Lucht.

COOK hield de *Nieuw-Zeelanders* over het algemeen zoo groot van geſtalte als de grootſte *Europeërs*(2); ook FORSTER noemt hun kloek van lengte (3): maar ANDERSON verzekert, dat zij de gewoone lengte der *Europeërs* niet overtreffen, en over het algemeen niet zoo welgemaakt zijn (4); LA BILLARDIERE vond ze echter mede zeer groot van geſtalte (5). Allen ſtemmen volkomener overeen, in hun ligchaam ſterk, grof, zwaar geſpierd, maar niet zwaarlijvig te

(1) COOK D. II. bl. 292. D. IV. bl. 146. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 236.

(2) COOK D. II. bl. 301.

(3) FORSTER *Bemerkungen auf ſeiner Reize*, ſ. 212.

(4) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 236.

(5) LA BILLARD. T. II. p. 86.

te noemen (1); terwijl het onvolmaakte in hunne ledemaaten door ANDERSON zelven wordt toegeſchreeven aan hunne gewoonte, om op de hurken te zitten, en aan de oneffenheid van den grond, die hun den geheel opgerichten ſtand moeilijker maakt (2); gelijk ook FORSTER hunne kromme beenen en onwelſtandige knieën aan hunne wijze van zitten, vooral in hunne *Canoos*, toeſchrijft (3).

Wakkerheid, werkzaamheid en behendigheid drukt hunne ganſche Houding uit, in welke op den eerſten aanblik niets te beſpeuren is van dat vadzige en luije, hetwelk men bij zoo veele andere Zuidzee-eilanders heeft opgemerkt (4).

Hunne Kleur is verſchillende, van vrij donker zwart tot geelachtig of olijfkleurig, terwijl zommigen naar *Europeërs* gelijken, en veelen niet zoo donker van tint zijn, als een *Spaansch* matroos (5).

De

(1) COOK D. II. bl. 301. LA BILLARD. T. II. p. 86.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 237, 238.

(3) FORSTER *Bemerkungen* ſ. 212.

(4) COOK D. II. bl. 301.

(5) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 238. COOK D. II. bl. 301.

De Gelaatstrekken dezer menfchen worden goed genoemd: maar hunne aangezichten zijn, over het algemeen, rond, hunne lippen groot, gelijk ook hunne neuzen aan het eind, fchoon de eerften niet ongemeen dik, noch de laatften plat zijn. Een zuiver geboogen waare Arendsneus werd echter onder hun niet gevonden (1).

Het Haair is meestal zwart, fterk en fluik. Bij zommigen is het krullend of bruin van kleur. Bij allen zijn de Tanden uitmuntend geregeld en wit als ijvoor (2).

De Oogen dezer Eilanders zijn groot en door de gewoonte zeer bewegelijk. Hunne jonge luiden hebben gemeenlijk een vrijmoedig en openhartig Gelaat. De volwasfenen zien ernftiger, en zijn meer wantrouwende of agterhoudende voor Vreemdelingen (3).

De Vrouwen onderfcheiden zich door geene tederheid van geftel, noch door meerdere zachtheid van trekken; zij zijn flechts kleener, dan de Mans, en hebben alzoo zeer ge-

(1) COOK D. II. bl. 302. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 238.

(2) COOK D. II. bl. 302. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 238.

(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 238.

geringe bekoorlijkheden. Haare ſtem alleen heeft meer welluidendheid, en munt zelfs in aangenaamheid uit (1).

De Bevolking van de beide Eilanden is niet groot, hetwelk aan de onrust der leevenswijze is te wijten, daar men anders overal de Gezondheid ontmoet en dikwijls oude Menſchen aantreft. Nergens zag men mismaaktheid of huidgebrek. Het geen men bij zommigen eerst voor zekere melaatsheid hield, was het agtergebleeven zout uit het opgedroogde zeewater, in hetwelk zij hadden gezwommen. De ſpoedige en gemaklijke genezing hunner wonden getuigt even zeer van hunne Gezondheid (2). De *Venusziekte* alleen is de rampzalige kwaal, die deze Menſchen teistert zinds hunne laatſte gemeenſchap met de *Europeërs*. Een *Nieuw-zeelander* zelf heeft verzekerd, hetwelk men zoo gaarne zou hebben willen twijfelachtig houden, dat het ſchip, 't welk even voor COOK's eerſte komst bij hun landde, hun die ſchriklijke ziekte heeft aan-

(1) COOK D. II. bl. 301. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 239.

(2) COOK D. II. bl. 302, 323—325.

aangebragt, en DU CLESMEUR, die het dagverhaal vervolgde van MARION, die 'er in 1772 met agtentwintig van zijn Scheepsvolk werd omgebragt, ſchaamt zich niet te erkennen, dat verſcheidene zijner beſmette Matroozen omgang met de Meisjens van het land hielden (1). Die ziekte is 'er nu maar al te gemeen. Zij ſchijnen dezelve echter niet zeer te achten. Ook zeggen zij, dat haare uitwerkzels thands min verderflijk zijn, dan bij den aanvang. Een zeker ſtoombad van kruiden, welken zij op heete ſteenen leggen, is hunne geneeswijze (2). COOK zelf zag eenmaal eene Vrouw boven zulk een ſtoombad van groene Cellerij zitten, ſchoon hem toen wel de ongeſteldheid dier Vrouw, maar niet de aard haarer ziekte, in het oog viel (3).

Gelijk de Luchtgeſteldheid op beide deze Eilanden, hoe uitgeſtrekt ook, gelijkſoortig is, alzoo komen ook de Menſchen op bei-

(1) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 315—322. en J. D. PASTEUR aldaar; vergeleeken met COOK D. VIII. bl. 216, 217, en denzelfden *Nederduitſchen* Vertaaler aldaar.

(2) COOK D. VIII. bl. 217.

(3) COOK D. VII. bl. 88.

beiden overal zeer gelijk voor, ſprekende allen dezelfde Taal en ten naastenbij dezelfde Gewoonten hebbende (1).

Volkomene gelijkheid van Kleeding der beide Kunnen bevordert bij hun tevens niet weinig de reeds opgemerkte geringe verſcheidenheid in het uiterlijke voorkomen van den Man en de Vrouw.

Op het eerſte gezicht is deze Kleeding zeer ruw. Zij beſtaat in een langwerpig doek, omtrend vijf voeten lang en vier voeten breed, gemaakt van het zijdachtige vlas. Deszelfs bereiding ſchijnt hun voornaamſte handwerk te zijn. Hetzelve wordt geknoopt en dikwijls verciérd met ſtrikken van hondenvel, of aan de hoeken met verſchillende kleuren en patroonen geſchakeerd. Twee hoeken van dit kleed worden over den ſchouder gehaald en op de borst vastgemaakt: het overige wordt om den buik met een mattengordel te zamen gebonden. Over dit onderkleed dragen veelen matten, die tot op de hielen reiken, maar de meesten een tweede doek van die zelfde plant bereid, het welk zij met een koord om den hals vast maaken, en

(1) Cook D. IV. bl. 149.

en tot het midden van de dijen los laten nederhangen. De vervaardiging van deze ſtof uit de bladeren der Vlasplant in drie of vier reepen geſpleeten en doorgaands aan elkanderen geknoopt, maakt dezelve meer tot zeker netwerk dan doek, en geeft, daar alle de uiteinden der reepen buitenwaards onafgeſneeden afhangen, even als onze ruige vloermatten, aan den nedergezeten *Nieuw-zeelander* op zekeren afſtand het voorkomen van eene ſtroohut, gelijk COOK het uitdrukt, of van eenen grooten graauwen ſteen, gelijk ANDERSON het vergelijkt, welken hun bovenuitſtekend hoofd alleen opmerklijk en kennelijk maakt (1). Somtijds bedekken zij het onderkleed met groote Vogelvederen, die in hetzelve ingeweeven ſchijnen, of ook met hondenvellen, doch als dan ſchijnt het zelve tevens voor opperkleed te dienen, en dus alleen gedragen te worden (2): ook ſchijnt dezelve dan tevens de kleeding der hoogſte pracht te zijn, en is meestal nog maar met reepen van

(1) COOK D. II. bl. 313—316. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 239.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 239.

van hondenvel belegd, die echter door derzelver verſchillende kleuren geen ongevallig aanzien aan het geheel geven. Een dier kleederen heeft men geheel met roode Papegaaijen-vederen bedekt gezien (1).

Het prachtigſte gewaad wordt door de Mans gedragen. De Vrouwen, — welk eene zeldzaamheid! — maaken 'er minder werk van haare Kleederen. Het hoofdtooizel van beiden verſchilt 'er alzoo ook in de omgekeerde reden van allen *Europeeſchen* kapzel. De Mans ſteken ten pronk vederen in het haair, of kammen van been of hout met paarlemoer of het binnenſte van een blad vercierd; en binden hetzelve in ééne knot op het hoofd te zamen: de Vrouwen daartegen dragen het ſlechts kort afgeſneeden, of los over haare ſchouderen zwierende, zonder het veel op te binden of te cieren (2).

Beide Kunnen doorbooren de ooren, en rekken derzelver gaten zoo zeer uit, dat men 'er ten minſten den vinger kan doorſteken.

Doek,

(1) COOK. D. II. bl. 316.

(2) COOK D. II. bl. 316, 320. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 240.

Doek, vederen, beenderen van groote Vogels, houten ſtokjens; de ſpijkers, dien zij magtig worden, ja al, wat in dezelven ſlechts kan geſtoken worden, ſtrekken 'er ten cieraad van. Het dons van de Albatros, zoo wit als ſneeuw, en voor en agter in een bos, als eene vuist, uitkomende, wordt door veele Vrouwen met meer bevalligheid gedragen (1). Behalven dit veelvuldig oorcieraad, door het gat zelve geſtoken, hangt 'er bij hun met touwtjens aan de ooren nog zeer veel, het geen door teder aandenken dierbaar, of door zeldzaamheid merkwaardig is, als de Nagels en Tanden van overleedene Naastbeſtaanden, en de belangrijkſte geſchenken van Vreemdelingen. De Vrouwen dragen ook arm- en been-ringen, van de beenderen van Vogelen, van Schulpen of van andere zaaken, welken zij aan eenen draad kunnen rijgen. De Mans daartegen voeren dikwijls een ſtuk groene Talk of Walvischbeen, in de gedaante van eene menſchentong geſneeden, en met de ruwe gedaante van een aangezicht vercierd, aan

(1) COOK D. II. bl. 317, 318. ANDERSON bij COOK D. VIII bl. 240.

aan een koord om den hals, op welk vercierſel zij eenen hoogen prijs ſtellen. Bij eenen enkelden vond men het middenſchot van den neus doorboord, en eene veder door het gat geſtoken (1). Ook de Vrouwen dragen ſomtijds hals-cieraadien van Haajen-tanden, Vogel-beenderen en Schulpen; enkelden hebben ook kleene driehoekige ſchortjens met papegaaijen-veders of ſtukjens paarlemoer vercierd, en voorzien van dubbele of driedubbele koorden, om ze aan den middel vast te maaken (2). Bij sommigen ziet men ook mutzen van Vogelvederen, maar waarſchijnlijk alleen ten cieraad, wijl zij zich nimmer dekken (3).

Mans en Vrouwen beiden beſmeeren het hoofd en aangezicht veelal met eene roode

(1) COOK D. II. bl. 317, 318. Daar zij den Vijand uitdaagen door het uitſteken der tong, is misſchien zulk een cieraad bij hun als een ridderteeken van beproefde dapperheid, of als de ringkraag van eenen Krijgsbevelhebber. LA BILLARDIERE zag 'er, die een gedeelte van het armbeen eenes menſchen op hunne borst als zulk een zegeteeken droegen. — T. II. p. 86.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 241.

(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 241.

roode verw, uit eenen ijzerachtigen Oker met vet gemengd, of wel het ganſche lichaam met droogen rooden Oker, terwijl de met olie geverwde altijd nat blijven en bij de minſte aanraaking zoo ligt afgeven, dat zelfs geene kusch onverklapt blijft, die de min keurige matroos aan deze glinsterende Schoonen ontrooft (1).

Beide de Kunnen hebben voords het ligchaam geteekend met zwarte vlekken, hier *Amoco* genoemd, maar van den zelfden aard, als de *Tatoweering* elders. Ook hier zijn de Vrouwen min beprikt dan de Mannen. Meestal teekenen zij alleen haare lippen: ſlechts zeldzaam zijn bij haar deze zwarte vlekken op andere deelen. De Mans daartegen ſchijnen jaarlijks iet nieuws toe te voegen bij de vroegere beprikking, zoo dat deze *Amoco* den ouden van dagen ſchier van het hoofd tot de voeten bedekt. Behalven de *Amoco* hebben zij nog geheel andere figuuren in hunne huid, wier bewerking den Reizigers raadzelachtig is gebleeven. Dezelven beſtaan in keurig getrokkene krullijnen van omtrend eene

(1) COOK D. II. bl. 310—313. ANDERSON bij COOK D. VIII bl. 240.

eene lijn diepte en breedte, in de huid gesneeden, even gelijk men naamen snijdt in den bast van jeugdige boomen. Deze krullijnen, op het aangezicht wezenlijk schoone lettertrekken, op het lichaam meer bladwerk vertoonende, en overal door zwarte randen in de huid afstekende, schijnen proefstukken te zijn der vinding, der bekwaamheid en der hardvochtigheid tevens der *Nieuw-Zeelanders*, daar zij altijd verscheiden zijn, overal echter de naauwkeurigste gelijkheid tusschen de rechter- en linker-zijde bewaaren, jaarlijks met nieuwe vermeerderd worden, en, na den eersten rechtmaatigen afkeer der *Europeërs* van zulk eene gewelddaadige gelaatschennis, het oog der Reizigers in verwondering opgetogen houden. De billen alleen, dat geliefde veld der *Tatoweering* bij de *Otaheiters*, zijn meestal de eenige vrijplaatzen der Natuur bij de *Nieuw-Zeelanders*, bij wien men overigens in de keus der hoofdpartijen eenen verschillenden smaak der onderscheidene Bewooners dezer Eilanden meent te hebben opgemerkt (1).

Bij

(1) COOK D. II. bl. 34, 312. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 240.

Bij de zorgvuldigste waakzaamheid der Vrouwen, om zich nimmer naakt te laten zien, steekt de achteloosheid der Mans ten dezen aanzien zeer ongunstig af; maar is tevens derzelver bijzondere zorg opmerkzaam, om bedekt te houden, het geen elders de Besnijdenis opzetlijk ontbloot, waartoe zij zich zelfs bedienen van de geweldige overhaaling en zamenbinding met een koord, hetwelk hun daartoe altijd om den middel hangt (1). De Baarden worden gemeenlijk kort gedragen (2).

De reinheid op het ligchaam en de kleederen is niet zeer groot bij deze Eilanders, en het veelvuldige besmeerzel van huid en hoofd veroorzaakt bij hun doorgaans eene ranzige *Hottentotsche* lucht, en tevens veel meer Ongedierte, dan hun zorgvuldige gebruik der kam of hunne eigene afschuwelijke gulzigheid verwinnen of verslinden kan (3).

Even walglijk in het oog der *Europeërs* verzwolgen zij eene groote hoeveelheid stinkend traan, of oud Zeehonden-vet, en ledig-

(1) Cook. D. II. bl. 314.
(2) Cook D. II. bl. 310.
(3) Cook D. II. bl. 309, 310. Anderson bij cook D. VIII. bl. 245.

digden aan boord der Schepen niet flechts de lampen, maar zwolgen ook het katoen en de brandende pit even gulzig naar binnen. Zoo ook verflonden zij het brood der fchepelingen, fchoon vermolmd en verrot, maar wierpen ook weder met blijkbaare walging veelerleijen voedzel weg, na het flechts geroken te hebben, fchoon zij het de Reizigers gaarne zagen eten (1).

Hun gewoone voedzel beftaat in onderfcheidene Varenwortels, dien zij braaden en als Sago-podding opdisfchen, of dien zij droogen en murw kloppen, om ze alzoo als brood te gebruiken. Gedroogde, gebakken of gebraaden Visch is daarbij hun gewoone toefpijs. Pinguins en Albatrosfen verlekkeren zomtijds hunnen disch, waarop de Honden het keurigst hoofdgerecht uitmaaken, wordende daartoe door hun zorgvuldig aangefokt. Water is bij hunnen maaltijd de algemeene en eenige drank: maar hetzelve tot het kooken der Spijzen te gebruiken, is nog een diep geheim voor hunne tafelkennis (2).

De

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 245, 246.

(2) COOK D. II. bl. 290, 321, 323. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 244, 245.

De Wooningen dezer Eilanders zijn zoo lomp en onrein, dat COOK ze wel zoo groot, maar niet zoo goed, als *Engelſche* hondenhokken, verklaarde, en FORSTER ze ſtinkende rookhokken noemde, in welken hij het geenen oogenblik verduuren kon, ſchoon andere officiers en matroozen 'er gaarne de liefkoozingen der Vrouwen gingen genieten (1). De besten van allen waren dertig voeten lang, vijftien breed en zes hoog, en even als onze Boeren-ſchuuren gebouwd, met een kleen vierkant gat tot eene deur, en een ander ter wegtrekking van den rook. Het gebouw zelf is ſtevig genoeg verbonden en verleent eene volkomene ſchuilplaats tegen wind en regen. Hetzelve wordt echter zeer ſpoedig opgeſlagen en dikwijls ſchijnen zij van woonplaats te veranderen, terwijl zij doorgaands zich gehuchtsgewijze nederſlaan. Men ziet in deze Wooningen geen ander Huisraad, dan kleene Spijskorfjens, Kalebasſen, waarin zij hun zoete water hebben, Hamers, waarmede zij den gedroogden Varenwortel kloppen, zakken met Vischhoeken, hunne

(1) COOK D. II. bl. 319. FORSTER bij COOK D. VII. bl. 377.

hunne Wapenen en Kleederen, Stroo langs den muur gespreid ten bedleger, en Banken onder het afdak ter zamenkouting (1).

Hoe zorgvuldig hunne Wooningen Wind en Regen buiten sluiten, en hoe warm dezelven altijd moeten zijn, echter verduuren de *Nieuw-Zeelanders* bij hunne visscherij of wortelzoeking zeer onverschillig allerlei weder, en slapen met Vrouw en Kinders dikwijls onder de struiken, zomtijds agter een kleen Windscherm, maar altijd met hunne Wapens nabij (2). Bij de afschuwelijke morzigheid hunner gansche leefwijze steekt niet min opmerkelijk af hunne zorgvuldigheid niet slechts, om alle Vuilnis op eigenlijke mesthoopen te brengen, maar bovenal hunne gewoonte, om met drie of vier buuren een afzonderlijk gebouwd Gemak gemeen te hebben (3).

De Scheepsbouw der *Nieuw-Zeelanders* is veel belangrijker dan de Huisbouw. Hunne Vaartuigen zijn van Planken te zamen gevoegd, door sterke teenen aan een gehecht, over

(1) COOK D. II. bl. 318—320. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 342, 343, 117, 188.
(2) COOK D. II. bl. 321.
(3) COOK D. II. bl. 99.

over wier naaden zij eene ſmalle ſtrook houts binden, om het lekken te voorkomen. Zommigen zijn vijftig voeten lang en breed genoeg, om zonder uitlegger te varen, dien de kleenere behoeven, van welken zij 'er ook twee aan elkanderen tot eene dubbelde *Canoo* verbinden. Zij kunnen van vijf tot dertig en meer menſchen voeren, en zijn van kunſtig uitgehakte en geſchilderde ſtevens voorzien, in wier krullen zich doorgaands een grijnzend menſchengezicht vertoont. Zij weten door eene menigte roeiſpaanen, op de maat bewoogen, eene zeer ſnelle vaart aan hunne *Canoos* te geven, maar zijn minder bedreeven in het zeilen, zoo dat de voordewind alleen hun het driehoekige zeil van net- of mat-werk, hetwelk met de langſte zijde naar boven ſtaat, en waarvan zij 'er twee tevens voeren, doet aanſlaan (1).

De Viſcherij, waartoe deze Vaartuigen zo wel, als tot den Oorlog moeten dienen, wordt bij hun zoo zeer in het groot gedreeven, dat zij wel Hoeken aan hunne ſnoeren ge-

(1) COOK D. II. bl. 326—328. FORSTER bij COOK D. IV. bl. 265. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 343, 243.

gebruiken van Beenen of Schulpen, maar ook Netten hebben van zoo ontzaglijke grootte, dat dezelven de gemeene eigendom ſchijnen te zijn van een gansch Gehucht (1). Afzonderlijk vischt men 'er ook met het Kruisnet (2).

Bijzonder munt bij hun de Landbouw uit. De pas bezaaide grond ligt effen, als de beste *Europeeſche* thuin. De wortels zijn langs lijnen en in het verband gepoot. Eene lange dunne ſtaak, aan het eind gepunt en van een dwarshout voorzien, om met den voet dieper ingedrukt te kunnen worden, ſtrekt ten Ploeg en Spade. De ligtheid van den grond dient hun bij het gebrekige van dit werktuig, en het zandige van denzelven ſchijnen zij te vergoeden door de mest, waartoe zij waarſchijnlijk hunne vuilnis zoo zorgvuldig bij een brengen, en waar aan misſchien meer, dan aan zindelijkheid of betamelijkheid, hunne gezamenlijke gemakplaatzen zijn toe te ſchrijven (3). Hunne Thuinen zijn voords omheind door zoo naauw te zamen gevoegd Riet, dat geen Muis zelf eenen

(1) Cook D. II. bl. 330.
(2) Cook D. II. bl. 220.
(3) Cook D. II. bl. 331, 99.

eenen doortogt zou vinden. Zij zijn van een of twee tot tien akkers groot. De zoete Pataten ſtaan 'er op kleene bergjens, de Kokos op het vlakke land, de Kalebasſen in kuilen of greppels. De Landbouw echter, zo wel als het Weeven en andere vreedzaame Kunsten, worden het meest en volmaaktst gevonden in het Noorder gedeelte van *Nieuw-Zeeland*. Van dezelven, zegt COOK, is weinig ſchijn in het Zuiden (1), hetwelk eenigzins verſtaanbaar maakt het tegenſtrijdige bericht van ANDERSON, dat hem geen het minſte teeken van Landbouw was voorgekomen (2).

Hunne Doekbereiding is niet zoo uitſtekende boven die van andere Zuidzee-eilanders, als hun Landbouw. Hunne grofſte Stof gelijkt naar ons Pak- of Zeil-doek. Hunne fijnſte is bloksgewijze geweeven van dunner vezelen der Vlasplant, waarvan zij de ſcheering over eene raam ſpannen, zoo groot als het doek moet worden, en den inſlag met de hand vlechten. De bewerking der randen van verſchillende teekening, eenigzins naar

(1) COOK D. II. bl. *97*, 331.
(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 245.

naar tapijtwerk gelijkende, maakt echter hun borduurzel, bij gebrek van eigenlijke naalden, bewonderenswaardig (1). En hier is het nu weder, dat ANDERSON hun zoo groote ſchranderheid in vinding en uitvoering toeſchrijft, als eenige onbeſchaafde Natie onder dergelijke omſtandigheden laat blijken. Inzonderheid muntede ook in zijn oog het ſnijdwerk aan hunne Wapenen, aan de ſteven hunner Schepen en overal elders uit door teekening zoo wel, als zuiverheid van uitvoering, waarbij een Schulp of Vuurſteen tot mes, een Haajentand tot boor, en de harde Serpentijnſteen tot bijl en beitel moeten dienen (2).

Van Wapenen hebben zij geene groote verſcheidenheid: allen echter zijn zij maar al te zeer geſchikt, om hunne wederpartij te dooden. Dezelven zijn Speeren, van hardhout gemaakt en tot dertig voeten lang, Werpſpiezen, Oorlogsbijlen, veelerleije ſoort van Knodzen van den groenen Jaspis of van het been van eenig Zeedier vervaardigd. Slingers en Boogen ſchijnen hun onbekend. Ook ziet men geene

(1) COOK D. II. bl. 314, 315.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 246, 247.

geene wapenen van verdeediging: doch daartegen meent men bij hun volſlagene Sterkten en Schanswerken, tot geregelde tegenweer aangelegd, te hebben gevonden op den kruin en in het hangen der Bergen, voorzien van leevensvoorraad en van wapentuig, en zoms van graften omtrokken, ja zelfs van buitenwerken voorzien, zoo dat derzelver beſchouwing de aandacht der Krijgskundigen geenzins onwaardig, en derzelver vinding bij een zeer onbeſchaafd Volk ten uiterſten verbaazend is (1).

Het Krijgsbedrijf vervangt bij hun ook alle Kunstwerk zoo volkomen, dat zij eigenlijk voor den Oorlog ſchijnen te leeven. Eene moordzuchtige vijandſchap beheerscht de onderſcheidene benden, die deze Eilanden bewoonen. Wat hier van de oorzaak moge geweest zijn, de eene bende vreest altijd de vijandſchap der andere, en wordt door eigene wraakzucht aangevuurd tegen de overigen. Wraak en wederwraak beloeren elkanderen onophoudelijk met een geduld, hetwelk jaaren duurt, en woeden wederzijds

(1) Cook D. II. bl. 108, 142—149, 337, 338. Pl. XIV.

zijds met doodlijke vernieling. Gaarne bekruipen zij hunne wederpartij in den nacht, daar zij meer krijgshaftig dan kloekmoedig zijn, en ſpaaren Vrouwen noch Kinderen, wanneer het hun gelukt, de vijandlijke bende te verrasſchen. De zorgvuldige waakzaamheid en gewapende wakkerheid maaken echter deze gelegenheden zeldzaam. Meermaalen komt het tot een openbaar gevecht, hetwelk zoo wel te water, als te land, gevoerd wordt. De Opperhoofden dragen daarbij eenen ſtaf van onderſcheiding. Voor den aanvang heffen zij eenen krijgszang aan, die de driften tot volſlagene woede opwekt. Dezelven drukken zij uit door de ſchriklijkſte verdraaijing der oogen, de afſchuwelijkſte tonguitſteking en de kwaadaardigſte uitdaaging. Daarna kiest elk zich zijnen man, dien hij eerst met de Lans tracht te treffen, en daarna met zijne *Patoo-patoo* of Knods den ſchedel te klooven, gevende nimmer eenig kwartier, en ſlaande eindlijk, na behaalde overwinning, de gulzige tanden in het, met eene Zaag verdeelde en op het vuur gebraaden, lijk; in welke woedende wreedheid zich de dolle wraakzucht even genoeg-

lijk

lijk op Vrouwen en op Kinders, als op derzelver Mans en Vaders, onthaalt (1).

„ Men zou ligt onderſtellen, zegt ANDERSON, dat een Volk, hetwelk tot zulk eene groote wreedheid in ſtaat is, ontbloot moet zijn van allen menſchelijk gevoel, zelfs onder elkanderen, en echter zien wij hun het verlies van Vrienden beweenen met eene ſterkte van uitdrukking, die de tederſte herinnering aan dezelven te kennen geeft (2)." Zoo zag COOK eens eene Vrouw op den grond zitten, met de treurigſte ſtem onverſtaanbaare woorden jammerende, terwijl haar

(1) COOK D. II. bl. 105, 106, 108, 307, 332—335. D. VIII. bl. 210, 211. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 248, 250. LA BILLARD. T. II. p. 86. COOK ſchreef eenmaal dit menſcheneten der *Nieuw-Zeelanders* aan hun voedzelgebrek toe — D. II. bl. 304—306. Maar hij verwierp zelf dit ongegrond begrip, drie jaaren laater. — D. V. bl. 153. — Over die gewoonte door hem onderhouden, betuigden zij, ſlechts te handelen, gelijk zij *verwachteden* behandeld te worden. Hoe veel verſchilt dit van den regel, dien zij nog niet begrijpen konden, van eenen anderen te behandelen, gelijk zij zouden *wenſchen* behandeld te worden!

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 250.

haar de traanen onophoudenlijk van de wangen biggelden, en zij zich op het eind van elke rede met eene Schulp zoo deerlijk over armen, borst en aangezicht kerfde, dat zij schier geheel van bloed bedekt was: welk alles het rouwbedrijf was over eenen Naastbestaanden (1). Zoo ontmoetede hij nog eene andere Vrouw, wier armen, beenen en dijen op verscheidene plaatzen in veelvuldige sneeden de kenteekenen droeg van haaren bitteren rouw over eenen kortlings overwonnen en verslonden Echtgenoot (2). En het zijn de Mans zoo wel, als de Vrouwen, die in zulken rouw hun bloed gaarne laten zamenvloeijen met hunne traanen (3). Even hartlijk verblijden zij zich over de wederkomst hunner Vrienden, ook als zij slechts korten tijd afwezig zijn geweest, daar zij bij zulke wederontmoeting niet zelden schreijen van blijdschap (4).

Geen Volk heeft tevens haastiger gevoel van eene aangedaane beleediging (5), en is ge-

(1) COOK D. II. bl. 137.
(2) COOK D. II. bl. 217.
(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 250, 251.
(4) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 251.
(5) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 247.

gereeder, om 'er wraak over te nemen: eene wraak zoo woedend, als hunne vriendschap teder, zoo moordzuchtig, als hun rouw anders over afsterven bitter is.

Woede en liefde, blijdschap en rouw vinden ook bij hun de opmerklijkste zamenstemmende toonen in hunne krijgsgezangen, treurliederen en vrolijke zangwijzen. Over het geheel heeft men het hier verder in de Toonkunst gebragt, dan op de *Societeits-* of *Vrienden-eilanden.* De Oorlogszang wordt vergezeld van eenen Oorlogsdans, die in eene groote verscheidenheid van heftige bewegingen en leelijke verdraaijingen der ledemaaten bestaat, waarbij de tong tot eene ongelooflijke lengte uitgestooken, de oogen verdraaid en de oogleden zoo geweldig vertrokken worden, dat men het wit zoo wel onder en boven, als ter zijde van den oogappel, tevens ziet, terwijl zij ten gelijken tijd hunne Speeren, Werpspiezen en *Patoos-patoos* om zich heenen slingeren. De snelheid, kracht en maat, welke zij bij dezen Krijgsdans doen blijken, wekken verwondering genoeg, om 'er voor eenen oogenblik het schriklijke en afschuwelijke grijnzen der Danzers bij te vergeten, die tevens een woest en wild gezang doen hooren,

ren, hetwelk echter niet onaangenaam genoemd kan worden, en telkens in eene diepe zucht eindigt, welke allen te gelijk doen hooren.
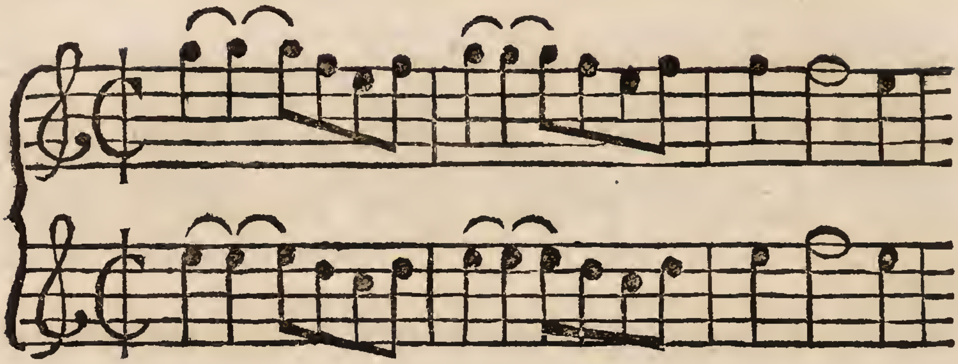
De Gezangen, welken de Vrouwen zingen, zijn altijd zacht en teder, en bevallen ongemeen door den liefelijken toon, die hier aan de Vrouwenstemmen eigen is.

De Speeltuigen der *Nieuw-Zeelanders* daar tegen mogen naauwlijks dien naam dragen. Zekere Toethoorn en een kleen Fluitjen, naar eenen kegel gelijkende, waar mede onze Kinders speelen, zijn hunne eenige Speeltuigen, bij welken zij echter niet zingen, noch wier geluid zij ook aan maat of toon schijnen te onderwerpen (1).

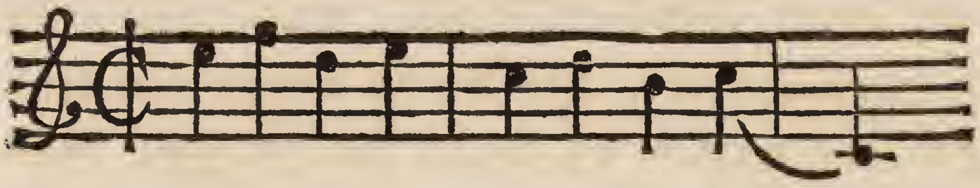
De toonkundige BURNEY heeft ons in staat gesteld, om zelve over de muziek der *Nieuw-Zeelanders* te oordeelen, door ons de volgende zangwijze te geven, zoo als hij die bij hun met twee stemmen heeft hooren zingen.

De-

(1) COOK D. II. bl. 335, 336. Het Fluitjen schijnt eenige overeenkomst te hebben met dat der *Nieuw-Caledoniërs*. Zie boven bl. 68.

Dezelfde BURNEY merkte eenen treurzang op, dien de Inwooners van eene ſtreek op het Noorder Eiland voor de vuist maakten, op het vernemen van den dood eenes *Otaheiters*, dien zij zeer lief gekreegen hadden.

Aghee, Matte, awhay Tu-pa-ya.

Bij het vallen in den *octaaf* had een aflopen der ſtem plaats, even als wanneer men den vinger bij eene ſnaar laat afglijden. De zin der woorden is eenvouwig: *vertrokken, dood, ach!* TUPIA; of *hij verliet ons en ſtierf, de arme* TUPIA (1)!

Gelijk deze uitſtekende geſchiktheid voor de Toonkunst, op wier oefening ANDERSON zegt, dat zij onmaatig verzot zijn, en waar-

(1) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 378—380.

waaraan zij veel van hunnen tijd besteeden (1), den menschkundigen FORSTER deed besluiten, dat het hart der *Nieuw-Zeelanders* voor goede en zachte gewaarwordingen moet vatbaar zijn, ondanks de hevigheid hunner hartstogten, die toch niet altijd noch alleen tot schadelijke of wreede buitenspoorigheden vervoeren (3): zoo nemen wij gaarne dien overgang waar, om het charakter van deze Menschen voor te dragen, waarvan ons, na het verhaal hunner wreedheid, anders niet veel goeds als aannemelijk zou voorgekomen zijn.

De *Nieuw-Zeelanders* zijn godsdienstig naar hunne begrippen. Zij eerbiedigen den invloed van hoogere Wezens, van welken een het Opperste is, aan wien de overigen ondergeschikt zijn. Hunne begrippen over de wording der Waereld en der Menschen komen nagenoeg met die der *Otaheiters* overeen. TUPIA hield zomtijds lange redenen met hun over deze onderwerpen, en werd altijd door eene gansche menigte in eerbiedige

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 251, 252.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 300.

dige en zeer aandachtige ſtilte aangehoord. De zegen over den Oogst wordt bij hun afgebeden door het offer van eenige Varenwortels, dien zij in een korfjen aan hun Ploeggereedſchap hangen nabij hunnen akker. Eigenlijke godsdienſtige Geſtichten ſchijnen hier niet aanwezig, maar de naauwgezetheid op de vereering van den Onzichtbaaren bleek in eenen Jongeling, wiens haair was afgeſneeden, hetwelk iets heiligs bij hun ſchijnt, en die zich van allen voedzel op zijnen vastendag onthield, ondanks alle pooging, welke men deed, om hem te verleiden, door het aanbod zijner meest geliefde kost tot aan den mond, waarvan hij ten allerlaatſten ſlechts een weinig at. Schoon zij ook nimmer ter gezamenlijke Godsdienstoefening bij een komen, hebben zij Priesters, die de Goden bidden om voorſpoed hunner tijdelijke zaaken, in den Krijg, de Visſcherij, of dergelijken (1).

Hoe vijandig het leeven der *Nieuw-Zeelanders* ook zij, ontvangen zij echter den reizenden Vreemdeling onder hun, die geene kwaade

(1) COOK D. II. bl. 341, 342. D. VIII. bl. 212, 213, 342.

kwaade oogmerken toont, gastvrij en gul: maar verwachten niet, dat zijn verblijf ooit langer duuren zal, dan zijne zaaken vorderen. De koophandel in groene Talk, bij hun *Poenammoo* genoemd, waarvan zij meest al hun gereedſchap en wapentuig vervaardigen, en die ſlechts op ééne plaats bij het Zuider Eiland gevonden wordt, geeft aanleiding tot deze gastvrijheid, welke toch ook eenmaal zachter zeden belooft (1).

Jegens *Europeërs* betoonden zij eerst een wantrouwen, hetwelk dezen zelve moesten billijken; voords eene vijandlijkheid, die bij eene gewapende landing van een geheel vreemd Volk rechtmaatig kan genoemd worden; maar daarna ook eene ongeveinsde hartlijkheid (2), welke nu gaarne met allerleije geſchenken voorkwam (3), en de Vreemdelingen zelfs in zekere ſtaatſie en met den besten pronk opwachtede (4), zoo lang maar het eerſte wantrouwen niet gebillijkt, of hunne

(1) COOK D. VIII. bl. 213.

(2) COOK D. II. bl. 308. D. IV. bl. 106, 110, 113, 115, 120. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 238, 248. LA BILLARD. T. II. p. 83.

(3) COOK D. II. bl. 308.

(4) COOK D. IV. bl. 112.

hunne woede door eenig geweld getergd wierd (1). Was daartegen de gemaakte vriendſchap ongeſchonden gebleeven, dan zagen zij dezelfde *Europeërs*, na een afzijn van verſcheidene jaaren, met de uiterſte blijdſchap wederkeeren, omhelsden ze eens en andermaal, en ſprongen en huppelden daarbij in het rond als van blijdſchap uitgelatene Kinders (2).

Hunne Vrienden zagen wij hun reeds beweenen en hunne Vijanden beſtrijden. De behandeling hunner Vrouwen en Kinders vordert thands onze opmerking. De Vrouwen zijn op deze Eilanden zeer vroeg huwbaar, en vinden in het Huwelijk alleen dien bijſtand en beſcherming, waarvan zij buiten hetzelve alhier geheel verlaten ſchijnen. — Niet zelden zijn twee of drie Vrouwen 'er de Echtgenooten van éénen Man (3). Mans en Vrouwen

(1) Dit ondervondt DE SURVILLE in 1769. Zie den *Vertaaler* van COOK D. IV. bl. 319. — Ook ondervondt dit MARION in 1772. Zie FORSTER bij COOK D. VII. bl. 370. — En BURNEY zelf. Zie COOK D. VIII. bl. 226—235. Vergel. met D. VIII. bl. 195—197. en 204—208.

(2) Zij huppelden als *Gekken* ſchrijft COOK, wien dit zelven gebeurde. — D. VII. bl. 76.

(3) COOK D. VIII. bl. 214.

wen eten te zamen en fchijnen den arbeid matiglijk te verdeelen (1); terwijl de eerste zoo zorgvuldig zijn op de eer der laatften, dat zij, hoe uitgelaaten van vreugde ook bij COOK's terugkomst, echter hunne Vrouwen zorgvuldig agterhielden (2). De Kinders genieten van beiden eene daadlijke opvoeding, zoo dat men Jongens en Meisjens van negen of tien jaaren reeds bedreeven ziet in alle de handelingen der Ouders (3), en in alle hunne Godsdienftige begrippen (4).

Zachtheid en bedaardheid kenmerken de handelwijze van Mans en Vrouwen beiden, zoo lang derzelver hartstogten buiten werking zijn (5). Hunne zedigheid, ingetogenheid en welvoeglijkheid in daaden en gefprekken, zelfs

(1) COOK D. II. bl. 340, 341.

(2) COOK D. VII. bl. 76.

(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 251.

(4) COOK D. VIII. bl. 212. Twee enkelde gevallen, door COOK opgemerkt, wegens het affcheid eener Weduwe van haaren Zoon, die de reize naar *Europa* ondernam, en wegens een afgezonderd huisgezin, waarin Ouders en Kinders te zamen vochten, mogen in geen algemeen gevolg voor of tegen de *Nieuw-Zeelandfche* kinderbetrekking getrokken worden. Men vindt ze bij COOK D. VIII. bl. 208, 209. en D. IV. bl. 173.

(5) COOK D. II. bl. 302.

zelfs omtrend onverschillige zaaken, staan met die der beschaafdste *Europeërs*, volgends COOK, gelijk (1). De eerbaare schaamte der Vrouwen is 'er edel. DIANA en haare *Nymphen* kunnen niet meer verlegenheid hebben doen blijken op het zien van ACTÆON, dan eenigen dezer Vrouwen, bij het visschen van Kreeften door COOK's bootsvolk verrascht. Zommigen verstaken zich, — zegt de Reiziger, die zelf deze vergelijking maakt, — agter de Klippen, anderen hurkten neder in Zee, tot zij zich eenen Gordel en Schort hadden gemaakt van de Zeeplanten, welken zij vonden, en — zelfs met dezen sluijer kon haare zedigheid het onbescheiden oog der Mans naauwlijks verduuren (2). De eer der Vrouwen was 'er voor de *Europeërs* ook niet verwinlijk, dan op voorwaarden, zoo welvoeglijk en onschuldig, naar hunne denkbeelden, als het huwelijk. Men gaf den aanzoeker te verstaan, dat de toestemming der Vrienden vereischt wierd, die wel doorgaands voor een geschenk verkrijg-

(1) COOK D. II. bl. 308.

(2) COOK D. II. bl. 317. D. IV. bl. 113, 114.

krijgbaar was, maar die voor eene daadelijke huwelijksfluiting gehouden werd. „ Alle de „ jonge Dogters," — dit was eenmaal het letterlijke andwoord — „ zullen zich vereerd „ reekenen door uw aanzoek, maar eerst moet „ gij mij een voeglijk gefchenk doen en dan „ moet gij bij ons aan land komen flapen, „ want het daglicht moet geenzins getui- „ gen zijn van het geen tusfchen ulieden zal „ voorvallen (1)." Voorwaarden, welken zich officiers en matroozen meermaalen lieten welgevallen, fchoon de laatften zelve naderhand afkeerig werden van de affchuwelijke morzigheid hunner Echtgenooten (2).

De begeerlijkheid der *Nieuw-Zeelanders* naar al het nieuwe en hoogstbelangrijke, hetwelk zij aan boord bij de *Europeërs* vonden, maakte hun diefachtig, voor (3) zoo ver zij in geen eigenlijken handel kwamen: maar tot denzelven toegelaten, bevond LA BILLARDIERE hun angstvallig eer-

(1) COOK D. II. bl. 308, 309.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 377. COOK D. VIII. bl. 190.

(3) COOK D. IV. bl. 135. D. VII. bl. 224. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 248.

eerlijk (1). Anderson beſchrijft ze als wantrouwende in den handel en uitgelaten van vreugde, wanneer zij eenen goeden koop meenen gedaan te hebben: maar wie ziet hier die zelfde werking der Natuur niet, die elders den Liefhebber van zeldzaamheden der Natuur of Kunst zoo dikwijls in de zwaarſte verzoeking van dieverij brengt, wanneer men hem de eene of andere zeldzaamheid niet wil afſtaan, en die hem uitgelaten van blijdſchap maakt, wanneer hij den min kundigen dezelve voor een prijsjen heeft uit de handen gekreegen, of eene ſoortgelijke beuzeling bij ruiling in de hand geſtopt, hoe angstvallig eerlijk hij anders ook mag wezen, om het eens gemaakte beding alzins naar te komen?

Bij de geringe prikkeling hunner begeerlijkheid onderling en bij deze angstvallige eerlijkheid tevens in den eigenlijken ruilhandel, wordt het gebrek aan burgerlijke rechtsoefening weinig onder hun gevoeld. Integendeel hebben zij veele bezittingen gemeen (2) en bouwen zij doorgaands gemeenſchap-

(1) La Billard. T. II. pag. 84.
(2) Cook D. II. bl. 344.

ſchaplijk (1), zijnde de onderlinge vijandlijkheden der horden of benden dezer Volkeren de oorzaaken der zoo naauwe verbindnisſen van elke bende op zich zelve (2). Aan het hoofd van ieder ſchijnt een enkeld Opperhoofd of Koning te ſtaan, die echter veele Ondergezaghebbers beneden zich heeft. Op zommige plaatzen ſcheen de hoogſte ouderdom te beſlisſchen voor het hoogſte gezag: op andere meende men eene erfopvolging te bemerken. Daartegen ſcheen 'er ook wel eens weder geen aanblijvend Oppergezag te zijn, maar ſtelde, ſlechts in geval van openbaare vijandlijkheden, de dapperſte en ſchranderſte zich aan het hoofd (3). — Hoe dus hunne bijzondere geſchillen beſlischt worden is onzeker: maar men zag 'er weinigen, en zij waren van gering belang, daar zij meest met een bloot geſchreeuw en getier der partijen afliepen (4). Het eenige voorbeeld van rechtsoefening gaf een Opperhoofd, die eenen Ondergezagvoerer, aan dieverij ſchuldig en daar over aangeklaagd, met verſcheidene ſlagen en

(1) Cook D. VIII. bl. 188.
(2) Anderson bij cook D. VIII. bl. 241.
(3) Cook D. II. bl. 339, 340.
(4) Anderson bij cook D. VIII. bl. 243.

en ſchoppen tuchtigde, zonder dat deze zich op eenigerleije wijze daar tegen te weer ſtelde (1).

De in het oog vallende bijzondere gebruiklijkheden der *Nieuw-Zeelanders* zijn de neusgroet bij onderlinge vriendſchaplijke ontmoetingen, even als bij de *Vrienden-eilanders* (2), en de beſmeering met olij der genen, wien men hooge eer wil aandoen, hetwelk met den vinger op het hoofd des eerwaardigen perzoons geſchiedt, en alzoo eenige overeenkomst met de aloude oliezalving heeft (3).

Deze Menſchen, zoo hoogstbelangrijke voorwerpen voor den Menſchenkenner, als derzelver beide Eilanden ter ververſching en vertimmering voor de Zeeluiden (4), ſtelt ons de nevensgaande afbeelding zoo eigenaardig voor, dat dezelve vrijelijk mag worden overgelaten aan de herinnering en vergelijking van al, wat wegens hun voorkomen gezegd is, en wij hier alleen bijvoegen, dat de Man en zittende Vrouw ontleend zijn uit PARC-

KEN-

(1) COOK D. II. bl. 339, 340.

(2) COOK D. V. bl. 114. Zie boven bl. 48.

(3) FORSTER bij COOK D. IV. bl. 274.

(4) VANCOUVER T. I. p. 89.

. Racyer, delin. — *. Portman, sculp it.*

NIEUW - ZEELANDERS.

KENSON's afbeeldingen (1); dat de andere Vrouw bij LA BILLARDIERE is te vinden (2); terwijl de voorſtelling ons den Man in krijgsgewaad vertoont (3), zijne eene Vrouw bevelende, een Korf met Spijs in de nabij gelegen Oorlogsboot (4) te brengen, daar zijne andere Vrouw zijn vertrek gelaten aanziet (5).

(1) PARCKENSON Pl. XVI. en XXIII. N°. 3.

(2) LA BILLARD. Pl. XXV. Haare kleeding is overgenomen uit PARCKENSON Pl. XVI. en XIX. De Vederen, welken zij op het hoofd heeft, om dat zij met dezelven bij LA BILLARDIERE voorkomt, zijn opmerkelijk, wijl COOK eenmaal verzekerd heeft, dat de Vrouwen nimmer zulk een cieraad dragen, noch ook ooit het haair boven het hoofd te zamen binden — D. II. bl. 316. — Misſchien is ook hier de tooi onderworpen aan verandering van ſmaak, daar toch bij COOK zelven naderhand eene gepluimde Vrouw ſchijnt voor te komen op den voorgrond van Plaat LXXVI**. Zulk eene onderſtelling ten minsten is 'er ter vereeniging der beide Reizigers noodig.

(3) PARCKENSON Pl. XV.

(4) PARCKENSON Pl. XVIII.

(5) COOK Pl. XXII*.

PELEW-EILANDEN.

De *Palos-* of *Pelew-eilanden* liggen als eene keeten bijeen in de Noordlijke Stille Zee, tusſchen 5 en 9° Noorder Breedte, en 130 en 136° Oostlijke Lengte van den *Greenwichſchen* middaglijn (1).

Zij werden in 1783 toevallig ontdekt en naauwkeurig bekend gemaakt door HENRY WILSON, Kaptein van de Packetboot de *Antelope*, in dienst der *Engelſche Oostindiſche* Handelmaatſchappij. Dezelve was met twintig matroozen, zestien *Chineezen*, drie Heelmeesters en eenen *Maleyer*, door ſtorm en ſchipbreuk op dezelven vervallen, welke man-

(1) *Beſchrijving van de Pelew-eilanden door* G. KEATE. Te Rotterdam 1789. bl. 289.

manschap zich genoegzaam weerloos bevond in de magt dezer Eilanders, en nog erger lot vreesde, dan dezelve op Zee ontworsteld was; maar een zoo gul, oprecht en gastvrij onthaal ontmoetede, dat de berichten daar van en tevens van den aard en zeden dezer menschen *Engeland* niet alleen, maar geheel *Europa*, bekoord hebben (1). Bij naam waren deze Eilanden vroeger bekend, daar de *Spanjaarden* ze omstreeks het einde der zeventiende Eeuw reeds aangedaan en *Palos-eilanden* genoemd hadden, naar derzelver hoogopgaande Palmboomen waarschijnlijk; en in 1721 dreef eene Boot, in eene der *Carolina's* te huis behoorende, naar een der *Mariannes* en bragt van daar eenige berichten wegens deze Eilanden mede, maar die alzins strijdig zijn bevonden met de ontdekkingen van HENRY WILSON (2). In 1797 zijn zij aangedaan door JAMES WILSON op zijne Zendelings-reize, maar ook niet meer dan aangedaan van wegens de stormen, die 'er hem beliepen (3); en aan de manschap

(1) KEATE bl. 1—267.

(2) KEATE *Inleid.* bl. 13—15.

(3) J. WILSON *Zendelings-Reize* D. II. bl. 69—72.

ſchap van zijnen Naamgenoot en Voorganger bleek het volkomen, dat deze Eilanders nooit te vooren blanke menſchen hadden gezien (1).

De Kusten dezer Eilanden, die allen lang en ſmal mogen heeten, zijn aan de Westzijde door eene Koraalbank omgeven, die zich op zommige plaatzen wel vier of vijf *Engelſche* zeemijlen ver van den oever uitſtrekt (2). De Luchtſtreek werd 'er doorgaands onſtuimig bevonden, zoo wel in den Zomer door de Schipbreukelingen, als in den Winter door de Zendelingen (3). De Grond is 'er gras- en bosch-rijk, en levert zeer voortreflijk Hout (4).

Onder de Gewasſen telt men 'er de *Patatten*, *Yams*, Betelnooten, Kokosnooten, Zuikerriet, Bamboes, Kurkuma, Oranjeappels, Limoenen, eene ſoort van Paradijsappel en veelerleije Kruiden. Ook brengt de grond den geelen en den rooden Oker voord (5): maar

(1) KEATE bl. 27.

(2) KEATE bl. 289, 93.

(3) KEATE door het geheele Dagverhaal. J. WILSON D. II. bl. 71.

(4) KEATE bl. 304, 289, 300.

(5) KEATE bl. 46, 300, 301, 257, 195.

maar eigenlijk Graan wordt 'er nergens ontmoet (1).

Grijze Boschrotten en Katten zijn 'er de eenige viervoetige Dieren, waarvan de laatsten nog maar zeldzaam zijn (2).

Hoenders en Duiven worden zorgvuldig aangekweekt, vooral de laatsten, op welken de Eilanders hoogen prijs voor hunnen disch stellen. Overigens zijn de Bosschen bevolkt met zeer schoone en lieflijk zingende Vogels (3), maar ook met zekeren tweeslachtigen Vogel, door de Schipbreukelingen *de vliegende Vos* genoemd, en door de Eilanders als eene lekkernij gezogt, die voorzeker tot het geslacht der Vledermuizen behoort, schoon vijf of zesmaal grooter dan de onze (4).

De Kusten dezer Eilanden zijn zeer Vischrijk, en de Koraalklippen geven 'er verblijf aan eene groote verscheidenheid van Schulpvisschen. Voords is 'er de grond overal voorzien van Beeken, Wellen en Vijvers van zoet water, maar men treft 'er geene

(1) KEATE bl. 301.
(2) KEATE bl. 30, 301.
(3) KEATE bl. 301, 107, 302, 303.
(4) KEATE bl. 302, 303.

ne eigenlijke Rivieren aan. Alle de Eilanden, uit Zee gezien, hebben het voorkomen van een hoog bergachtig land, hetwelk met Geboomte overdekt is (1).

De redenlijke bewooners dezer Eilanden zijn doorgaands van eene middelmaatige, of wel meer dan middelmaatige Geſtalte (2). Derzelver Kleur wordt donkere koperkleur (3), aan het zwart grenzende (4), genoemd: maar, — het geen hoogstopmerkelijk is, — tevens gezegd, eenen nog hoogeren blos van ſchaamte te kunnen aannemen (5). De Geſtalte dezer menſchen heet welgeſpierd en welgeëvenredigd (6). Naar het oordeel van J. WILSON was dezelve echter minder in ſchoonheid, dan die van de *Marquiſen-*, *Societeits-* of *Vrienden-eilanders*, als verre te kortſchietende in welgemaaktheid bij de twee

(1) KEATE bl. 303, 304.

(2) KEATE bl. 26, 318.

(3) KEATE bl. 26.

(4) KEATE bl. 318.

(5) Dit was het geval van eenen Jongeling, die de reis naar *Engeland* ondernomen heeft, en aldaar aan de Kinderziekte is geſtorven. — KEATE bl. 354.

(6) KEATE bl. 26, 318.

twee eerstgenoemden, en in welgespierdheid heid bij de laatsten (1). De Tanden zijn bij hun zwart, hetwelk men eerst aan hun geduurig Betelkaauwen toeschreef, tot dat men bevond, dat zij dezelven daadlijk hadden geverfd (2). Zij hebben allen zwart, maar lang en meer krullende dan kroes, Haair, doch trekken zich den Baard zorgvuldig uit, en dulden, bij beide Sexen, nergens eenig haair dan op het hoofd (3).

Overal, waar de Schipbreukelingen de *Pelew-eilanden* bezogten, kwam de volkrijkheid hun groot genoeg voor: maar zij waren tot derzelver juiste bereekening niet in staat (4). Ook den Zendeling-reiziger kwamen de Inwooners met tweehonderd Mannen aan het Strand begroeten (5).

De Mans gaan op deze Eilanden geheel naakt, zonder eenig denkbeeld van schaamte daar over aan de *Europeërs* te doen blijken (6).

De

(1) J. WILSON D. II. bl. 73.
(2) KEATE bl. 26, 320.
(3) KEATE bl. 26, 318, 28.
(4) KEATE bl. 308.
(5) J. WILSON D. II. bl. 73.
(6) KEATE bl. 26, 55, 318. J. WILSON D. II. bl. 74.

De Vrouwen dekken zich slechts van vooren en van agter met twee kleene Schorten, of liever dikke Franjens, omtrend tien duimen lang en zeven breed, gemaakt van den bolster van Kokosnooten, in smalle reepen gesneeden en met verschillende verf gekleurd, welken zij gewoonlijk met een linnen band om den middel vast maaken, dien de voornaamsten met kraalen van Kornalijnsteen vercieren (1).

In plaats van eenige kleeding, welke bij de Vrouwen misschien meer ter verwarming, dan wel ter verberging der schaamte wordt gedraagen, zijn de Mans zorgvuldiger, om zich van de enkels tot aan het midden der dijen, of ook zomtijds tot aan den navel te verwen met eene donkerer kleur, dan hunne huid (2), en verkiezen beide de geslachten zich in de huid zelve verscheidene vercierselen toe te voegen, welken elders de opschik naar welgevallen in de kleeding aanneemt en aflegt. Dit cieraad bestaat in beprikking en kerving, even als bij de *Nieuw-Zeelanders* en anderen, maar op eene eigene manier. *Melgo-*

thed

(1) Keate bl. 318, 319.
(2) Keate bl. 26, 209.

ſhed is het woord, waarmede zij deze kunſtbewerking noemen, die op zekeren bepaalden ouderdom in de jeugd aan beide de geſlachten geſchiedt, maar in welken opſchik men alhier alzins gematigder, dan wel elders, ſchijnt (1).

De Mans dragen het haair in eene lange losſe krul om het hoofd geſlingerd. Sommige Vrouwen, welke het zeer lang hebben, laten het los over den rug hangen (2). De Mans hebben het linker, de Vrouwen beide de ooren, en beide de Geſlachten nog bovendien het middenſchot van den neus doorboord, waarin zij gaarne eenen welriekenden bloem of bloezem dragen, terwijl eenig ander loof of een ring van Schildpad of iet ander fraais de ooren ciert (3).

Vingerringen zijn bij deze menſchen in algemeen en hooggeacht gebruik (4). De Mans dragen bovendien nog zekeren polsring van been vervaardigd, door welks opening de linkerhand met het uiterſte geweld wordt heengetrokken, en welk cieraad meer ſtrekt ter

(1) KEATE bl. 319.
(2) KEATE bl. 318.
(3) KEATE bl. 319
(4) KEATE bl. 57.

ter onderscheiding van eenen hoogeren rang en ter aankweeking van onverwinnelijken moed, dan wel ten ijdelen pronk. H. WILSON zelf ontving zulk eene vereering met bijgevoegde vermaaning, om het te bewaaren als een blijk van rang en waardigheid, hetwelk hij niet moest dulden, dat hem immer afgenomen wierd, dan met zijnen dood(1). Deze *Beenderen* zelve waren nog van verschillende soort, en kenmerkten alzoo eenen hoogeren of laageren rang, tot wier bevordering de Koning alleen het recht bezat (2).

De Wooningen dezer Eilanders zijn volkomener van aanleg en timmering, dan die van anderen in de Stille Zee. Zij staan omtrend drie voeten boven den grond op groote Steenen, die ten voet verstrekken der grondbalken, waarop andere balken rechtstandig opgericht en door dwarsbinten volkomen in den haak, met gat en pen, gelijk men het den Timmerman hoort noemen, zijn verbonden. Bamboes en Palmblad maaken tusschen deze openingen den welsluitende en warmen

zijd-

(1) KEATE bl. 63, 235, 236.
(2) KEATE bl. 297.

zijdmuur. De vloer beſtaat uit dikke planken, twee of drie duimen van elkanderen gelegd, of wel uit geſpleeten Bamboes, door het gaan zeer glad geworden. Het Dak is hoog en digt met Bamboes en Palmblad gedekt. Het ganſche Gebouw heeft zeer veel van onze gewoone Turfſchuuren, en beſtaat van binnen mede uit ſlechts eene onverdeelde ruimte. Meestal is de ſtookplaats in het midden: in de grootſte huizen ſtookt men aan de beide einden. Het vuur dient 'er ſlechts ter ſpijsbereiding, ter verlichting in den nacht en ter verdrijving van *Inſecten*. De deuren zijn de vengſters tevens, welke met gevlochten Bamboes tegen togt en regen worden geſlooten. Zeventig of tagtig voeten ruimte hebben de grootſte Gebouwen, die ten openbaaren gebruike dienen (1).

Het Huisraad in de overigen beſtaat in eene groote houten kom en verſcheidene korven en mandjens, wijl ieder zijn eigen korf heeft. Ook hebben zij vaten van Aardewerk voor hunne kookerij, welken zij met de uiterſte omzichtigheid heet doen wor-

(1) Keate bl. 309—311.

worden. Weegbreebladeren, tot matten gevlochten, ſtrekken hun tot matras en deken bij den nacht. De bolſter van de Kokosnoot, in bosſen te zamen gebonden, dient hun ten vloerbezem (1). Eene tafel met opſtaanden rand en niet hooger, dan eene zitbank elders, is hunne disch, rondom welken zij op den grond nederzitten, om des morgens ten agt uuren het ontbijt, op den middag den maaltijd, en kort na den ondergang der Zon de avondſpijs te gebruiken (2). Zij ſtaan echter reeds met den dag op, en begeven zich terſtond in een bad van versch water, hetwelk Mans en Vrouwen afzonderlijk gebruiken (3).

Hunne Vaartuigen overtreffen al mede die van andere Eilanders der Stille Zee in netheid en fraaiheid van bewerking, zijnde van binnen en van buiten rood geverfd, op verſchillende wijzen met Schulpen ingelegd, en zomtijds met ſnoeren van Schulpen om de voor- en agter-ſteven behangen. Zij voeren van vijf tot dertig mannen, maar zijn onbeſtand voor eene hooge zee. Matten die-

(1) KEATE bl. 305, 311—314.
(2) KEATE bl. 44, 307.
(3) KEATE bl. 307.

dienen hun als zeilen: maar hunne vaardige behandeling der riemen boven al doet de *Canoos* als pijlen over het water schieten (1), wanneer het hun om snellen voordgang is te doen, of hun het water in bogten over het hoofd gaan, wanneer zij in langzaamen gang eene praalvertooning willen maaken (2). Eindlijk hebben zij wel aangelegde en netgedekte schuitenhuizen (3).

De Landbouw heeft bij deze Eilanders al mede zulke vordering gemaakt, dat zij niet slechts wel geregelde Plantagiën hebben, dien zij zorgvuldig zuiver houden van het onkruid, hetwelk de moerassige grond veelvuldig voordbrengt, maar zich tevens op het snoeijen hunner Boomen verstaan. Het laatste verrichten de Mans: het eerste is der Vrouwen werk (4).

Dezen zijn voords den tijd, dien haar de verzorging der Kinders en de Spijsbereiding overlaat, onledig aan het vlechten van matten en korven, terwijl de Mans Kokosnooten opzamelen of aan hun Wapentuig arbeiden,

(1) KEATE bl. 316—318.
(2) KEATE bl. 53.
(3) KEATE bl. 116.
(4) KEATE bl. 119.

den, wanneer zij niet ter Vischvangt zijn (1). Meestal lokken zij den Visch, door het uitwerpen van aas, in menigte bijeen naar eene plaats, alwaar het water zeer laag is, en heffen dan gezamenlijk met een geheel gezelſchap een zoo geweldig geſchreeuw aan, dat de Visch verſchrikt en door het kloppen hunner riemen uit het water gedreeven, van zelfs op de matten ſpringt, waarmede zij daartoe vooraf hunne *Canoos* overdekten (2). Vischhoeken, garen, touw en netten, kunſtiglijk van kokosbolſter gemaakt, dienen hun echter mede in de Visſcherij (3); en in het duiken naar Schulpvisſchen gaan zij dikwijls zes of zeven vademen diep, en vereenigen zomtijds onder water hunne kracht, om eene zeer groote prooi behouden boven te brengen (4).

Het Kunstwerk der Eilanders bepaalt zich meestal tot het ſchild van den Schildpad, waarvan zij niet ſlechts armringen en oorringen tot pracht der voornaamſte Vrouwen ver-

(1) KEATE bl. 119.
(2) KEATE bl. 207, 208.
(3) KEATE bl. 312.
(4) KEATE bl. 303, 304.

vervaardigen, maar ook bakken, ſchotels, en zelfs lepels ten tafelgebruik (1).

Het laatſte maakt ons hier, meer dan elders, oplettend op hun Voedzel en Spijsbereiding, en het is ook deswegens, dat deze Menſchen, ſchoon door hunne naaktheid nog zeer nabij den eerſten ſtaat van de Natuur gebleeven, echter reeds eene aanmerkelijke trap van beſchaaving ſchijnen beklommen te hebben. *Patatten*, *Yams*, Kokosnooten, Visch en Schulpvisch boven al maaken wel ſlechts hun eenvouwdig voedzel uit, maar worden door hun gebakken, gebraaden en — waarvan men eerst laat eenig denkbeeld ſcheen te krijgen — gekookt in aarden potten. Schoon met het eigenlijke Zout nog niet bekend, kooken zij hunnen Visch in zout water. Den kleeneren Schulpvisch eten zij raauw met een weinig oranje- of limoen-ſap. Het raauw eten van anderen Visch, die ſlechts een uur gedroogd is in de Zon, het gebruik van Zeehonden-vleesch, en het zorgvuldig zoeken naar vuile eijeren, verwijdert zich echter weder even ver van onzen ſmaak, als

(1) KEATE bl. 314, 223.

als hunne voorkeur voor Oesters en gebraaden Duiven met de onze overeenstemt (1). Ook hun gerookte Visch doet ons den Bokking wedervinden. Zij maaken denzelven schoon, steken 'er twee platte houten in de lengte door, winden hem in breede bladeren, hangen hem eenige uuren lang boven den rook van een kleen vuur, en houden hem alzoo goed en smaaklijk voor een paar dagen (2). Bijzonder is het, dat zij geene Sausbereiding tot hunne spijs kennen, daar zij reeds gevat zijn op het vervaardigen van zeker Zuikergebak, tot drieërleije soort toe, en op het bereiden van eenen sterken Drank van zoeten smaak (3).

Noch in dien drank, noch in hun voedzel gaan zij immer, bij het gewoon gebruik, de maat te buiten. Bij hunne feestmaaltijden veroorloven zij zich slechts een ruimer genot, vooral van den zoeten drank, in welken zij dan het sap van Oranje-appels mengen. Water komt hun daartegen zelden over de lippen. De melk van Kokosnooten lescht door-

(1) KEATE bl. 40, 43, 44, 302, 303, 306.

(2) KEATE bl. 189, 190.

(3) KEATE bl. 45, 304—307.

doorgaands hunnen dorst (1). De Kokosſchil is op hunnen disch de drinkkop, het Weegbreeblad de ſchotel, de geſpleeten Bamboes het mes, waarmede zij geregeld hunne ſpijs kleen ſnijden (2).

Gaarne eten de *Pelew-eilanders* gezamenlijk, en over het geheel is hunne zucht ter gemeenzaame verkeering zoo beſchaafd, dat zij dikwijls in de grootſte huizen bijeen komen, om met elkanderen te praaten, wanneer de Vrouwen haar handwerk medebrengen en gaarne in het geſprek deel nemen (3).

Andere vermaaken of oefeningen heeft men weinig bij hun opgemerkt. Hun Gezang is niet meer dan eene vereeniging van harde en wanluidende toonen, met de geweldigſte beweging uit de borst en keel gewrongen. Hetzelve ſchijnt echter bij hun meer gebrek aan Smaak voor de Toonkunst, dan wel van Gehoor en Stem te zijn, wijl men den Jongeling, LEE BOO, drie *Engelſche* zangwijzen met veel welluidendheid heeft hooren zingen (4).

Het

(1) KEATE bl. 307.
(2) KEATE bl. 312, 222.
(3) KEATE bl. 310.
(4) KEATE bl. 350.

Het Zwemmen is de eenige ligchaamsoefening van beide Sexen, maar door beiden ook geduurig met zoo veel nieuw vermaak herhaald, dat zij zoo wel te water als te land ſchijnen te leeven. De Mans zijn de beste duikers, die gereedlijk over boord ſpringen, om van den grond der Zee op te haalen, het geen 'er hun oog begeerlijks ontdekt (1).

De Kundigheden dezer Eilanders ſtrekken zich voorzeker niet ver uit: maar hun gezond Oordeel maakt van dezelven een zeer uitgebreid gebruik. De hoogte der Zon is hunne tijdmaat. Hunne Jaargetijden zijn in natte en droogen verdeeld. De kennis van eenige Sterren is hun eigen: zommigen onderſcheiden zij bij naamen (2). De knoopen, in een Touw gelegd, verſtrekken hun ten dag-, maand- of jaar-wijzer voor de tijdreekening van voorleedene of toekomende gevallen (3). De Geneeskunst is bij hun niet meer dan eene Heelkunst, die het beleedigde lid des ligchaams door uitſnijding alleen weet te bewaa-

(1) KEATE bl. 320.
(2) KEATE bl. 308.
(3) KEATE bl. 223, 271, 342, 344.

waaren (1), en herinnert den *Europeër* alzoo de vroege dagen van het aloude *Rome*, hetwelk geene andere Geneeskunst kende, dan die in ſnijden en in branden beſtond (2).

Welke begrippen zich de *Pelew-eilanaer* van de Godheid vormen, is den Schipbreukelingen onbekend gebleeven. Dat zij hunnen eigen Godsdienst hebben, ſchoon men Tempels noch Altaaren bij hen aantrof (3), blijkt genoeg uit de ſpoedige bevatting, welke zij hadden, dat de *Engelſchen* hunnen Godsdienst oefenden, wanneer zij ze in het gebed aantroffen (4). Hun bijgeloof omtrend zekere ſoort van kwaade boomen, wier hout een ongelukkig hout in hunne oogen was (5); omtrend den *Manchineel*-boom vooral, wiens uitgeſpat vocht bij het afhouwen blaaren en zwelling op de huid veroorzaakt (6); hunne wigchelaarij met geſpleetene bladeren (7); hunne verbeelding van eenig voorſpook of tweede ge-

(1) KEATE bl. 196.

(2) PLIN. *Hist. Nat.* L. XXIX. 45. Zie mijne *Rom. Geſch.* D. III. bl. 198, 199. *Aant.*

(3) KEATE bl. 324.

(4) KEATE bl. 148, 327, 328.

(5) KEATE bl. 124, 125.

(6) KEATE bl. 299, 325.

(7) KEATE bl. 326, 327.

gezicht, gelijk het wordt genoemd (1); en hun duidlijk geuit denkbeeld aan eenig boos wezen (2), zijn ten minſten zoo veele blijken, dat hun geest zich met zekere geestenwaereld bezig houdt en ook hierin voordgangen gemaakt moet hebben, dien de zuivere reden wel den kreeftengang mag noemen, maar dien de kenner der geſchiedenis des menſchelijken verſtands toch zeer opmerklijk vindt (3). Wegens een ander leeven en deszelfs vergelding gaf LEE BOO, eenmaal over de leer der Onſterflijkheid onder de *Christenen* onderhouden, dit opmerklijke andwoord: „ dit is ook zoo te *Pelew*. Kwaade menſchen blijven in de aarde: goede menſchen gaan naar boven en worden zeer ſchoon (4)."

Hunne Regeering is van eenhoofdigen, maar gemengden, aard. De Koning wordt 'er als een Vader des Volks geëerbiedigd, maar onderſcheidt zich door geene uiterlijke eereteekens, behalven alleen door zijnen geheel

(1) KEATE bl. 326, 358.
(2) KEATE bl. 325, 326.
(3) KEATE bl. 324.
(4) KEATE bl. 329.

heel bijzonderen pols-ring van Been (1). Zijne Onderdaanen naderen hem met de handen op den rug, en buigen zich voor hem ter aarde neder (2). Zijn gezag ſtrekt zich uit over zijn eigen Eiland, en op hetzelve heeft hij eenen Staatsraad van *Rupacks* of Opperhoofden van onderſcheiden rang, allen aan een verſchillend polsbeen kennelijk. Deze Staatsraad ſchijnt echter geheel onder hem te ſtaan, en hij zelf verheft de welverdienden in den Krijg tot dezen rang, die geenzins erflijk is (3). Dagelijks geeft de Vorst gehoor aan zijne Onderdaanen. Alle boodſchappen echter worden hem door middel van een Lid des Raads gedaan, die, op 's Konings last, deszelfs zitting houdt onder de opene lucht. Een der *Rupacks* is 's Vorſten bijzondere Staatsdienaar en eerſte Raadsman, terwijl 's Konings Broeder het opperbevel voert over de ganſche Krijgsmagt (4) en tevens de Erfgenaam is des Rijks (5). Al het land is 's Konings eigendom. Het geen op

(1) KEATE bl. 291.
(2) KEATE bl. 292.
(3) KEATE bl. 292.
(4) KEATE bl. 293—296.
(5) KEATE bl. 295.

op hetzelve gebouwd wordt is de eigendom van de Ingezetenen, onder wien de ſtand van Kunſtenaars of *Tackelbys*, die aan den ſcheepsbouw arbeiden en in Schildpad werken, van den Landbouwer onderſcheiden wordt (2), gelijk 'er onder de Vrouwen ook zommigen dien naam dragen, om dat zij de ligchaam-kerving en beprikking aan anderen verrichten. Deze Vrouwen, door dit Kunstwerk met de Mans zoo gemeenzaam, als met haar eigen geſlacht, zijn wel losſer van zeden, dan de overigen, maar zoo onberisplijk van gedrag, dat de minſte onbetaamlijkheid door haar met ernsthaftige zedigheid wordt afgeweerd (3).

De inwendige veiligheid van perzoon en eigendom behoeft bij deze Eilanders Rechtspleeging noch Wetten. De vreedzaame aard dezer Menſchen, die zelfs geene Kinders in geſchil kunnen zien, zonder ze te ſcheiden en ze daar over te beſtraffen, en de geringe behoeften bij deze eenvouwdige Kinders der Natuur maaken het eene en andere genoegzaam onnoodig. Overal, waar iet misdree-

(1) KEATE bl. 298.
(2) KEATE bl. 332.
(3) KEATE bl. 333.

dreeven wordt, hetwelk de algemeene rust niet ongestraft kan laten, treedt de Koning zelf met Vaderlijk gezag ter kastijding tusschen beiden, die, schoon slechts in woordelijke bestraffing gelegen, veel nadruklijker bij hun is, dan elders de wreedste lijfstraf (1).

Veel oplettender zijn zij echter op hunne maatschaplijke veiligheid, dan men van de vredelievendheid en zelfgenoegzaamheid dezer Eilanders over het algemeen zou verwacht hebben. Men vindt bij hun Speeren en Lanzen, Pijlen en halve Boogen, Zwaarden van hard hout en Dolken van Vischbeen. Hunne Speeren treffen tot op vijftig of zestig voeten afstands. Hunne Pijlen zijn doorgaands doodlijk door derzelver snelle en wisse vaart. Hunne Lanzen dienen hun man tegen man, even als hunne Zwaarden of Knodsen, die zwaar genoeg zijn, om den schedel van hunnen Vyand te klooven (2). Wapenen ter bescherming heeft men niet bij hun gevonden, maar wel Muuren en Schanswerken, om hunne Steden tegen vijandige Nabuuren te verdeedigen (3). Gelijk dit van zelfs aan

eenen

(1) Keate bl. 34, 294, 295.
(2) Keate bl. 88, 315, 316.
(3) Keate bl. 204.

eenen geregelden aanval bij hunne Oorlogen deed denken, zoo bevond men ook, dat zij zich van Herauten bedienden, om hunne uitdaagingen en opeifchingen, of ook hunne onderhandelingen en vredesvoorflagen over te brengen. Dezen, doorgaands vier in aantal en aan de witte veders op hun hoofd kennelijk, worden onfchendbaar gehouden en fchorten door hunne tusfchenkomst daadlijk alle vijandlijkheden op, die niet aangevangen noch hervat worden, dan bij gebrek van voldoening. In hunnen Krijg zelven heerscht geenzins eene woeste perzoonlijke dapperheid, maar een algemeen beleid, behoorlijke ondergefchiktheid en de reeds verfijnde geest der krijgslist. (1). De overwinnaars geven hunne krijgsgevangenen geen kwartier, doch maaken ze vaardig af. De overwonnenen, die dit lot verwachten, laten het haair, hetwelk in den ftrijd wordt opgebonden, nederhangen en ondergaan hun lot met volmaakte gelatenheid. De hoofden der voornaamften worden op Bamboezen geftoken en voor 's Konings verblijf geplaatst. Verder fchijnt de wrok hier niet te gaan. In plaats van de fchrik-

(1) Keate bl. 136—138.

ſchriklijke maaltijden van zoo veele Eilanders der Stille Zee, vervangt een vrolijk feest den volſtreeden ſtrijd. Hetzelve wordt gevierd met eenen Heldendans door de overwinnaars, die kranſen dragen om het hoofd, de armen, den middel, de knieën en de enkels, en ganſche bundels van groen loof in de handen. De Dans zelf beſtaat min in luchtige ſprongen, dan wel in geregelde lichaamsbewegingen, en gaat vergezeld van een beurtgezang, hetwelk eindigt, wanneer elke Danzer op zijne beurt de Toezang heeft gehad. De zoete Drank wordt rijkelijk rondgediend bij dit feest, waarop een algemeen gastmaal volgt, hetwelk tot laat in den nacht met nieuwe Danzen wordt beſlooten (1).

Op-

(1) KEATE bl. 117, 140, 141. Deze Schrijver geeft zich veel moeite, om het ombrengen der verwonnenen aan eene ſtaatkundige noodzaaklijkheid toe te ſchrijven. In ons oog is hetzelve reeds de eerſte trap ter verdere beſchaaving. De opmerking, door hem gemaakt, dat het doorgaands de bloedwreeker is, die eenen verwonnen ombrengt en alzoo zijnen Vader of Broeder perzoonlijk wreekt, bewijst volkomen, dat hier aan de natuurlijke werking der wraak en niet aan ſtaatkundige inzichten te denken is. — KEATE bl. 335, 336. De bij-

 zon-

Opmerklijker, dan deze bedrijven van onderlingen Krijg, dien zij zoo wel te water als te land voeren, en wiens wreedheden toch ſtrijden met de overige zachtheid van hunnen aard, ſchoon zij al de tanden in het vleesch hunner vijanden niet ſlaan, — zijn de plegtigheden dezer Eilanders van voor derzelver geboorte tot aan hunnen dood. De zwangere Vrouwen genieten bij hun eenen eerbied, die derzelver toeſtand zoo rechtmaatig vordert, en eene afzondering tevens van haare Echtgenooten in den bijſlaap, die opmerklijk mag genoemd worden (1). Terſtond bij de geboorte wordt den Kinderen een eigen naam gegeven, en daarbij tevens gelet op eenig

zondere vorderingen der Eilanders in de Krijgskunde niet alleen, maar voorzeker ook in veele andere deelen van beſchaaving, mogen intusſchen wel worden toegeſchreeven aan het vroeger verblijf onder hun van eenen *Maleyer*, die een jaar te vooren, al mede door ſchipbreuk, onder hun gebragt en 's Konings vertrouwde Raadsman geworden was. Hij ſprak ook eenig *Engelsch* en *Nederduitsch*, en had zich de *Pelewſche* taal magtig gemaakt, van welke men geen verder bericht vindt, maar die alzoo niet zeer ongelijk aan de *Maleitſche* ſchijnt te zijn. — KEATE bl. 23, 25 en overal elders.

(1) KEATE bl. 321.

eenig bewijs van achting voor bijzondere perzoonen (1). Het Huwelijk wordt voor onschendbaar gehouden, maar staat doorgaands den Man twee Vrouwen toe. Schoon de Vrouwen deelen in de tederste zorg hunner Echtgenooten, vooral wanneer zij zwanger zijn, genieten zij echter bij deze Eilanders nog geenzins die algemeene blijken van onderscheiding en believing, welken eene hoogere beschaafdheid vordert (2). Zij zelve leeven voor haare Echtgenooten en Kinders, en kwetzen zich deerlijk bij derzelver ongesteldheid (3). De Lykplegtigheden bestaan in eene manlijke stilte aan het sterfhuis, vervangen door een vrouwlijk gehuil bij het graf. Hetzelve is in den grond gemaakt en wordt met eenen graf heuvel gedekt, welk werk de Vrouwen verrichten, aan wier tederheid de Mannen deze droeve diensten overlaten, terwijl hun staatige ernst eenen geest van diep nadenken in hun gelaat teekent (4). Meermaalen echter keeren ook de Mans weder tot de grafplaatzen, die

(1) KEATE bl. 321.
(2) KEATE bl. 321.
(3) KEATE bl. 192.
(4) KEATE bl. 162, 162, 322, 323.

die met heggen zijn afgeslooten, om 'er eenig lijkoffer te brengen, terwijl eene oude Vrouw over dezelven het toevoorzicht bewaart (1).

De aard van deze Menschen werd opzetlijk door ons tot hier toe verzweegen, om den Lezer zelven dien reeds van vooren te doen opmaaken uit het geen wij van hunne zeden zeiden; en moet dezelve nu reeds als zeer gunstig zijn voorgekomen, het bijeengezamelde wegens hun charakter uit hun gedrag jegens de Schipbreukelingen zal hem bovendien nog zeer veel goeds in hun hart doen vinden. Beleefd, oplettend, kiesch, welmeenend, gul, dienstvaardig, minzaam, gastvrij: ziet daar de hoedanigheden van hun hart jegens Vreemdelingen zoo wel, uit welken zich elk terstond zijnen Vriend verkiest (2), als onderling. Dieverij alleen bezoedelde zomtijds den lof hunner Deugden bij de Schipbreukelingen: maar de vreemdheid van alles, wat zij zagen, wekte verzoekingen, die slechts voor zommigen onwederstaanbaar werden, terwijl 's Konings Vaderlijke bestraf-

(1) Keate bl. 164, 323.
(2) Keate bl. 56.

ſtraffing de eer der ganſche Natie reddede. Werkzaamheid daartegen onderſcheidde hun allen op de loflijkſte wijze, daar Mans en Vrouwen niet ſlechts den arbeid maatiglijk verdeelden, maar de Koning zelf genoegen in een werkzaam leeven vond. Deze algemeene werkzaamheid, welke bij de Vrouwen den tijd, zelfs in zamenkouting, niet laat verlooren gaan, behoedt deze Menſchen voor alle de dartelheden en ontuchtigheden der ledigheid, terwijl hunne gezelligheid tevens en gemeenzaame verkeering met Vrouwen eene bevallige losheid en beſchaafde kieschheid aan hunnen ganſchen geest verſchaft. „ Wijsgeeren in tegenſpoed, *Stoïcynen* in ſmarten, en Helden in den dood, bezitten zij echter — zegt KEATE — in meer aandoenlijke gevallen van het menſchelijk hart de tederheid der Vrouwen (1)."

Deze Menſchen zijn het, welken het nevensgaande tafereel, volmaakt naar de oorſprongelijke voorbeelden en geheel ſprekende in hun minnenswaardig charakter, afbeeldt. De Man is het beeld van ABBA

THULLE,

(1) KEATE bl. 266, 267, 330—333, 31, 42, 71, 72, 103, 259, 337.

THULLE, den Koning van *Pelew* (1), de Vrouw is LUDEE, eene zijner Echtgenooten. Het kunstpenceel heeft beiden geteekend in het genot dier zoete rust, die, buiten den krijg, het deel dezer Menſchen is. Met zachten wellust houdt de Man het oog geſlagen op het ſchoonſte tooneel in de ganſche Natuur, de zoogende Moeder aan zijne voeten. Deze zit in een gedachtenloos genot van al het verrukkelijke van haaren ſtaat, hetwelk alzins uitdrukt, hoe volmaakt wel het thands is aan haar hart. Het Krijgstuig te vervaardigen, is inmiddels het handwerk van den Vader, die zoo veel dierbaars te beſchermen heeft. Het Beekjen tusſchen den bekaaiden oever is de ſpiegel van beider hart. Terwijl het ganſche tooneel, ſchoon letterlijk, — laat mij zoo ſchrijven, — overgenomen naar den dijk en landingsplaats te *Pelew* (3), in de volmaaktſte harmonie ſtaat met de afgebeelde Menſchen, en een ſchilderij helpt voltooijen, in ons oog even belangryk voor het zedenlijk- als voor het kunst-gevoel.

(1) KEATE bl. 55.
(2) KEATE bl. 186.
(3) KEATE bl. 106.

J. Kuyper, delin. L. Portman, sculp. it.

PELEW-EILANDERS.

ADMIRALITEITS-EILANDEN.

PHILIP CARTERET ontdekte in Herfstmaand van 1767 de Eilanden, welke hij den bovenſtaanden naam gaf (1). Het vermoeden, dat LA PEROUSE dezelven bezogt en, nog meer, dat hij aldaar zijn einde gevonden had, wijl Kaptein HUNTER daarvan eenig ſpoor meende ontdekt te hebben, deed LA BILLARDIERE dezelven ſpoedig aandoen op zijnen togt, ter naarſpooring van LA PEROUSE beſtemd. Hij bevond 'er zich in Hooimaand van 1792, maar vernam niets wegens den man, dien hij zogt (2).

CAR-

(1) *Reizen rondom de Waereld.* Amſt. 1803. bl. 131.

(2) LA BILLARDIERE *Voyage a la Recherche de* LA PEROUSE T. I. p. 248, 249.

CARTERET en LA BILLARDIERE beiden hebben die Eilanden en derzelver Bewooners bekend gemaakt: ſchoon het aan geen van beiden mogt gebeuren, op dezelven voet aan land te zetten, en zij alzoo de Eilanders eeniglijk in hunne Vaartuigen en in den Handel hadden leeren kennen. De naauwkeurige afbeelding echter, welke wij bij LA BILLARDIERE vinden van deze, nog zoo weinig bekende, menſchen is alzins voldoende voor ons doel, hetwelk de verſcheidenheden van den Mensch in zijn ganſche voorkomen wil gadeſlaan, zonder eene uitvoerige beſchrijving van alle de bijzonderheden zijnes huislijken en maatſchaplijken leevens te vorderen, of zelfs toe te laten; en het belang, hetwelk CARTERET in dezelven geſteld heeft voor den handel der *Europeërs* (1), weegt mede zwaar genoeg, om ons al, wat wij uit beide deze Reizigers wegens deze Eilanders hebben kunnen vernemen, te doen beſchrijven.

Deze Eilanden maaken eenen kleenen *Archipel* uit van agt of negen Eilanden, onder welken één veel grooter dan alle de overigen

te

(1) CARTERET bl. 134, 137.

te zamen is (1). Het Westlijkſte derzelven is gelegen op 2°11′36″ Zuider Breedte en 143°47′38″ Oostlijke Lengte van den *Paryſchen* middaglijn: het Oostlijkſte ligt op 2°39′44″ Zuider Breedte en 147°15′ Ooster Lengte (2). Zij zijn allen, gelijk de meeste Eilanden der Zuidzee, omringd door rifs op zekeren afſtand van de wal (3). Allen zijn zij bedekt met het ſchoonſte groen. De Bosſchen zijn hoog en dik, afgewisſeld door uitgeſtrekte Velden ter bebouwing; terwijl men overal tusſchen laagere Kokosboschjens de Wooningen der Eilanders ziet, aan wier volkrijkheid geen twijfel ſchijnt (4). Het grootſte Eiland vooral, hetwelk in CARTERET's oog wel een gansch Koningrijk kon uitmaaken, ſchoon hij zelf het ſlechts op vijftig *Engelſche* mijlen begroot heeft (5), verheft zich, uit Zee gezien, als een

(1) LA BILLARD. T. I. p. 256. CARTERET maakt dezen *Archipel* wel twintig of dertig Eilanden groot. (bl. 134.) De Kaart van LA BILLARDIERE laat 'er ons zoo veel niet tellen.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 268, 248.

(3) LA BILLARD. T. I. pag. 248.

(4) CARTERET bl. 134. LA BILLARD. T. I. p. 251, 256.

(5) CARTERET bl. 134.

een kleene en vrij regelmaatige berg, wiens voet omgeven is met ſchoone Kokosboschjens, terwijl de hoogere plaatzen aangelegd zijn tot den bouw van veelerleije Wortelen, ten ſpijze der Bewooners (1). Niet alle deze Eilanden ſcheenen echter bewoond te zijn: waar men geene Kokosboschjens zag, bemerkte men ook geene Inwooners (2).

De Grond dezer Eilanden vertoonde zich overal, waar dezelve geheel bloot kwam, witachtig, en werd daarom voor kalkaardig gehouden (3). Behalven de Kokosboomen kon men op den afſtand, op welken men dezelven zag, 'er geene andere Boomen naauwkeurig onderſcheiden (4).

De Menſchen, die deze Eilanden bewoonen, zijn niet groot noch grof van Geſtalte (5). Derzelver Kleur wordt door CARTERET donker koperkleurig, bijna zwart (6), door LA BILLARDIERE zwart, maar niet zeer donker genoemd (7).

Hun

(1) LA BILLARD. T. I. p. 250, 251.
(2) LA BILLARD. T. I. p. 257.
(3) LA BILLARD. T. I. p. 256.
(4) LA BILLARD. T. I. p. 256.
(5) LA BILLARD. T. I. p. 271.
(6) CARTERET bl. 133.
(7) LA BILLARD. T. I. p. 254, 259.

Hun Gelaat had in de oogen van den laatstgenoemden niet ſlechts zeer veel aangenaams, daar het alle kenmerken van vergenoegdheid en goedaardigheid droeg, maar ſcheen hem tevens zeer weinig te verſchillen van den *Europeeſchen* omtrek (1). Hun Haair was echter in die van CARTERET wezenlijke wol (2): maar LA BILLARDIERE noemt het gekroesd Haair, en merkt op, dat zij hetzelve nergens anders aan het ligchaam, dan op het hoofd alleen, laten groeijen (3). Hoogstopmerkelijk kwam ook dezen Reiziger de fijne en ſchelle ſtem der *Admiraliteits-eilanders* over het algemeen voor (4); terwijl het geen hij van derzelver Hoofdhaair verder zegt, duidlijk genoeg toont, dat hetzelve de eigenlijke Negerwol niet wel kan wezen.

Zij maaken hetzelve naamlijk niet ſlechts rood met Oker en Olie (5), maar binden het

(1) LA BILLARD. T. I. p. 254, 261.
(2) CARTERET bl. 133.
(3) LA BILLARD. T. I. p. 254.
(4) LA BILLARD. T. I. p. 267.
(5) CARTERET bl. 134. LA BILLARD. T. I. p. 263.

het ook zomtijds met eene reep van Boomſchors boven het hoofd te zamen (1). Hetzelfde rood, het geen hun Haair verft, beſchildert ook hun Ligchaam op verſcheidene plaatzen met geregelde figuuren (2), terwijl hun Gelaat niet zelden daartegen ſchitterend uitkomt door witte dwarsſtreepen (3). *Vulcanisch* glas, hetwelk den oorſprong hunner Eilanden duidlijk genoeg kenmerkt, ſtrekt hun tot ſcheermes (4).

De Ooren dezer menſchen zijn, gelijk die van veele andere Zuidzee-eilanders, geſpleeten en zoo geweldig lang gerekt, dat derzelver lellen tot op de ſchouders hangen. Opgerolde en veerkrachtige bladeren brengen ook bij hun deze onnatuurlijke uitzetting en verlenging voord, die daarna dient, om verſcheidene Schulpen tevens te dragen (5). Verſcheidene Eilanders hadden ook het middenſchot van den Neus doorboord, en droegen door dat gat een touwtjen, waar aan hoektan-

(1) La billard. T. I. p. 263.
(2) La billard. T. I. p. 263.
(3) Carteret bl. 134.
(4) La billard. T. I. p. 254.
(5) La billard. T. I. p. 263.

tanden hingen, wel tweemaal zoo groot als die van Menſchen (1).

Armen en Beenen pronken met Schulpen, aan een koord gereegen, en drie- of viermaalen boven elkanderen gedragen (2), terwijl het koord zelf zoo goed is, als het beste Henniptouw (3).

Mans en Vrouwen gaan beiden ſchier geheel naakt. De Vrouwen hielden zich meestal voor de Vreemdelingen ſchuil in de Kokosboschjens. Zij, die zich vertoonden, droegen niet anders dan eene korte mat om den middel (4). Zommige Mans dragen boven de heupen eenen ſtrakken Gordel, dien zij kunnen losmaaken, om de Schaamte te dekken, die echter op eene andere wijze verborgen wordt. Alle de overigen hebben geen ander dekzel, dan eene dubbelde Schulp, in welke zij dezelve verbergen, doch waarvan zij zich ter voldoening aan onbeſchofte matroozen ook al gereedlijk ontdeeden, zonder om eenig ander dekzel der beſchei-

(1) La billard. T. I. p. 264.

(2) Carteret bl. 133. La billard. T. I. p. 252, 263.

(3) La billard. T. I. p. 253.

(4) La billard. T. I. p. 253.

ſcheidenheid te denken. Niets, het geen naar eenige Beſnijdenis geleek, op de overige Zuidzee-eilanden zoo algemeen, werdt alhier opgemerkt; en op zekeren ouderdom ſcheen de ſchulpdragt eerst te worden aangenomen, wier ſchitterend wit niet weinig afſtak bij de zwartheid van de huid, en alzoo deze onwelvoeglijkheid, welke veel ongemaks veroorzaakt, al ver in het oog deed vallen (1).

De Wooningen dezer Eilanders werden overal als eenvouwdige Hutten tusſchen Kokosboschjens gezien, en de Plantagiën met ſtaketzels afgezet bevonden, zoodat de rechten

(1) LA BILLARD. T. I. p. 259, 260. De Schulp, door hun gebruikt, is bekend bij den naam van *Bulla ovum*. LA BILLARDIERE heeft hier eene uitvoerigheid, welke ons de zedigheid niet veroorloft. Dezelve verplicht ons alhier zelfs, eens voor altijd te verklaaren, dat de kieschheid, welke onze veder en pinceel beſtuurt, zich onſchuldig houdt van alle gezogte en genomene ergernis over het geen ons de eigenlijke aard onzer afbeelding en beſchrijving zomtijds verplicht voor te dragen. De ganſche Natuur en haare Geſchiedenis, van den Mensch vooral, is een heiligdom, hetwelk geen onreine oogen duldt. Het booze oog bezondigt 'er zich zelf en pleegt 'er heiligſchennis, die bij de Menschheid zelve doemwaardig is.

ten van Grondeigendom alhier niet onbekend ſcheenen (1).

Eene, door CARTERET veroverde, Praauw vergoedde eenigzins het gebrek aan eigen onderzoek der, op eenen afſtand ſlechts geziene, Wooningen, daar dezelve hem tot eenige berichten in ſtaat ſtelde van het Voedzel en het Huisraad dezer Menſchen. Men vond naamlijk in die Praauw zes fraaije Visſchen, eene Schildpad, eenige *Ignamen*, eene Kokosnoot, en eenen zak vol kleene Appelen of Pruimen van zoetachtigen ſmaak en meelachtige zelfſtandigheid, zijnde voords platachtig van gedaante en eetbaar, ſchoon raauw, maar gekookt, of onder den asch gebraden, veel ſmaaklijker. Twee groote aarden Potten, zonder handvat of ooren, maar met eenen wijden mond, en als eene Kruik gedraaid, maakten het Huisraad opmerklijk. Het ſcheen ook, dat deze Eilanders aan boord eene pot te vuur hadden gehad, en alzoo gekookte ſpijs gebruikten, waarvan den Reizigers overigens niets meer bijzonders voorkwam, behalven de algemeene gewoonte ook bij deze Eilanders, om geduurig Betel in den mond te hou-

(1) LA BILLARD. T. I. p. 249, 250.

houden en denzelven te kaauwen (1). De Opperhoofden gebruikten, in de plaats van den Betel, eene pruim van Peperbladen, en droegen ook aan den mond geene kenmerken van het Betelkaauwen op andere tijden (2).

De Vaartuigen dezer Eilanders vielen den Reizigers zoo veel te nader in het oog, daar zij ze niet flechts op het Strand gehaald zagen, maar ook met riemen en zeilen in volle werking ter Zee. Zij werden uit eenen hollen Boom aangelegd, met zijdplanken opgezet, en door dwarsplanken, die tevens tot banken der Roeijers ftrekten, verbonden. Derzelver breedte ftaat tegen derzelver lengte over als $\frac{2}{3}$ tegen 10. Zij hebben meestal eene uitlegger, die aan de eene zijde eene eigene kiel te water heeft, aan de andere zijde door een tegenwigt wordt nedergehouden, en bijzonderlijk ftrekt ter plaatzing van het Wand. Het Zeil is eene gevlochten mat van vierkante fneede, hetwelk onder en boven door eene Raa wordt uitgefpannen. Het wordt altijd fchuins aan de Mast gehouden, boven

(1) CARTERET bl. 133.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 262, 263. *Piper Siriboa* is de *Linneefche* naam van dit Peperblad.

boven welken het met den eenen hoek vrij ver uitſteekt, en vangt zoo veel winds, dat de ſnelheid der zeilende Vaartuigen verbaazend is. Om minder ſpoed te maaken, haalen zij dit zeil ten halven neder, en ſpannen het in het vlakke, in plaats van rechtſtandig, hetwelk hun echter alleen bij voordenwind gelukt. Hunne riemen zijn van onderen zeer breed, en dienen hun ook tot een roer, hetwelk in handen van eenen Stuurman is (1).

Elke *Canoo* heeft zijn eigen Opperhoofd, die niet ſlechts deszelfs bewegingen regelt, maar ook een gewelddaadig gezag oefent over de andere Roeijers, en buitendien een algemeen meesterſchap voert (2). Een der Roeijers ontving ten aanzien der Reizigers zwaare ſlagen, om dat zijne verbaasdheid over al, wat hij aan de *Europeeſche* ſchepen zag, hem had doen vergeten, de *Canoo* uit te hoozen. Een ander wilde de geſchenken, welke hij ontvangen had van de Vreemdelingen, niet overgeven aan het Opperhoofd, maar

(1) La billard. T. I. p. 265, 268.
(2) La billard. T. I. p. 257.

maar werd 'er door hem toe gedwongen met eene dragt ſtokſlagen (1).

Over het geheel ſchijnt 'er dus een willekeurig en geweldaadig Oppergezag te heerſchen bij deze Eilanders. De rang der Opperhoofden onderſcheidt zich door eene dubbele ſnoer van kleene Schulpen rondom het hoofd. Zulk een Opperhoofd beval eenen zijner Onderdaanen eens, zich in Zee te werpen en eenige Kokosnooten aan boord van LA BILLARDIERE te brengen. De ſchroom, om zwemmende en weerloos Vreemdelingen te naderen, deed dezen Man eenen oogenblik aarſelen: maar het Opperhoofd, voorzeker niet gewoon aan eenigen tegenſtand, vergunde hem zelfs geene tegenſpraak. Stokſlagen, door hem zelven den huiverigen Man op de buik gegeven, deeden hem terſtond gehoorzaamen, en verbaasden de *Franſche* Reizigers niet weinig over eenen zoo hoogen trap van geweldenarij onder een Volk, hetwelk nog zoo nabij aan den eenvouwdigen Natuurſtaat was (2).

De

(1) LA BILLARD. T. I. p. 261, 262.
(2) LA BILLARD. T. I. p. 251, 252.

De voornaame bezigheid dezer Eilanders schijnt, behalven den Landbouw, de gezamenlijke scheepvaart ter Vischvangst te zijn: men meende zelfs de vuuren, welken men zomtijds aan wal zag bij den nacht, wanneer de *Canoos* in Zee bleeven, voor Vuurbaaken te moeten houden (1).

Hunne Wapenen zijn Werpspiezen, van vooren met *Vulcanisch* glas, hetwelk tweesnijdende is, bezet, of ook wel eeniglijk in een platten en scherpen houten punt uitloopende. Knodzen noch Boogen zag men ergens in hunne handen (2).

Opmerklijk is het, daar zij het Yzer en deszelfs gebruik volkomen kenden, dat zij in Mesſen geene waarde, maar op Spijkers en op Bijlen eenen zeer hoogen prijs stelden (3). Een Spiegel verrukte eenen Eilander dermaate, dat hij denzelven terstond aan stukken brak, waarschijnlijk om van agteren de beelden te zoeken, die 'er hem in

(1) LA BILLARD. T. I. p. 268.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 263, 264. CARTERET bl. 133.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 252, 258, 260, 262.

in voorkwamen (1). Hun Kapzel moet zich alzoo op het gevoel af laten zetten, ſchoon zij eene drietandige kam gebruiken, om het haair naar genoegen te ſchikken (2). Het gemaklijk breken der Kokosnooten door middel van bijl of hamer wekte bij hun eene verbaazing, welke het gebrekige hunner Werktuigen en Gereedſchappen aanduidde (3). Eene ledige flesch, hun in het water toegeworpen, was hun een ding van verſchrikking, waaraan zij zich met de uiterſte huivering waagden, zonder dat zich hier voor eene andere reden liet ontdekken (4), dan hunne algemeene ſchuwheid voor Vreemdelingen en voor alles, wat hun zeer vreemd was.

Uit de afwezigheid der Vrouwen bij alle de onderhandelingen met deze Eilanders, en uit derzelver blijkbaare verſchuiling in de Hutten en Kokosboschjens, mag een vrij zeker beſluit getrokken worden tot derzelver eerbaarheid, ſchoon ons anders geene berichten

we-

(1) La billard. T. I. p. 254.
(2) La billard. T. I. p. 252.
(3) La billard. T. I. p. 251.
(4) La billard. T. I. p. 258.

wegens de betrekkingen der beide Geſlachten en derzelver uiterlijke zeden, of ook Godsdienſtige begrippen en Maatſchaplijke plegtigheden zijn voorgekomen. Men heeft de Mans alleen leeren kennen in derzelver gedrag jegens Vreemdelingen, hetwelk bij CARTERET ſpoedig op vijandlijkheden uitliep, maar met LA BILLARDIERE tot eenen geregelden ruilhandel kwam. Misverſtand, voorzeker, der teekenen en gebaarden van CARTERET en de zijnen deed hun de *Engelſchen* terſtond met eene hagelbui van Werſpiezen begroeten, die maar al te ſpoedig met Snaphaanſchooten werd beandwoord, welke dat misverſtand geenzins wegnamen (1).

De *Franſche* Reizigers daartegen bemerkten eerst zekere nieuwsgierigheid, welke door ſchuwheid wederhouden werd, zoo dat de Eilanders zich vergenoegden met de beſchouwing van de vreemde vertooning, welke de *Europeeſche* ſchepen, van hunne Kust in Zee gezien, in hunne oogen maakten, en waarover zij eene kreet van vreugde aanheften.

Eerst

(1) CARTERET bl. 132, 133.

Eerst waagde het eene enkelde *Canoo* in Zee te gaan en de vreemde ſchepen te naderen, daarna werd dezelve gevolgd door eene menigte anderen, wier Opperhoofden op zekeren afſtand eene onverſtaanbaare aanſpraak deeden, doch zich ten laatſten door eenige ſchitterend gekleurde Stoffen lieten bekooren (1). De Handel ving toen aan en met denzelven nam het vertrouwen zoo zeer toe, dat nu ook de Vrouwen tot aan den oever naderden, en de pogingen der Mans op dien afſtand onderſteunden, om de Vreemdelingen aan wal te doen komen (2). De eerlijkheid, dien zij in den ruilhandel toonden, was uitſtekend. Eenige Eilanders, door de menigte van *Canoos* verdrongen, terwijl zij bezig waren de goederen over te geven, welken men van hun bedongen had, zogten onophoudenlijk gelegenheid, om hunne ſchuld te voldoen, en kwamen, zelfs een half uur laater,

(1) La billard. T. I. p. 248. 250, 258. Opmerklijk was het veelvuldig gebruik van het woord *Capelle* in hunne reden. Bijzonder gemaklijk viel het den Eilanders ook, den tongval der *Franſchen* over te nemen. — T. I. p. 253.

(2) La billard. T. I. p. 254, 255.

ter, den genen, met wien zij gehandeld hadden, zorgvuldig het zijne brengen (1). Belangrijk wordt bij deze eerlijkheid het tafreel, hetwelk LA BILLARDIERE fchetst van de markt, die rondom de *Franfche* fchepen op het vlak der Zee gehouden werd. De Eilanders, die zich in Zee wierpen, om al zwemmende hunne goederen aan te bieden, maakten de Opperhoofden der *Canoos* naarijverig, om hunne legplaatzen te behouden, van waar zij telkens werden verdrongen. De Roeijers hielden met de uiterfte drift de Zwemmers af, die hun aan boord hingen, en wier onophoudlijke woeling in het water de vermaaklijkfte drukte aan deze vlottende markt gaf (2). Kalabasfen van allerleije gedaanten en met veelerleije figuuren befneeden, waren de voornaamfte goederen, welken zij aanbooden. Dezelven waren met fijn gemaakte Kalk gevuld, waarvan zij eenen kwakzalverachtigen ophef maakten, terwijl zij fcheenen te kennen te geven, dat een weinig van denzelven in den mond genomen bij hun eene belangrijke uitwerking deed (3).

Met

(1) LA BILLARD. T. I. p. 259.
(2) LA BILLARD. T. I. p. 262.
(3) LA BILLARD. T. I. p. 262.

Met de naauwgezette eerlijkheid van hunnen handel paarde zich echter, gelijk wij elders reeds meermaalen ontmoeteden, eene onbeschaamde dieverij van het geen hun bijzonder aanstond; in zoo verre, dat zij, op de daad betrapt en van het gestoolene weder beroofd, daadlijk dezelfde pooging herhaalden, om hunne begeerlijkheid in te volgen (1), hetwelk dan ook de Menschenkenner veel meer op de eenvouwdigheid, dan op de bedorvenheid, van hunnen aard meent te moeten aanschrijven.

Het pinceel heeft deze Menschen voorgesteld, zoo als zij nog alleen den Reizigers bekend zijn, in hun Vaartuig naamlijk, naauwkeuriglijk overgenomen naar LA BILLARDIERE (2), die den Man ten voeten uit geleverd heeft (3), vooral met oogmerk, om dat gene te vertoonen, hetwelk de kieschheid alhier liever heeft verborgen. De Vrouw komt hier, wijl zij zich voor geene Vreemden te verbergen heeft, in het Vaartuig voor bij haaren Man, wiens armringen, gordel en

(1) LA BILLARD. T. I. p. 253, 254, 255.
(2) LA BILLARD. T. I. Pl. XXX.
(3) LA BILLARD. T. I. Pl. III.

J. Kuyper, del. A. Portman, sculp.

ADMIRALITEITS-EILANDERS.

en huidverciering voords met de beſchrijving geheel overeenkomen. Voor hem ligt een kunſtig geſneeden Kalabas en eene rol Zeildoek. Zijne Vrouw zit op den uitlegger der Praauw, en ſchijnt met hem eene ſpelevaart te hebben gehouden, waar van zij wederkeeren. De Man is een zeer wel geſlaagd afbeeldzel naar dat des *Franſchen* Reizigers: het gelaat der Vrouwe ſtaat met hem in eene zamenſtemming, welke de eerſte aanblik reeds erkent.

VAN DIEMENS LAND.

In Slachtmaand van den jaare 1642 ontdekte TASMAN het Land, hetwelk hij dien naam gaf. MARION was de eerfte *Europeër* na hem, die hetzelve aandeed en 'er eenige dagen vertoefde in Lentemaand van 1773. Een jaar laater landde 'er FURNEAUX. In Louwmaand van 1777 werd dit Land naauwkeurig onderzogt door COOK, en in Grasmaand van 1792 nog vollediger bekend aan LA BILLARDIERE (1).

Hetzelve werd fteeds gehouden voor de Zuidpunt van *Nieuw-Holland* (2), hetwelk reeds

(1) LA BILLARDIERE *Voyage à la Recherche de* LA PEROUSE T. I. p. 168. COOK'S *Reize rondom de Waereld*. D. VIII. bl. 157.

(2) COOK D. VIII. bl. 157.

reeds als een vijfde Waerelddeel onder den naam van *Auſtralia* op onze Waereldkaarten voorkomt: maar in 1798 werd beweezen, het geen reeds vroeger nagenoeg ontdekt, maar niet genoegzaam opgemerkt, werd, dat hetzelve een Eiland was, geheel en al door eene Straat van meer dan eenen graad afgeſcheiden van *Nieuw-Holland.* Deze Straat is de *Basſes-ſtraat* genoemd naar BASSE, eenen Scheeps-Heelmeester, die deze ontdekking voltooid en volkomen aan het licht gebragt heeft (1).

De Zuidkaap van dit Eiland ligt op 43°42′ Zuider Breedte en op 46°56′ Oostlijke Lengte van den *Greenwichſchen* middaglijn. De Noordkaap ligt op 40°44′ Zuider Breedte. De gedaante van het Eiland is driehoekig; en de inhoud laat zich nu gemaklijk genoeg bereekenen, wanneer men deze uitgeſtrektheid van omtrend twee graaden in de breedte verme-

(1) J. D. PASTEUR *Aanteekeningen op* COOK D. VIII. bl. 177, 178. Alwaar men tevens de zoo belangrijke kaart van de *Basſes ſtraat* vindt. Men ziet dezelve ook al reeds aangeduid op de *Wijsgeerige en Staatkundige Waereldkaart van* L. BRION, bij den Uitgever van dit Werk in 1802, uit het *Fransch* vertaald, uitgekomen.

menigvuldigt met de helft van $3\frac{1}{3}$ graaden in de lengte, daar zich hetzelve van 145° tot 148°20′ Oostlijke Lengte uitſtrekt (1).

Dit uitgeſtrekte Eiland, hetwelk ons zoo na aan het vijfde Waerelddeel brengt, welks Bewooners in ons Ontwerp de Zuidzee-eilanders zullen vervangen, is alzins belangrijk voor ons oogmerk, daar het ons Menſchen doet kennen, in welken wij, wat derzelver maatſchaplijken ſtaat betreft, den Mensch wedervinden, zoo als hij oorſpronglijk en voor alle beſchaaving ſchijnt geweest te moeten zijn; en zoo als wij hem echter recht hartlijk als onzen Broeder kunnen liefhebben, daar zijne eenvouwdigheid hem oneindig nader bij den ſtaat eener zuivere onſchuld houdt, dan de beſchaafdheid en weelde haare kinders immer vergunnen tot denzelven terug te keeren.

De Lucht heeft op dit Eiland eene warmte, die van 64° tot 74° op den *Thermometer* teekent: maar die des nachts zoo zeer bekoelt, dat zij een verſchil van 17° kenmerkt;

(1) Zie de Kaart van de *Basſes ſtraat* in COOK D. VIII. Vergeleken met COOK zelven D. VIII. bl. 159. en LA BILLARD. T. I. p. 169.

merkt; terwijl men op de rhede aan boord der Schepen ſlechts 6° of 7° verſchil opmerkt. De hoogſte graad der koude werd 'er ſlechts op 45° bevonden (1).

Bij deze gematigdheid van lucht, aan de afkoeling van den Grond door ruime Zeewinden van twee zijden toe te ſchrijven, heerscht 'er in deze luchtſtreek, uit hoofde der grenzing aan een zoo uitgeſtrekt vast Land, als *Auſtralia* is, eene onſtuimigheid, die telkens in geweldige winden en ſtormen losbarst, en het verblijf voor de Kusten op Zee gevaarlijk maakt (2).

De Grond is hoog, heuvelachtig, zandig of ook met mulle aarde, en zomtijds met roodachtige klei tot eene aanmerklijke hoogte overdekt, waaronder men roodachtigen of grijzen Steengrond vindt. Het ontbreekt denzelven niet aan water, daar men zelfs beekjens aantreft, en men meermaalen de kuilen, dien men groef, vol water zag lopen, ſchoon ook de oppervlakte van den grond,

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 162. LA BILLARD. T. I. p. 139, 140. T. II. p. 26, 27.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 136, 169.

grond, die het water zeer snel laat doorzijgen, vrij droog voorkomt (1).

Nergens vond men eenige Delfstoffen noch eenigerhande Steenen, behalven een grof wit Zand (2): maar overal was de grond met goed Gras bedekt (3), en met Hout bewassen, ja met Bosschen overladen, die nog onaangeroerd scheenen van derzelver eerste wording af (4). Geene bijl heeft deze Bosschen nog immer geschonden. Derzelver hoogte doet den Reiziger het oog met eerbied opslaan. Op derzelver kruin zweeft eene onvergangelijke jeugd: in derzelver midden vertoont zich het tooneel der immer ontbindende, doch altijd weder herstellende, Natuur. Veele slachtoffers van den tijd hangen slechts tegen andere Boomen, die deszelfs geweld tot nog toe verduuren, en vallen eerst op den grond, wanneer ook die steun bezwijkt. Veelen, die

(1) COOK D. VIII. bl. 158. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 162. Vergel. met LA BILLARD. T. I. p. 168.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 163.

(3) COOK D. VIII. bl. 148.

(4) COOK D. VIII. bl. 158. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 163—165.

die reeds voor lang vielen, zijn daartegen tot molm ontbonden en ſtrekken ten bloembed van honderde Planten, of ten voetſtuk van nieuwe Boomen, die ook hier, even als op *Nieuw-Zeeland* (1), welig in de Plantaarde van het, door de eeuwen ontbonden, Hout wortelen (2).

Een rijke en keurlijke voorraad van Planten en Bloemen wacht op dezen ſchaarsbetreden grond het nader onderzoek der Kruidkundigen, die niet kunnen nalaten verrukt te worden door de beſchrijving en afbeelding, welke LA BILLARDIERE van veelen heeft gegeven (3).

Het Dierenrijk is hier ook niet zoo arm, als wel elders op de Zuidzee-eilanden. COOK zag 'er ſlechts de *Opoſſum* of Buidelrot, omtrend tweemaal zoo groot als een groote Rot, en vermoedde 'er ook de *Kanguro*, een Dier ter grootte van een Schaap, maar in gedaante naar de *Jerboa* of Springmuis gelijkende (4). LA BILLARDIERE ontmoetede

(1) Zie boven bl. 115, 116.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 128.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 137—145, 152—156. T. II. p. 12—17.

(4) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 165, 166.

tede 'er een Dier, als een groote Hond, maar van wilden aard. Hij ontdekte 'er ook welvelbeenderen van een ander Dier, hetwelk zeer groot moest geweest zijn; en vond duidlijk de print van verſcheidene andere viervoetige Dieren, zoo dat hij het rechtmaatige beſluit opmaakte, dat deze Boſſchen eene bevolking hebben, die niet min belangrijk voor de Natuurlijke geſchiedenis der Dieren zijn zou, dan derzelver Plantenrijk voor die der Gewasſen (1).

Van Vogels zagen de beide Reizigers veelerleije ſoorten, allen zoo ſchuw, dat men aan de jagt der Inboorlingen op dezelven niet behoefde te twijfelen. Bruine Havikken of Arenden, Kraaijen, geelachtige Papegaaijen, groote Duiven, Lijſterſoorten, Zeemeeuwen, Zeeaakſters, Plevieren, Eenden en Kormorans waren de meest in het oog vallende gevederde Bosch- en Strand-bewooners, onder welke allen echter uitmuntede eene zwarte Zwaanenſoort, door LA BILLARDIERE afgebeeld (2).

De

166. COOK D. III. bl. 151. Pl. XX. LABILLARD. T. I. p. 134.

(1) LA BILLARD. T. I. p. 163, 168.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 166, 167.

De Zee levert eenen grooten overvloed van allerleijen Visch, onder welke de Olijphantvisch of *Pejegallo* de talrijkste is, en nog eene andere onbekende soort in het oog viel. Men heeft ook op deze Kusten de Zeekoe of eigenlijke *Phoca monachus* gevonden, en voords op de Klippen eene menigte van Mosselen en kleenere Schulpvisschen (1).

Van *Insecten*, schoon min talrijk, werd hier eene aanmerklijke verscheidenheid gezien, zelfs eenige Scorpioenen. De Muskiten en groote zwarte Mieren, wier beet schier ondragelijk is, zijn van deze allen de lastigsten. Men vond Hagedissen van geheel bijzonderen aard en wel vijftien duimen lang, en Slangen in zeer groote hoeveelheid, doch die niet gevaarlijk scheenen, wijl de Inwooners dezelven niet schroomden (2).

Oneindig opmerklijker, dan het gansche Planten- en Dieren-rijk van dit Eiland, hetwelk,

167. LA BILLARD. T. I. p. 130, 140, 141—160. T. II. p. 48.

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 167, 168, 169. LA BILLARD. T. I. p. 143, 150, 151. T. II. p. 24.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 167, 169, 170. LA BILLARD. T. II. p. 26, 38.

welk, deszelfs Boschrijkheid uitgenomen, meer met *Africa* omtrend de *Kaap de Goede Hoop*, ſchoon 10° Noordelijker, zou kunnen vergeleeken worden, volgends ANDERSON, dan met *Nieuw-Zeeland*, ſchoon op gelijke breedte aan de andere zijde gelegen (1) — oneindig opmerklijker is alhier de Mensch, die nog zoo naauw aan den Natuurſtaat grenst, dat deszelfs geringſte werkzaamheden verdienen gadegeſlagen te worden (2).

Hij heeft op dit Eiland de gewoone lengte: maar zijne Geſtalte is rank (3). Zijn ganſche ligchaam is welgeëvenredigd: maar deszelfs Kleur is dof zwart, welke hij zelf nog zwarter maakt, door zich met ſtof van Houtskool in te wrijven (4).

COOK vond de gelaatstrekken der Mans verre van onaangenaam: maar meende van de Vrouwen, voornaamlijk die in jaaren waren gevorderd, een ongunſtiger oordeel te moe-

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 162.
(2) LA BILLARD. T. II. p. 43.
(3) COOK D. VIII. bl. 146.
(4) COOK D. VIII. bl. 146. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 171. LA BILLARD. T. I. p. 177. T. II. p. 34.

moeten vellen (1). ANDERSON ſtelt ieder in ſtaat, om zelf daar over te oordeelen, door eene naauwkeurige beſchrijving van de onderſcheidene deelen van beider gelaat. Hun Haair is gekroesd en verward, of in kleene klonters verdeeld, door het veelvuldig gebruik van vet en Oker, en is uit eigen aard wollig (2). Hunne Neuzen, ſchoon niet plat, zijn breed en vol. Het onderſte gedeelte van het Aangezicht ſteekt ver vooruit. Hunne Oogen zijn van middelbaare grootte. Derzelver wit is niet zeer helder, en, ſchoon niet leevendig in opſlag of in blik, zijn zij echter zoo, dat zij eenen vrolijken glans over het gul gelaat verſpreiden. Hunne Tanden zijn breed, maar niet gelijk of wel geplaatst, en, uit den aard of door onreinheid, minder wit, dan wel anders bij Menſchen van zoo donkere kleur (3). Hunne Monden zijn wijd, maar ſchijnen dit bij de Mans nog meer, om dat

(1) COOK D. VIII. bl. 146, 155.

(2) COOK D. VIII. bl. 146, 150. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 171, 172. LA BILLARD. T. II. p. 33.

(3) LA BILLARDIERE zegt, dat zij zeer fraaije Tanden hebben. T. II. p. 34.

dat zij den baard lang en even ruw met vet en verf besmeerd dragen, als het Hoofdhaair. De Buik scheen bij hun wat te veel voor uit te steken, waarschijnlijk wijl zij op denzelven geene drukking hoegenaamd hebben, welke men anders bij schier alle andere Volkeren min of meer ontmoet (1).

Deze Menschen gaan gansch naakt, zonder eenig dekzel der Schaamdeelen. De Vrouwen dragen wel dikwijls een *Kanguro*-vel over de schouders, hetwelk om den middel is vastgemaakt; maar schijnen dit eeniglijk te doen ten gebruike der Kinders, dien zij op den rug dragen of ook wel met de beide voeten op haare schouders zetten, en alzoo boven haar hoofd bij de hand overeind houden. Bij eene enkele bemerkte men een *Kanguro*-vel ten schort gebruikt, maar dezelve scheen meer ter verwarming tegen de koude, dan ter verberging en bedekking, aangenomen te zijn. De vrij scherpe nachtkoude, welke alhier niet zelden plaats heeft, doet voor het overige zelfs de Vrouwen geen ander dekzel zoeken (2). Vier jonge

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 172.

(2) COOK D. VIII. bl. 154. LA BILLARD. T. II. p. 30. T. I. p. 188, 189.

jonge Meisjens ſtelden zelfs zoo weinig waarde op het geen haar ter kleeding werd gegeven, dat zij, om zich niet te belasten met deszelfs dragt, de pakjens nederlegden op den grond en even naakt haaren weg vervolgden (1).

Het kunstdenkbeeld van verciering des Ligchaams heeft echter bij de beide Geſlachten reeds zoo veel ingang, dat de Mans het haair beolijen en beokeren; de Vrouwen daartegen de kruin, Monniksgewijze, kaal ſcheeren; beiden zomtijds eene of andere Snoer om den hals ſlingeren, zich voords zorgvuldig de huid zwart maaken, en inzonderheid de Prik- en Snijd-kunst te baat nemen. In de laatſte hebben zij het zoo ver, als elders eenige Eilanders, gebragt, daar zij hunne ligchaamen en armen met lijnen van verſchillende lengte en in verſchillende richting bekerven, die zoo hoog boven het vel uitſteken, dat het moeilijk is te gisſchen, hoe zij hunne huid aldus weten te borduuren, gelijk het ANDERSON uitdrukt. De buik der Vrouwen inzonderheid had zulke dwars-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 44.

dwarsſneeden drie hoog boven elkanderen, die zich vertoonden als natuurlijke rimpels, welken de verraaden oneerbaarheid elders zoo hartlijk verwenscht (1).

De naaktheid dezer Menſchen en de woestheid hunner Bosſchen ſtelt hun bloot aan veelerleije kwetzuuren. Van daar zag men eenen enkelen met een lap *Kanguro*-vel om den voet gewonden (2). Voords brengen de onreinheid op hun ligchaam en al het beſmeerzel op hun hoofd natuurlijk eene gruwzaame menigte van Ongedierte voord, waarvan zij vruchtloos hunne Kinders trachten vrij te maaken, en hetwelk zij zelve, gelijk de meeste Negers, gulzig verſlinden (3). COOK merkte onder hun eenen potſierlijken Bultenaar op (4). LA BILLARDIERE verwonderde zich daartegen over de gaafheid van hun gezicht, daar zij, zonder dekzel voor de oogen, den ganſchen dag en een groot gedeelte

(1) COOK D. VIII. bl. 145, 152, 154. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 171. LA BILLARD. T. II. bl. 34, 51, 52. Pl. VI.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 35.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 50.

(4) COOK D. VIII. bl. 149.

te van den nacht onder den blooten hemel verkeeren (1). De geliefde geſtalte, in welke zij zich ſtellen, is door hem en ANDERSON opgemerkt deze te zijn, dat zij, met de eene zijde een weinig voorwaards en met het bovenlijf zachtkens geboogen, met de eene hand dwars over den rug den anderen arm vast houden, die langs de overhellende zijde nederhangt (2).

„ Het geen oude Dichters van *Faunen* en *Satyrs*, als bewooners van holle Boomen, gezegd hebben, wordt hier bewaarheid:" zegt die Reiziger. Bij het Strand en ook elders vond men wel eenige ellendige zamenvlechtzels van ſtaaken, met Boombastbladeren gedekt, die zelfs den naam van Hutten niet wel verdienden; en dezelven ſcheenen ook ſlechts voor kort gebruik opgeſlaagen: maar de betere Wooning levert hun overal het zwaar geboomte uit, hetwelk zij door vuur uithollen ter hoogte van zes of zeven voeten, en 'er eene haardſtede van klei in plaatzen, rondom welke voor vier of vijf perzoonen ruimte is. Dat gedeelte van den boom, het geen on-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 42.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 173. LA BILLARD. T. II. p. 45.

onverbrand is, blijft inmiddels aan den groei, en verſchaft hun alzoo een loofwelfzel tevens (1).

Van zulk een huis en haard maaken zij nog maar ſchaars gebruik: meestal is het ganſche Bosch hunne wooning, daar zij zich liefst op den grond in de open lucht nederzetten, op denzelven hunne vuuren agter windſchermen aanleggen, en tevens hunnen Disch aanrichten, rondom welken de Mans, en de Vrouwen een weinig agter dezelven, op vellen van *Kanguro's* of eenig ander dekſtuk nederzitten, in eene houding, die bij de Vrouwen in zoo verre opmerklijk is, als zij met den eenen voet zorgvuldig bedekken, het geen het nederzitten op de hurken te onbetaamlijk zou vertoonen (3).

Het zelfde middel, waar door zich deze Menſchen de Boomen bewoonbaar maaken, is hun ook dienſtig, om Vaartuigen te krijgen: doch hun Scheepsbouw is niet volmaak-

(1) Cook D. VIII. bl. 153. Anderson bij cook D. VIII. bl. 173. La billard. T. I. p. 129, 136, 148.

(2) La billard. T. I. p. 135.

(3) La billard. T. I. p. 132, 133. T. II. p. 28, 41, 43. Pl. V.

maakter, dan hun Huisbouw. Integendeel vindt men bij hun *Canoos* van Boomſchors te zamen geſteld, en eer naar Hangmatten dan Vaartuigen gelijkende, die op de effene vlakte eener doodſtille Zee bruikbaar zijn, maar bij de minſte barning moeten uit een ſlaan (1).

Hun Huisraad beſtaat in Korfjens, met weinig kunst of netheid van Biezen en Teenen gevlochten, in zakken, om water te bewaaren, en in bekers, van bladeren gemaakt (2). Om vuur te maaken bedienen zij zich van twee Steenen, dien zij tegen elkander ſlaan, en wier vonken zij op boomſchors, zoo zacht als Zwam, opvangen: maar de moeite, die hun dit kost, maakt hun uiterst zorgvuldig, om hun vuur aan te houden, waar toe zij doorgaands een brandend hout medenemen, als zij van verblijf veranderen (3).

Zij gebruiken hun Voedzel niet raauw, maar gebraaden, en vinden hetzelve voornaam-

(1) La billard. T. I. p. 185. Pl. XLIV. fig. 2.

(2) La billard. T. I. p. 136, 167, 177. Pl. V.

(3) La billard. T. I. p. 133. T. II. p. 54, 58.

naamlijk in Schulpvisſchen, ſchoon zij ook eenmaal toonden niet afkeerig te zijn, om viervoetig Gedierte en Gevogelte te ſlachten. Schulpvisſchen inzonderheid vervullen hunne dagelijkſche behoeften, waarbij water hun eenige Drank is (1). Hunne maaltijden duuren echter lang genoeg. Na gezamenlijk gegeten te hebben, haalen de Vrouwen en Dogters water om te drinken van de naastgelegene plaats, hetwelk voords gebruikt wordt, zonder te letten op deszelfs zuiverheid. Daar mede eindigt de maaltijd (2).

Voor de kost te zorgen is der Vrouwen zaak, hetwelk haar zeer veel moeite kost. Elk neemt een Korfjen en begeeft zich, door de Dogters gevolgd, naar de Klippen, en duikt van daar tot op den bodem der Zee, om 'er Schulpvisſchen te raapen, vertoevende 'er zonder eenig ongemak voor zich zelve meer dan tweemaal langer, dan de beste *Europeeſche* duikers het onder water kunnen houden. Na de verademing van eenen oogenblik gaan zij weder te water en herhaa-

(1) COOK D. VIII. bl. 146, 153. LA BILLARD T. I. p. 167. T. II. p. 34, 45.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 55, 56.

haalen dit zoo dikwijls, tot zij het Korfjen omtrend vol hebben. Om zich te waaren voor de geweldige knijpers der Zeekreeften, weten zij deze Dieren terstond te dooden (1). Met den vangst begeven zij zich naar de Mans, al weder gereed, om denzelven te hervatten, indien dezen de voorraad niet groot genoeg schijnt, zich vergenoegende met de verwarming voor eenen oogenblik bij het vuur, hetwelk zij zoo wel agter als voor zich aanstooken, ten einde gelijklijk rondom gekoesterd te worden. Onder die verwarming zijn zij reeds bezig, om de Schulpvisch schoon te maaken, dien zij zorgvuldig op de koolen zetten, tusschen welken zij de Kreeften min omzichtig inwerpen, en waarvan zij den Mans en Kinders het beste geven, zich zelve met het overige vergenoegende. De Mans waren door LA BILLARDIERE niet te bewegen, om eenig deel te nemen aan den moeilijken en dikwijls gevaarlijken arbeid der Vrouwen, daar zij zich als Heeren, bij hun vuur gezeten, lieten bedienen en zich de beste beeten toeëigenden van alles, wat hun werd

(1) LA BILLARD. T. II. p. 52.

werd voorgezet. Het vuur aan te houden, en daartoe van tijd tot tijd een houtjen te breken, het geen zij niet voor de knie, maar boven op het hoofd deeden, was hun gansche werk (1). Men zag hun nimmer aan de Visscherij of aan den Landbouw, noch ook ter Jagt. Het veelvuldige *Kanguro*-vel, hetwelk men bij hun vond, en hunne greetigheid om Vogels en Varkens aan te nemen tot hunne Spijs, doen echter zeker stellen, dat zij zich meermaal ter Jagt moeten begeven (2).

Misschien dienden hunne Wapenen hun daar toe meer, dan tot den Krijg, waarvan ook bij hun geen spoor gevonden werd. Zij hebben Werpspiezen of Stokken, ter wederzijde gespitst, met welken zij hun doel trachten te treffen: maar dezelven zijn lomp gemaakt, en toonen alzoo ook, van hoe geringe aangelegenheid zij geacht worden. COOK vond hun zeer onbedreevene werpers. LA BILLARDIERE integendeel vattede een goed denkbeeld

(1) LA BILLARD. T. II. p. 53, 54.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 180. COOK D. VIII. bl. 153.

beeld op van hunne bekwaamheid hierin, en werd overtuigd, dat zij dezelve tegen viervoetige Dieren gebruikten (1).

De geheele, reeds beschreevene, houding en de langzaame gang der Mannen drukken volkomen genoeg derzelver vadzigen aard uit. Gaarne wandelen zij op hun uiterste gemak, en komt het eenmaal tot een lopen, dan munten zij geenzins uit in snelheid. Hun vermaak is springen en zwemmen: maar hunne sprong is zoo kleen, dat zij, hoe los van leden ook, wijl hun geene kleeding knelt, door menigen *Europeër* voorbij gesprongen zouden worden. Tot het zwemmen waren zij niet eens door het voorbeeld der matroozen te bewegen (2).

Bij de Vrouwen heerschte veel meer leevendigheid. Zomtijds onderhielden zij de Vreemdelingen met eene gulle spraakzaamheid, die zonderling overstond tegen de volstrekte onverstaanbaarheid haarer Taal, maar welke zij niet te min vervolgden; dan weder trach-

(1) COOK D. VIII. bl. 147. LA BILLARD. T. I. p. 148. T. II. p. 21, 36.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 37, 44, 45, 40, 47.

trachteden zij hun door een Gezang te vermaken, hetwelk zeer veel overeenkomst had met dat der *Arabieren* van *Kleen Asia*, en het geen zij altijd met de eerste en tweede stem volmaakt zuiver zongen (1); bij welke vatbaarheid voor de Toonkunst haare onverschilligheid voor de Viool, die eindlijk de Eilanders de ooren deed stoppen, hoogstopmerklijk mag geacht worden (2).

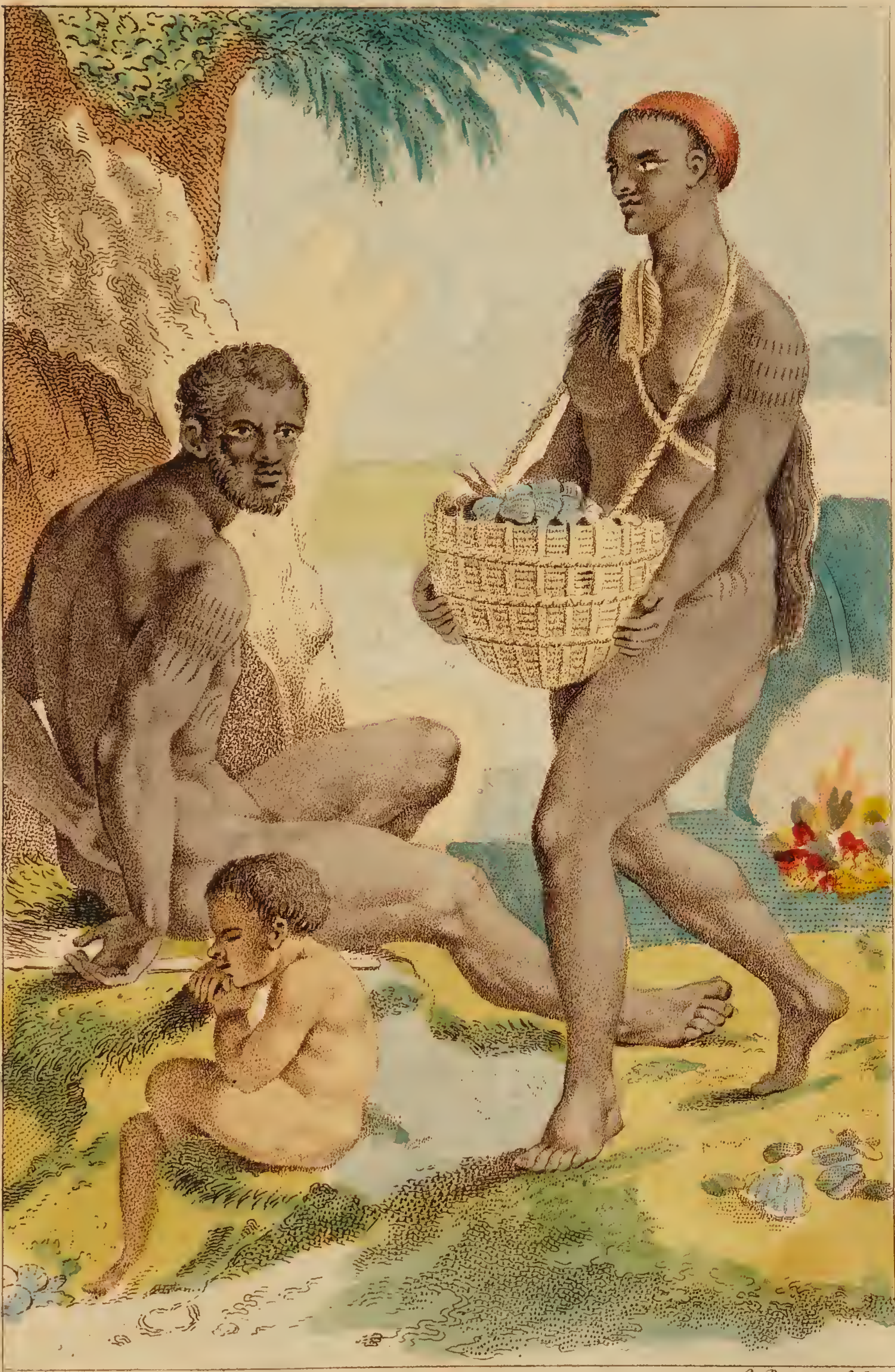
De afbeelding dezer Menschen, welke wij hier aanbieden, durven wij volmaakt beandwoordende noemen aan alles, wat wij tot dus verre van hun te melden vonden. Het gelaat van den Man is oordeelkundig te zamen gebragt uit de vergelijking der afbeelding bij COOK en LA BILLARDIERE (3). De Vrouw is volkomen gevolgd naar die van COOK (4). Het Kind is opzetlijk hier bij gevoegd, wijl de *Fransche* Reiziger opgemerkt heeft, dat de bovenkaak der Kinders op dit Eiland ver boven de onderkaak uitschiet, hetwelk bij de Volwassenen niet al-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 45.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 41, 50.

(3) COOK Pl. LXXIII**. LA BILLARD. Pl. VIII.

(4) COOK Pl. LXXIV**.

J. Kuyper. delin. — L. Portman, sculps.

VAN DIEMEN LANDERS.

alzoo is (1). Hetzelve is overgenomen naar zijne afbeelding (2), welke de aanmerking van COOK zonderling doet voorkomen, dat veele Kinders fraaije trekken hadden (3). De Vrouw heeft het *Kanguro*-vel over den rug, zoo als zij hetzelve bij LA BILLARDIERE draagt. Zij brengt den Man eenen korf vol Schulpvisch, terwijl hij naauwlijks acht ſlaat op de zwaarte van haare vragt, en geheel werkloos in zijne geliefde houding op eene graszoode zit voor zijne Boomwooning. Wat verder heeft hij ook eene Hut, waar voor het vuur reeds aangeſtoken ligt ter bereiding van zijn middagmaal.

In den lof van het charakter dezer Menſchen verſchillen de Reizigers niet. Jegens Vreemdelingen, welk woord voor hun oneindig meer moet uitdrukken, dan wij ons kunnen voorſtellen, uit hoofde van den afſtand tusſchen hunnen Natuurſtaat en de *Europeeſche* kleederdragt — betoonden zij een goed vertrouwen, hetwelk allen denkbeeld van vrees of van verdenking buiten ſloot.

(1) LA BILLARD. T. II. p. 33, 34.
(2) LA BILLARD. Pl. VII.
(3) COOK D. VIII. bl. 155.

ſloot. Zij kwamen ongewapend uit hunne Bosſchen den Vreemdelingen te gemoet, toen COOK hun het allereerst bezogt (1). Hun voorkomen had ook niets van dat wilde of ſtoute, hetwelk men elders ontmoetede bij de min beſchaafde Volkeren: maar teekende terſtond zachtmoedigheid en blijgeestigheid (2). LA BILLARDIERE vond hun in het eerst wel ſchuw, ja zelfs zoo vreesachtig, dat hij hun bezwaarlijk van zijne vriendſchap kon verzekeren, maar merkte zelf op, dat zijne Snaphaanſchooten op Gevogelte de ontſteldnis en vrees in hun hart ſcheenen gejaagd te hebben (3). Naderhand bleeken hem hunne vredelievendheid, vriendſchap en dienstvaardigheid op de allerinnemendſte wijze. Eene kreet, welke hem eene noodkreet ter verzameling der Boschbewooners ſcheen, had hem eenmaal geene geringe ontſteldnis bij zijne kruistogten door dit Eiland aangebragt, daar hij ſlechts wei-

(1) COOK D. VIII. bl. 145, 149.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 170.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 167, 176, 178, 179, 184. Zoo had ook een Snaphaanſchoot bij COOK's ontmoeting hun oogenbliklijk de vlucht doen nemen. COOK D. VIII. bl. 147.

weinige medgezellen bij zich had, en die allen even als hij weerloos waren: de halve kring echter van Mans en Jongens, waar agter ook de Vrouwen en Meisjens geſchaard ſtonden, welke hem opwachtede, vertoonde niets dreigende, maar ontving hem, na wederzijdſche vriendſchapsbeduidingen, gulhartig in deszelfs midden. Naauwlijks had LA BILLARDIERE de hand aan iemand toegereikt, of dezelve werd wederkeerig aangenomen, terwijl elk Eilander dan tevens den linker voet opligtede en een weinig agterwaards uitſtak, alzoo zekere buiging maakende, waarin de *Franſche* Zeeman de gemeenzaame en beleefde groete van zijne eigene luiden wedervond. Ook de Vrouwen drongen na deze eerſte gemeenzaamheid gaarne door tot de Vreemdelingen, en lieten de oogen in arglooze nieuwsgierigheid weiden over alle de bijzonderheden, die dezelven tot zich trokken (1). Wanneer, daarna, de voet der Reizigers dreigde uit te ſlippen op den oneffen grond, waren de Inwooners gereed, om hun te onderſteunen; of wanneer zij hun, na eenig afzijn, zagen weder-
kee-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 29.

keeren, drukte eene vreugdekreet daarover hunne blijdſchap uit; ja, wandelende zelfs met deze Menſchen, zagen de *Franſchen* zich telkens uit hartlijkheid en dienstvaardigheid den arm gebooden (1). „ Voorzeker verlooren wij veel, — zegt LA BILLARDIERE — dat wij de Taal der Eilanders niet verſtonden, want een der Meisjens had ons onbegrijplijk veel te zeggen, en ſprak een ganſchen tijd lang met ongemeene ſnelheid, ſchoon zij zeer wel merkte, dat wij haar niet verſtonden; dit kon niet ſcheelen, toch moest zij praaten (2)."

De gulheid dezer Eilanders ging evenwel niet tot zulk eene gemeenzaamheid over, welke de gastvrijheid elders wel ten plicht ſtelt, maar die de zuivere eerbaarheid en reine huwelijkstrouw geenzins gedoogen. De Mans beheerschte eene edele naarijver op de liefkoozingen hunner Vrouwen, welke hun dezelven zorgvuldig deed verwijderen, wanneer de dartelheid der matroozen tot ongebondenheid overging. De Vrouwen wederkeerig eerbiedigden afzonderlijk de huwelijks-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 37, 38, 40, 46.
(2) LA BILLARD. T. II. p. 45.

lijkstrouw zoo heilig, als zij in tegenwoordigheid haarer Echtgenooten omzichtig waren, om derzelver jaloersheid niet op te wekken. Het aanbod der grootfte gefchenken tot heimlijke ontrouw werd door haar met de grootfte verachting van de hand geweezen.

In dezen edelen lof der Vrouwen deelen ook de Meisjens. Twee jonge Dogters volgden zonder eenig wantrouwen op verren affland van andere Eilanders drie *Franfche* matroozen langs de bogtige flingeringen der Kust. De matroozen bedienden zich fpoedig van deze afzondering tot onbetaamlijke vrijheden: maar de beide Meisjens namen de vlucht op eene, ver in zee uitftekende, rots en toonden zich gereed, om van dezelve af te fpringen, ingeval zij vervolgd werden (1). Daar de goede verftandhouding echter niet werd afgebroken met de overigen, tot wien zij fpoedig terug keerden, fcheen het te blijken, dat zij dezen aanflag tegen haare eer geheim gehouden hadden, of dat de eerbaarheid dezer Eilanders meer zuiver dan ftroef was, waar van het een zoo wel, als

(1) La billard. T. II. p. 46.

als het ander hun charakter zoo beminlijk als eerwaardig in dit opzicht zou maaken (1).

Het gedrag der Ouders jegens de Kinders vertoont zich bij deze Menſchen in een even aanvallig licht. Eene Moeder ſpaarde geene liefkoozingen, om haaren Zuigeling tot bedaaren te brengen, die bevreesd was voor de Vreemdelingen. Anderen booden haare Kinders liever, dan zich zelven, aan, om met eenige *Europeeſche* cieraaden begiftigd te worden. De Moederlijke armen waren overal de wijkplaats voor de vreesachtige Kleenen, en wanneer dezen door kinderlijke driften onderlinge geſchillen kreegen, was de Moederlijke hand tevens vaardig tot eene ligte kastijding, welke zij echter ſpoedig door de tederſte liefkoozingen verving. De Vaders deelden met de Moeders deze tederheid en tucht tevens. Men zag eenen Man zijn Zoontjen, die eenen anderen Jongen met een ſteentjen in den rug had geworpen, zacht-

(1) LA BILLARD. T. I. p. 46. Slechts één matroos beroemde zich, gunstiger onthaal gevonden te hebben: maar het was moeilijk, zegt LA BILLARDIERE te weten, of het waar was. — T. II, p. 57.

zachtkens op de ſchouders ſlaan, hetwelk den Knaap deed weenen en van verderen moedwil wederhield (1).

Men vindt geene diefachtigheid, noch eenige andere algemeene Ondeugd van dit Volk aangeteekend, hetwelk men wel gereedlijk aan de onverſchilligheid, onoplettenheid (2) en behoeftenloosheid dezer Menſchen mag toeſchrijven, maar het geen niet op eigenlijke domheid bij hun moet worden te huis gebragt. LA BILLARDIERE verhaalt ons de volgende guiterij, die daar tegen alle opmerking waardig is. Een matroos had eenen zak met Schulpen aan den voet eener Rots nedergelegd; een jonge Eilander nam hem terſtond ſteelsgewijze weg en liet den Matroos eenigen tijd te vergeefs zoeken: inmiddels bragt hij den zak op dezelfde plaats weder, en vermaakte zich hartlijk met den trek, dien hij den Vreemdeling had geſpeeld (3). Eenmaal deed de gereedheid der *Franſchen*, om hun alles te ſchenken

(1) LA BILLARD. T. II. p. 41, 43, 50, 51.
(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 171.
(3) LA BILLARD. T. II. p. 51.

ken, wat zij vroegen, hun denken, dat zij ſlechts nemen konden, wat zij begeerden: maar naauwlijks was hun het tegendeel beduid, of zij gaven zonder eenigen weerzin alles terug, wat zij niet mogten behouden (1).

Wegens den Godsdienst dezer Menſchen heeft de onkunde van hunne Taal, ſchoon dezelve aan ANDERSON niet wijd verſchillende ſcheen van die veeler andere Zuidzee-eilanders (2), de Reizigers geheel onkundig gelaten. De ganſche lijst hunner woorden, welken LA BILLARDIERE kon verſtaan, bedroeg een vierentagtig tal, onder welken 'er niet één wegens de Godheid voorkomt (3). Ook bleek den Reizigers niets wegens eene Burgerlijke Regeering: maar ſcheen 'er eene onafhanglijkheid van elk Huisgezin plaats te hebben, en in hetzelve de Ouderlijke magt alleen te heerſchen (4). Men vindt ook niets van hunne Lijkbehandeling, noch ontmoetede 'er eeni-

ge

(1) LA BILLARD. T. II. p. 31.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 178—180.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 60.

(4) LA BILLARD. T. II. p. 56, 57.

ge Grafplaats. De ontbinding kon men ligt bemerken, dat door de hitte der luchtſtreek en de menigte van *Inſecten* ſpoedig moest volgen. Slechts eenmaal vond men Menſchenbeenders in een koolenvuur, hetwelk met grond deed vermoeden, dat zij hunne Lijken gewoon zijn te verbranden (1). Nog zekerer vernam men, dat zommige Mans twee Vrouwen hadden. In zekeren kring dezer Eilanders zag LA BILLARDIERE, dat van de twee ſterkſte en grofſte Perzoonen elk twee Vrouwen naast zich had, hetwelk zij door uitdruklijke teekenen deeden verſtaan, om hunne meerderheid te doen opmerken; terwijl de Vrouwen, die elk haaren eigen Man hadden, niet min zorgvuldig waren, om haar voorrecht den Vreemdelingen te doen opmerken (2).

Hunne onverſchilligheid voor gewoone geſchenken, — hunne weigering van Brood en Visch, — hun greetig aannemen daartegen van eenige Vogels en Biggen, was in COOK's oogen even opmerklijk, als hunne volſlagene on-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 161—163, 168.
(2) LA BILLARD. T. II. p. 55.

onkunde aan Yzer, Yzergereedſchap en Vischhoeken (1). — Het gebruik van een Mes bragt hun eene groote ontſteldnis aan (2). — Hunne vergisſching eindlijk, die jonge *Franſchen* voor Vrouwen hield, was door geene bloote beduidingen weg te nemen (3).

Dezen zijn de berichten, met welken wij ons te vreden moeten houden wegens Menſchen, dien wij zoo gaarne nog zoo veel nader kenden, daar zij, uit al wat wij nu van hun weten, ons den oorſpronglijken Natuurmensch doen ontmoeten, omtrend wien ons geene Dichterlijke verbeelding alzoo langer met haare ijdele harsſenſchimmen zal misleiden.

(1) Cook D. VIII. bl. 146, 152.
(2) La billard. T. I. p. 188.
(3) La billard. T. II. p. 51.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

VERBETERING VOOR DEEL I.

Op bladz. 2 voege men den naam van B. S. ALBINUS toe voor de naamen van HUNTER, MONRO enz.

Op bladz. 28 wordt de aanvang der kwikbevriezing op 370° van de *Fahrenheitsche* schaal gesteld, volgends ZIMMERMAN: laater genomene proeven hebben geleerd, dat dezelve reeds begint op 39° of 40° van dezelfde schaal.